

22 maj

Debatter m. m.

Torsdagen den 22 maj

Sid.

Svar på enkla frågor:

av herr Åkerlund (m) ang. tillträdet av ny ambassadör för Förenta Staterna i Sverige	3
av herr Nilsson, Nils, (cp) ang. ansvaret för visst, kommuner- na ålagt arbete avseende regional planering	4
av herr Nilsson, Nils, (cp) ang. länsstyrelsernas planeringsråd	6
Svar på interpellation av herr Werner (vpk) ang. Barkarby flyg- plats och bebyggelsen av Järvafältet	7
Beskattning av traktorer, m. m.	10
Skattskyldighet för barns förmögenhet	40
Ölutsänkning på militära marketenterier	43
Beräkning av skogsvärde	48
Fortsatt valutareglering	51
Riksbankens sedelutgivning, m. m.	56
Om åtgärder mot barnolycksfall	68
Beskattningen av folkpensionärers sidoinkomster, m. m.	69
Om tillämpning av arbetarskyddslagen på personaltransporter ..	77

Samtliga avgjorda ärenden

Torsdagen den 22 maj	Sid.
Statsutskottets utlåtande nr 108, ang. viss tidningsdistribution genom postverket	10
— nr 110, ang. ersättning till vissa personer m. m.	10
— nr 111, om löpande statistiska undersökningar av konsumenternas inköpsplaner	10
Bevillningsutskottets betänkande nr 35, ang. ändring i förordningen om automobilskatt och till traktorskatteförordning, m. m.	10
— nr 40, ang. ändringar i förordningen om statlig förmögenhetskatt	40
— nr 41, ang. försöksverksamhet på det nykterhetspolitiska området	43
— nr 43, ang. ändring i taxeringsförordningen	48
— nr 44, ang. beräkning av skogsvärde vid 1970 års allmänna fastighetstaxering, m. m.	48
— nr 47, ang. ändring i tulltaxan, m. m.	51
Bankoutskottets utlåtande nr 24, ang. fortsatt valutareglering	51
— nr 25, ang. särskilda bestämmelser om riksbankens sedelutgivning, m. m.	56
Andra lagutskottets utlåtande nr 52, om upphävande av lagen om åtgärder vid samhällsfarlig asocialitet, m. m.	67
— nr 53, om åtgärder mot otillbörligt utnyttjande av behovsprövade sociala förmåner	67
— nr 56, ang. rätten till förtidspension m. m.	67
— nr 57, ang. rätten till invaliditetsersättning och invaliditetstillägg	67
Jordbruksutskottets utlåtande nr 23, ang. godkännande av 1968 års internationella sockeravtal, m. m.	68
— nr 28, ang. redogörelse från Nordiska rådets svenska delegation	68
Allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 44, om åtgärder mot barnolycksfall	68
Bevillningsutskottets betänkande nr 46, ang. ändring i kommunal-skattelagen, m. m.	69
Andra lagutskottets utlåtande nr 58, om en allmän översyn av arbetarskyddslagen, m. m.	77
Tredje lagutskottets utlåtande nr 40, om fortsatt giltighet av vissa skogsservitut	82
— nr 41, om obligatorisk kontroll av hastighetsmätare å motorfordon	82
— nr 42, om lagstiftning mot trafikfarlig bilförsäljning	82

Torsdagen den 22 maj

Kammaren sammanträdde kl. 11.00.

Justerades protokollen för den 13 in-
nevarande månad.

**Ang. tillträdet av ny ambassadör för
Förenta Staterna i Sverige**

Hans excellens herr ministern för ut-
rikes ärendena NILSSON erhöll ordet
för att besvara herr Åkerlunds (m) frå-
ga angående tillträdet av ny ambassa-
dör för Förenta Staterna i Sverige, vil-
ken fråga intagits i kammarens proto-
koll för den 9 maj, och anförde:

Herr talman! Herr Åkerlund har frå-
gat om jag är i tillfälle att lämna någon
uppgift om tidpunkten för ankomsten
till Sverige av en ny ambassadör från
Förenta staterna.

Mitt svar är att utnämning av officiell
representant är den avsändande rege-
ringens exklusiva angelägenhet. Jag kan
därför inte besvara herr Åkerlunds nå-
got ovanliga fråga.

Herr ÅKERLUND (m):

Herr talman! Jag tackar Ers Excel-
lens för svaret på min fråga.

I sin negativa lydelse är svaret för-
visso upplysande. Att min fråga är
ovanlig är sant. Det följer väl av att si-
tuationen är ovanlig. Utan en ovanlig
situation hade det inte funnits anled-
ning att fråga, och då blev frågan na-
turligtvis ovanlig.

Intressant är däremot vad anledning-
en kan vara till att den amerikanska re-
geringen inte utnyttjar sin exklusiva
angelägenhet att utse en ambassadör se-
dan mr Heath reste hem. Jag läste i In-

ternational Herald Tribune dagen in-
nan jag ställde min fråga att många av
de amerikanska ambassadörsposterna
utomlands ännu inte blivit besatta. Där-
för kunde det ha sitt intresse att få
veta hur läget ter sig för vårt lands
del. Det skulle ju kunna förhålla sig så
att man i Washington helt enkelt inte
hunnit med att finna en för uppgiften i
Sverige lämplig och villig person. Å
andra sidan har jag för mig, att ute-
blivandet av en ambassadör eller under-
låtenheten att tillsätta en sådan är en i
internationella sammanhang förekom-
mande metod att ange försämring i re-
lationerna mellan två länder eller att
dessa redan är dåliga. Ger inte den
svenska regeringen uttryck åt sitt miss-
nöje exempelvis med regeringen i Grek-
land genom att inte ha någon ambassa-
dör där? Och hur skall det uppfattas
att regeringen dragit tillbaka sin repre-
sentation i Sydvietnam? Är det brist på
lämpliga personer att sända till Aten
och Saigon?

Om Förenta staternas regering skulle
handla efter samma mönster mot Sve-
rige som den svenska gör i fråga om
två bundsförvanter till Amerika, så får
man kanske spåra ett uttryck för miss-
nöje med den svenska regeringen från
det officiella USA:s sida i uteblivandet
av en ambassadör. Därom är det dock
kanske för tidigt att i dag ha en be-
stämd mening. Utrikesministern ger i
varje fall inte uttryck åt någon sådan,
och det är naturligtvis en viktig fråga
i sammanhanget, ty därmed lämnas fäl-
tet fritt för en massa spekulationer. Så
sent som i går hade landets största
tidning en stort uppslagen artikel där
det sades: »Nu är Nixon sur på Sve-
rige.»

Emellertid är för mig det angelägna
att återkomma till vad jag begärde i en

Ang. ansvaret för visst, kommunerna ålagt arbete avseende regional planering

interpellationsdebatt med Ers Excellens i januari, nämligen åtgärder för att förbättra relationerna till Förenta stater. Finner inte utrikesministern det trots allt litet otillfredsställande att det inte finns en amerikansk ambassadör i Sverige?

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena NILSSON:

Herr talman! Som jag antydde i mitt svar borde herr Åkerlund egentligen rikta frågan till en annan utrikesminister än den svenske.

Herr Åkerlund sade att anledningen kan vara missnöje med den svenska politiken. Det vet inte jag någonting om, men jag vill erinra herr Åkerlund om att i så fall skulle den amerikanska regeringen uttrycka missnöje med åtskilliga stater. Det förhåller sig ju så att samtliga amerikanska ambassadörsposter liksom andra högre tjänster i förvaltningen obligatoriskt friställs i samband med ett presidentskifte för att ge den nye presidenten fria händer för deras besättande. Under den nya administrationen har emellertid hittills, det vill jag understryka, endast ett relativt litet antal utnämningar skett, och åtskilliga poster står fortfarande vakanta.

Jag tänker inte fortsätta denna diskussion därför att den enligt mitt förmenande är fruktlös. Om man skulle dra de slutsatser som herr Åkerlund vill göra, skulle det dock innebära att amerikanerna är missnöjda med åtskilliga — både europeiska och andra — regeringar i världen.

Herr ÅKERLUND (m):

Herr talman! Som jag sade hade jag läst en artikel i International Herald Tribune för tisdagen den 6 maj, och det var den 8 maj jag ställde frågan.

Det är riktigt som utrikesministern säger att ett stort antal poster inte är tillsatta. Detta sammanhänger naturligtvis med det system man har där ute.

Å andra sidan går det inte att helt dölja att vi här uppe i Norden är fyra länder som håller intimt samman i väldigt mycket, låter vår utrikespolitik bestämmas visserligen av självklara egoistiska intressen men dock av en strävan att hålla ihop så långt möjligt.

Nu är det bara att notera att Norge och Danmark självfallet har fått sina ambassadörer, trots att många av posterna inte blivit tillsatta; dessa båda länder befinner sig i atlantpaktsläget, så det är rätt rimligt. Men å andra sidan har också Finland nu fått en ambassadör, och Sverige som ligger mellan dessa länder har blivit utan.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena NILSSON:

Herr talman! Herr Åkerlund har en viss benägenhet att vilja tyda allt till det sämsta. Nu hänvisar han till att ambassadörer har tillsatts i våra allra närmaste grannländer. Men skall det vara ett uttryck för amerikanskt missnöje att man exempelvis ännu inte har tillsatt någon ambassadör i Bonn? Vad tror herr Åkerlund om det?

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Ang. ansvaret för visst, kommunerna ålagt arbete avseende regional planering

Herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet HOLMQVIST erhöll ordet för att besvara herr *Nils Nilssons* (cp) fråga angående ansvaret för visst, kommunerna ålagt arbete avseende regional planering, vilken fråga intagits i kammarens protokoll för den 13 maj förmiddagen, och yttrade:

Herr talman! Herr Nils Nilsson har frågat mig om jag beaktat att det arbete kommunerna ålagts med anledning av departementets promemoria av den 28 april 1969 angående regional pla-

Ang. ansvaret för visst, kommunerna ålagt arbete avseende regional planering
nering tidsmässigt sammanfaller med semestertider. Han har vidare frågat vem som skall svara för de kostnader som kan uppstå för kommunerna.

Den promemoria interpellanten hänvisar till rör utarbetandet av regionalpolitiska handlingsprogram. Arbetet skall utföras av länsstyrelserna/planeringsråden. En utgångspunkt för arbetet skall vara information om kommunernas uppfattning när det gäller investeringsbehov, åtgärder för att lösa glesbygdspå problem m. m. Kommunerna bereds tillfälle att delta i planeringsverksamheten bl. a. genom att lämna denna information. Några ålägganden är det alltså inte fråga om. I den åberopade promemorian begränsas frågorna till att gälla främst förhållanden som kommunerna själva behöver ha kännedom om för att kunna bedriva en effektiv kommunal planering. Det har förutsatts att kommunerna själva svarar för de eventuella kostnader som kan uppkomma.

Avsikten är att kommunerna skall sända in den berörda informationen till länsstyrelserna senast den 1 november i år. Denna tidpunkt har valts för att samordning skulle uppnås med insamling av viss information till långtidsutredningen. Några svårigheter för kommunerna att bereda anställd personal semester torde inte föranledas av uppgiftslämnandet.

Herr NILSSON, NILS, (cp):

Herr talman! Jag ber att få tacka inrikesministern för svaret på min fråga.

I den promemoria som har utsänts till länsstyrelserna sägs det bland annat: »Upprättandet av regionalpolitiska handlingsprogram förutsätter intimt samarbete mellan länsstyrelsen/planeringsrådet och kommunerna i samband med både insamlingen av planeringsunderlaget och utformningen av handlingsprogrammet.» Det sägs även: »Det bör observeras att anvisningarna i sin

helhet riktar sig till länsstyrelsen/planeringsrådet men att avsnitt 3 med tillhörande blanketter dessutom utgör anvisningar till kommunerna avseende den enkät som skall ligga till grund för planeringen.»

Den redovisning som i detta avseende ankommer på kommunerna blir omfattande och i detaljer långtgående. Den har dessutom en betydande framåtriktande verkan då det är fråga om planering som skall utmynna i en prioritering av insatsbehov mellan olika kommunblock och sedan även mellan olika kommundelar. Av redovisningstabellerna framgår exempelvis att kommunerna skall redovisa beräknad förekomst år 1975 av praktiskt taget alla de servicefunktioner som förekommer, att detaljerad förteckning skall upprättas över investeringar som skett under åren 1965—1969 och i detalj vilka investeringar som beräknas komma att ske under åren 1970—1975. Detta är några exempel på det tidskrävande redovisningsarbetet.

Det material som skall bilda underlag för redovisningen är omfattande och kräver mycken bearbetning. För många kommuner kommer därför arbetet att ske under en tidspress som med beaktande av den stora betydelse som planeringsresultatet kommer att få är olycklig. Arbetet med regionplaneringen skall ske i samverkan med länsavdelningarna för kommunförbundet, och det kan vara värt att notera att man även från kommunförbundets sida anser att den tid som man ger kommunerna är alltför knappt tilltagen. Det kunde vara motiverat med en något längre tidsrymd för kommunernas del.

Jag ber att ännu en gång få tacka för svaret.

Herr statsrådet HOLMQVIST:

Herr talman! Jag har angett som skäl för valet av tidpunkt att det bör ske en samordning beträffande vissa uppgifter som skall lämnas till långtidsutredningen. Om dessa uppgifter skall kunna be-

Ang. länsstyrelsernas planeringsråd

arbetas inom den tid som riksdagen har önskat att långtidsutredningen skall redovisas, är det tyvärr nödvändigt att sätta tiden till den 1 november. Jag kan medge att om vi enbart haft att se till den del av materialet som har med den av inrikesdepartementet utsända enkäten att skaffa skulle man ha kunnat överväga att sätta tiden något senare.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Ang. länsstyrelsernas planeringsråd

Herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet LUNDKVIST erhöll ordet för att besvara herr *Nils Nilssons* (cp) fråga till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet angående länsstyrelsernas planeringsråd, vilken fråga intagits i kammarens protokoll för den 13 maj förmiddagen och anförde:

Herr talman! Herr Nils Nilsson har frågat statsrådet och chefen för inrikesdepartementet om man kan förvänta — och i så fall när — initiativ från inrikesdepartementets sida att omvandla länsstyrelsernas planeringsråd till i demokratisk ordning beslutande organ. Frågan har överlämnats till mig för besvarande.

Frågan om planeringsrådets ställning hänger intimt samman med de övriga frågor om länsorganens arbetsuppgifter och organisation som behandlas bl. a. i de betänkanden som avgetts av länsförvaltningsutredningen, landskontorsutredningen och länsdemokratiutredningen. Remissbehandlingen av de båda första betänkandena är avslutad. Remisstiden för sistnämnda betänkande utgår den 1 november i år.

Ett ställningstagande nu till den av herr Nilsson framställda frågan skulle därför innebära ett föregripande av de bedömningar som regeringen måste göra sedan remissbehandlingen av länsdemokratiutredningens betänkande avslutats.

Herr NILSSON, NILS, (cp):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret på min fråga.

Den lokaliseringpolitiska arbetsuppgift som länsstyrelserna har erhållit genom beslut av 1964 års riksdag är en mycket betydelsefull sådan. De på länsplanet fattade besluten i dessa avseenden kommer att ha avgörande betydelse för kommuner och för hela regioner och därmed för de där boende människorna.

Det kan synas att beslut av en sådan räckvidd att orter, ja kanske hela regioner, kommer att få vidkännas en folkminskning som på längre sikt får karaktären av avfolkning, måste föregås av utförlig samhällsekonomisk och sociologisk forskning om de framtida konsekvenserna av besluten samt äga största möjliga folkliga och demokratiska förankring. Så är emellertid inte fallet. Viss forskning pågår, men det mesta återstår beträffande såväl ekonomiska som sociala och försvarspolitiska effekter av en mycket omfattande folkomflyttning.

I vad avser beslutsprocessen är det i nuvarande tid i vårt land sällan så många berörda människor har så litet inflytande i för dem väsentliga frågor och så få har en så avgörande inverkan på de mångas framtidsförhållanden som just härvidlag. Detta är mer märkligt i en tid när man mycket talar om ökat inflytande för grupper och enskilda även i sammanhang av mindre betydelse än detta.

Prognosarbetet med dess stora betydelse för planeringen har blivit ett i huvudsak statistiskt arbete för experter där för många människor väsentliga, men ekonomiskt svårsmätbara, faktorer ej kommit med i bilden och där planeringsrådets medlemmar i mycket ringa grad ägt möjlighet att påverka de för prognosernas slutresultat viktiga premisserna. Här kan bland annat nämnas underlaget för beräkningen av arbeidskraftsbehovet för jordbruket och skogs-

Ang. Barkarby flygplats och bebyggelsen av Järvafältet

bruket som har så stor betydelse för prognosresultaten vad gäller bygder där de utgör basnäringarna. Och hur skall, vilket anföres i statsverkspropositionen, »spontan livskraft» beräknas?

Jag vill ta ett par exempel från mitt eget län. Det går inte att finna något spontant i den geografiska belägenheten, som har legat till grund för att Malung blivit vårt lands främsta plats för skinnindustri och Mora — såvitt jag vet — den främsta för tillverkningen av sanitetsarmatur. Denna verksamhet har byggts upp av människor med i utgångsläget ringa ekonomiskt underlag, men med vilja att skapa arbetstillfällen för sin egen och andras försörjning.

De avgöranden som nu förestår i samband med regionplaneringen är av sådan räckvidd att det är av särskilt stor vikt att vi har största möjliga folkliga förankring. En omvandling av planeringsråden med på länsplanet valda ledamöter med såväl förslagsrätt som beslutförhet är en angelägen demokratiseringsåtgärd. Vi har ju redan planeringsråden inrättade. Jag har litet svårt att förstå att det skulle vara att föregripa olika utredningar om man gav dessa organ en annan status än de har i dag.

Jag ber att än en gång få tacka för svaret.

Herr statsrådet **LUNDKVIST**:

Herr talman! Som jag nämnde i mitt svar är länsdemokratiutredningens betänkande ute på remiss. I detta betänkande diskuteras just frågorna om arbetsfördelningen mellan stat och kommun på länsplanet. Innan vi vidtar någon åtgärd som gäller hur man i fortsättningen skall se på dessa problem bör vi rimligen ha tillgång till remissyttrandena.

När remissyttrandena kommer i höst, får vi bedöma om vi med ledning av dessa yttranden kan vidta åtgärder i den riktning länsdemokratiutredningen föreslår eller om vi bör vidta sådana åtgärder i den nuvarande länsförvalt-

ningsorganisationen som skapar de möjligheter herr Nilsson nu är ute efter. I så fall skulle man kunna tänka sig att sådana åtgärder kunde vidtas någon gång på våren 1970. Jag föreställer mig att det blir ungefär dessa alternativ som vi kommer att ställas inför.

Men när det gäller själva huvudtanken, att vi bör kunna åstadkomma en bredare förankring av de viktiga beslut på länsnivån som det här är fråga om, är vi helt ense.

Herr **NILSSON, NILS**, (cp):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för det mycket positiva innehållet i den sista delen av svaret.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Ang. Barkarby flygplats och bebyggelsen av Järvafältet

Ordet lämnades härefter till herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet **ANDERSSON**, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr *Werners* (vpk) interpellation angående Barkarby flygplats och bebyggelsen av Järvafältet, och nu yttrade:

Herr talman! Herr Lars Werner har frågat mig hur jag för min del ser på ändamålsenligheten av att bibehålla Barkarby flygplats som krigsbas med hänsyn till planerad bebyggelse på Järvafältet i flygplatsområdets omedelbara närhet samt om jag är beredd att ta något initiativ i syfte att flygplatsen skall upphöra som krigsbas och att det militära behovet av en sådan ges en annan lösning så att de angelägna intressena att i full utsträckning möjliggöra en modern stadsbebyggelse på Järvafältet kan bli tillgodosedda.

Ändamålsenligheten av att bibehålla Barkarby flygplats som krigsbas måste

Ang. Barkarby flygplats och bebyggelsen av Järvafältet

bedömas mot bakgrunden av redan genomförda eller beslutade indragningar av flygförband med tillhörande basförband m. m. Dessa indragningar har försämrat luftförsvarets insatsberedskap i stockholmsområdet. För att luftförsvaret inte skall försämrats ytterligare bedöms det från militär operativ synpunkt var av stor betydelse att Barkarby i vart fall tills vidare bibehålls som krigsbas. Den omständigheten att civil bebyggelse kommer till stånd utanför det område, som staten behöll vid försäljningen av vissa delar av Järvafältet, har tidigare bedömts inte utgöra något hinder för att behålla flygplatsen som krigsbas. Jag är dock fullt införstådd med att detta från civila samhällsplaneringsm. fl. synpunkter innebär avsevärda olägenheter främst genom att möjligheterna begränsas att på bästa möjliga sätt utforma den planerade nya Järvastaden.

Frågan om att behålla Barkarby som krigsbas har senast tagits upp av försvarets fredsorganisationsutredning i dess i december 1968 avgivna betänkande med förslag angående organisationen av flygvapnets förband inom stockholmsområdet. Utredningsmannen föreslår i detta betänkande bl. a. att F 8 dras in och att ett begränsat område med själva flygfältet jämte berghangarerna bibehålls som krigsbas med hänsyn till flygplatsens från operativ synpunkt strategiska läge och svårigheten att åstadkomma ersättningsbas med motsvarande läge. Inom försvarsdepartementet bereds f. n. utredningens förslag. Detta arbete beräknas vara slutfört under hösten 1969 och resultatet härav kommer att ligga till grund för mitt ställningstagande till bl. a. frågan, om Barkarby flygplats skall behållas som krigsbas eller inte. Jag är inte beredd att dessförinnan ta något initiativ eller göra något uttalande i denna fråga.

Herr WERNER (vpk):

Herr talman! Jag vill först tacka försvarsministern för svaret på min inter-

pellation. Av svaret framgår ju med all önskvärd tydlighet att även försvarsministern är medveten om de avsevärda olägenheter som bibehållande av Barkarby som krigsbas innebär för utbyggande av den planerade nya Järvastaden.

Denna nya Järvastad med beräknade 110 000—140 000 invånare skulle bli den fjärde staden i storleksordning i landet efter Stockholm, Göteborg och Malmö, och den bör därför bebyggas i enlighet därmed. En sådan stadsbyggnation förutsätter att Järvastaden förses med ett ordentligt city, ett parallellcity till Stockholms innerstad utöver självklara lokala servicecentra på platsen.

Men en förutsättning för att en sådan citybyggnation skall bli möjlig är att Barkarby flygfält får användas för civil byggnation, vilket framgår av de många remissyttrandena från olika håll till den nyligen antagna dispositionsplanen för norra Järvafältet.

Att i Järvastaden skapa ett livskraftigt parallellcity har betraktats som ett viktigt mål för att man skall kunna avlasta den nuvarande enorma koncentrationen på Stockholms city. Därför har användningen av Barkarby flygfält betydelse för utvecklingen inte bara i Järvastaden utan för hela stockholmsregionen. Det har varit en mycket lång och besvärlig kamp från Järvakommunernas sida för att få loss Järvafältet för civil bebyggelse — detta känner statsrådet mycket väl till. När överenskommelsen 1962 träffades mottogs den med stor entusiasm av de berörda kommunerna som här såg en möjlighet att skapa en ny stadsbildning, att bygga en mönsterstad i fråga om framsynt planering och bebyggelse.

Försvarsministern hänvisar i sitt svar till försvarets fredsorganisationsutredning som i sitt tredje delbetänkande även berört frågan om den framtida användningen av Barkarby flygfält. I detta delbetänkande föreslås att ett begränsat område med själva flygfältet jämte berghangarerna bibehålls som krigs-

Ang. Barkarby flygplats och bebyggelsen av Järvafältet

bas, detta med hänsyn till, som man säger, flygplatsens ur operativ synpunkt strategiska läge och svårigheten att åstadkomma en ersättningsbas med motsvarande läge. Ja, detta är alltså den militära synen på denna fråga. Nu är det väl så att det för en icke militär många gånger är svårt att följa med i det militära tänkandet, inte minst när detta tänkande kommer i konflikt med civila behov och krav i olika sammanhang. För en lekman förefaller det orimligt från både civila och militära synpunkter att mitt i en storstad ha ett militärt flygfält.

Nu finns det även andra än militärer som har synpunkter på denna fråga, och jag vill i det sammanhanget hänvisa till vad statens planverk sagt i sitt yttrande till nyssnämnda utredning.

I detta yttrande som jag gärna vill citera, eftersom det med sådant eftertryck och sådan skärpa klargör betydelsen av att Barkarby flygfält friställs för civila ändamål, sägs följande: »För att få bästa möjliga resultat av de samlade insatserna på denna betydelsefulla stadsbyggnadsuppgift är det angeläget att alla förutsättningar — i fråga om bebyggelsens fördelning, trafiklösningar, sociala och miljömässiga sammanhang — blir så gynnsamma som möjligt. Sett mot den bakgrunden framstår det som ofrånkomligt att ett bibehållande av Barkarby flygplats som krigsbas måste innebära en allvarlig begränsning av möjligheterna att forma det nya stadsområde som Järvastaden tänkts kunna bli.» I ett yttrande till plankommittén för Järvafältet den 6 maj förra året anförde verket vidare: »Den omfattande stadsbebyggelse som nu planerats i flygplatsens grannskap är uppenbarligen svår att förena med bibehållande av den militära verksamheten — även i den begränsade omfattning som nu förutsatts — såvida man därvid skall kunna upprätthålla den miljömässiga standard som man nu inriktat sig på.»

Sammanfattningsvis anför slutligen planverket följande: »Planverket har

dock mot bakgrunden av sina allmänna, samordnande uppgifter på planväsendets område ansett sig böra ställa frågan huruvida man icke i fråga om F 8:s område vid Barkarby bort ta steget fullt ut och ställa marken till förfogande för den regionala utbyggnaden på i princip samma sätt som skett i fråga om angränsande delar av Järvafältet.»

Försvarsministern säger sig i dag inte vara beredd att innan beredningen av utredningens förslag är klar ta något initiativ eller göra något uttalande i denna fråga. Jag kan ha förståelse för denna ståndpunkt, i vart fall i dag. Men med hänsyn till vad planverket, som ju är ett regeringen närstående expertorgan, mycket kategoriskt yttrat och med hänsyn till försvarsministerns i dag uttalade förståelse för de olägenheter de nuvarande förhållandena för med sig vågar jag ändå uttrycka en försiktig förhoppning om ett positivt besked från statsrådet i höst när utredningen är färdigbearbetad.

Jag vill till sist säga till statsrådet: Skjut inte på militärens förflyttning från Järvafältet!

Herr statsrådet ANDERSSON:

Herr talman! Jag behöver inte säga så mycket nu om den här frågan. Riksdagen får ta ställning till den nästa år.

Ärendet brådskar inte, och man kan därför lugnt vänta till nästa år med ett ställningstagande. Det visar våra kontakter med Stockholms stad och Järfälla kommun.

Jag vill fästa uppmärksamheten på att fredsverksamheten i stort sett har föreslagits upphöra genom att F 8 skall läggas ned. Det vi diskuterar är om det är möjligt att bibehålla en del av området som krigsbas. Det stora problemet i detta sammanhang är de väldiga investeringar som lagts ned under 1940-talet och 1950-talet och det faktum att om Barkarbyfältet läggs ned som krigsbas måste det ersättas med något annat i

Ang. beskattning av traktorer, m. m.

stockholmstrakten. Vi kan inte vara utan en sådan bas. Det kommer här alltså in ekonomiska synpunkter i bilden.

Jag föreställer mig att vi måste ta mycket stor hänsyn till de civila intressen som på sikt — möjligen på lång sikt — finns här.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Föredrogos och bordlades ånyo utrikesutskottets utlåtande nr 8, bevillningsutskottets betänkande nr 42 samt första lagutskottets utlåtanden nr 34, 36, 37 och 39.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 108, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss tidningsdistribution genom postverket;

nr 110, i anledning av motion angående ersättning till vissa personer m. m.; och

nr 111, i anledning av motioner om löpande statistiska undersökningar av konsumenternas inköpsplaner.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. beskattning av traktorer, m. m.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 35, med anledning av Kungl. Maj:ts propositioner med förslag till förordning om ändring i förordningen om automobilskatt och till traktorskatteförordning, m. m., jämte motioner.

I proposition nr 10 hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till förordning om ändring i förordningen den 2 juni 1922 (nr 260) om automobilskatt.

Propositionen innebar i enlighet med vad som förutskickats i finansplanen en höjning av den årliga fordonsskat-

ten för registrerade släpvagnar med en totalvikt om 11 000 kg eller däröver.

Genom den föreslagna höjningen beräknades statens inkomster öka med cirka 40 miljoner kronor för helt år räknat.

De nya bestämmelserna avsåges träda i kraft den 1 januari 1970.

I proposition nr 45 hade Kungl. Maj:t föreslagit,

dels att riksdagen skulle antaga vid propositionen fogade förslag till

1) traktorskatteförordning,

2) förordning om ändring i förordningen den 15 december 1961 (nr 653) om brännoljeskatt,

3) förordning om ändring i förordningen den 29 maj 1964 (nr 352) om gasolskatt,

dels att riksdagen skulle yttra sig över vid propositionen fogat förslag till

4) förordning om ändring i vägtrafikförordningen den 28 september 1951 (nr 648),

dels att riksdagen skulle bemyndiga Kungl. Maj:t att — enligt hittills tillämpade grunder för beräkning av restitution av bensinskatt — förordna om restitution från och med år 1970 tills vidare av bensinskatt på bensin, som förbrukats vid användning av bensindrivna traktorer inom jordbruket, med 350 kronor för traktor och år.

Det i propositionen nr 45 framlagda förslaget innebar, att skatt skulle utgå för traktorer och för motorredskap som användes för transport på allmänna vägar och gator. Traktorerna föresloges i skattehänseende indelade i två klasser. Till den första klassen skulle hänföras i princip traktorer som användes för transport på allmän väg eller gata (trafiktraktorer). Som trafiktraktorer ansåges icke traktorer som användes för att forsla lantbrukets eller skogsbrukets produkter eller förnödenheter. Trafiktraktorer föresloges beskattade enligt samma grunder som lastbilar. De finge köras endast på beskattat

bränsle. Skatten för en sådan traktor hade föreslagits utgöra hälften av fordonsskatten för en lastbil med motsvarande tjänstevikt.

Övriga traktorer skulle hänföras till den andra klassen. Skatten för traktorer i denna klass föresloges utgå för helt kalenderår med 200 kronor, om tjänstevikten ej överstege 2 500 kg, och med 300 kronor, om tjänstevikten vore högre.

Motorredskap som utförde ett med trafiktraktorer jämställt transportarbete föresloges bliva beskattade på samma sätt som trafiktraktorer. Övriga motorredskap skulle fritagas från skatteplikt. Vidare föresloges att släpvagnar, som droges av trafiktraktorer eller därmed likställda motorredskap, i skattehänseende skulle behandlas som lastbilsdragna.

Genom den föreslagna beskattningen beräknades statens inkomster öka med omkring 40 miljoner kronor för helt kalenderår räknat.

Traktorskatten avsåges utgå från och med den 1 januari 1970. Bestämmelser om registrerings- och anmälningsskyldighet m. m. föresloges träda i kraft den 1 september 1969.

Vidare föresloges höjning av det belopp med vilket ägare av bensindrivna traktor som användes inom lantbruket erhöles restitution för erlagd bensinskatt. Beloppet, som för närvarande utgjorde 340 kronor för traktor och år, hade föreslagits höjt till 350 kronor med verkan från och med år 1970.

Till behandling i detta sammanhang hade utskottet förehått

dels de med anledning av propositionen nr 10 väckta motionerna

1) de likalydande motionerna I: 891, av herr *Mattsson m. fl.*, och II: 1019, av herr *Gustafsson* i Stenkyrka *m. fl.*, vari yrkats, att riksdagen skulle

a) avslå propositionen,

b) i skrivelse till Kungl. Maj:t begära förslag till ändring av automobilskatteförordningen så att endast en av flera

Ang. beskattning av traktorer, m. m. påhängsvagnar till samma dragfordon beskattades;

2) motionen I: 892, av herr *Nilsson, Ferdinand*, vari föreslagits, att riksdagen skulle

a) avslå propositionen,

b) i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att förslag till beskattning av den tyngre motortrafiken på landsvägar skulle föreläggas riksdagen sedan 1965 års vägkostnadsutredning och 1965 års bilskatteutredning fullgjort erhållna utredningsuppdrag som därmed sammanhängande och under beaktande av i motionen berörda lokaliseringpolitiska problem;

3) de likalydande motionerna I: 893, av herr *Peterson, Eric, m. fl.*, och II: 1018, av herr *Dahlgren m. fl.*, vari hemställdes, att riksdagen måtte uppskjuta behandlingen av propositionen i avvaktan på bilskatteutredningens förslag;

4) motionen I: 894, av herr *Österdahl*, vari anhållits, att riksdagen måtte besluta, att den i propositionen föreslagna höjningen av fordonsskatten på registrerade släpvagnar icke skulle tillämpas på dylika vagnar registrerade i Gotlands län (I-registrerade);

5) motionen II: 1020, av herr *Stridsman m. fl.*;

dels ock de med anledning av propositionen nr 45 väckta motionerna

1) de likalydande motionerna I: 956, av herr *Kristiansson, Axel, m. fl.*, och II: 1099, av herr *Eliasson* i Moholm *m. fl.*, vari yrkats, att riksdagen skulle avslå propositionen till den del den berörde beskattning av annan traktor än trafiktraktor och motorredskap;

2) de likalydande motionerna I: 957, av herr *Skagerlund m. fl.*, och II: 1100, av herr *Eriksson* i Arvika *m. fl.*, vari föreslagits, att riksdagen skulle besluta, att jordbrukstraktorer ej skulle beskattas enligt traktorskatteförordningen;

3) de likalydande motionerna I: 958, av herr *Svanström*, samt II: 1098, av herr *Dahlgren* och herr *Gustafsson* i Stenkyrka, vari hemställdes, att riksdagen

Ang. beskattning av traktorer, m. m.

gen måtte besluta, att traktorerna i skattehänseende skulle indelas i tre klasser:

klass I: traktorer som ej användes för transport å väg, skattefria,

klass II: jordbrukstraktorer, skulle beskattas efter tjänstevikt med 100, 200 och 300 kronor årligen,

klass III: trafiktraktorer, skulle beskattas med hälften av motsvarande fordonsskatt för lastbil;

4) de likalydande motionerna I: 972, av herr *Jacobsson, Gösta*, och herr *Petersson, Karl*, samt II: 1121, av herr *Lothigius*, vari anhållits, att riksdagen måtte fastställa skatten för traktordrivna släpvnagnar (påhängsvagnar) till en fjärdedel av fordonsskatten för andra släpvnagnar med motsvarande tjänstevikt;

5) motionen I: 973, av herr *Larsson, Thorsten, m. fl.*, vari yrkats, att riksdagen skulle besluta, att traktorer monterade med redskap för specialarbeten i jord- och skogsbruk och med i huvudsak stationär användning skulle befrias från traktorskatt och från registreringsplikt i enlighet med vad i motionen anförts;

6) de likalydande motionerna I: 974, av herr *Sundin*, och II: 1120, av herr *Josefson* i *Arrie m. fl.*, vari föreslagits, att riksdagen skulle besluta,

a) att andra traktorer än trafiktraktorer, dvs. klass II, skulle uppdelas i tre tjänsteviktsskatter, nämligen under 2 300 kg, 2 300—3 000 kg samt över 3 000 kg,

b) att skatt skulle uttagas för traktor i klass II med tjänstevikt under 2 300 kg med 100 kronor, mellan 2 300—3 000 kg med 200 kronor och över 3 000 kg med 300 kronor;

7) motionen II: 1101, av herr *Sundelin*;

8) motionen II: 118, av herr *Eriksson* i *Bäckmora m. fl.*; samt

9) motionen II: 1119, av herr *Jonasson* och herr *Börjesson* i *Glömminge*.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet på anförda skäl hemställt,

A) att riksdagen med anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 10 måtte antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning om ändring i förordningen den 2 juni 1922 (nr 250) om automobilskatt med de ändringar och tillägg, att

dels ingressen erhöles i betänkandet angiven lydelse,

dels 18 § erhöles den lydelse, som angivits i betänkandet,

dels övergångsbestämmelserna erhöles i betänkandet angiven lydelse;

B) att riksdagen med anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 45 måtte

dels antaga de vid propositionen fogade förslagen till

1) traktorskatteförordning med de ändringar, att 1 och 2 §§ och en tillkommande 5 § erhöles den lydelse, som angivits i betänkandet,

2) förordning om ändring i förordningen den 15 december 1961 (nr 653) om brännoljeskatt med den ändringen, att övergångsbestämmelserna erhöles i betänkandet angiven lydelse,

3) förordning om ändring i förordningen den 29 maj 1964 (nr 352) om gasolskatt med den ändringen, att övergångsbestämmelserna erhöles den lydelse, som angivits i betänkandet,

dels förklara, att det vid propositionen fogade förslaget till

4) förordning om ändring i vägtrafikförordningen den 28 september 1951 (nr 648)

icke föranledde någon erinran från riksdagens sida;

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att — enligt hittills tillämpade grunder för beräkning av restitutionen — förordna om restitution från och med år 1970 tills vidare av bensinskatt på bensen, som förbrukats vid användning av bensindrivna traktorer inom jordbruket, med 350 kronor för traktor och år;

C) att riksdagen måtte avslå de med anledning av proposition nr 10 väckta motionerna

- 1) I: 891 och II: 1019,
- 2) I: 893 och II: 1018,
- 3) I: 892,
- 4) I: 894 och
- 5) II: 1020

samt de med anledning av proposition nr 45 väckta motionerna

- 1) I: 956 och II: 1099,
- 2) I: 957 och II: 1100,
- 3) I: 958 och II: 1098,
- 4) I: 972 och II: 1121,
- 5) I: 974 och II: 1120,
- 6) I: 973,
- 7) II: 1101,
- 8) II: 1118 och
- 9) II: 1119

i den mån motionerna icke kunde anses besvarade genom vad utskottet i betänkandet anfört och hemställt.

Utskottets förslag innebar bland annat, att de föreslagna ändringarna i förordningarna om brännoljeskatt respektive gasolskatt icke borde träda i kraft den 1 september 1969 utan först den 1 januari 1970, då traktorskatten skulle börja utgå.

Reservation hade avgivits av herrar *Lundström* (fp), *Sundin* (cp), *Gösta Jacobsson* (m), *Karl Pettersson* (m), *Levin* (fp) och *Magnusson* i Borås (m), fru *Nettelbrandt* (fp) samt herrar *Eriksson* i Bäckmora (cp) och *Sundkvist* (cp), vilka av angivna orsaker hemställt,

A) att riksdagen med hänsyn till vad reservanterna anfört beträffande ärendenas behandling måtte besluta

1) uppskjuta behandlingen av Kungl. Maj:ts propositioner nr 10 och nr 45 till höstsessionen av innevarande års riksdag i avvaktan på resultatet av den utredning i frågorna som det i enlighet med det anförda borde ankomma på utskottet att låta verkställa,

2) att den föreslagna beskattningen av släpvnagnar och traktorer skulle gälla från och med den 1 april 1970;

Ang. beskattning av traktorer, m. m.

B) att riksdagen, om yrkandet under A icke bifölles,

1) måtte antaga det under punkten A i utskottets hemställan angivna förslaget till förordning om ändring i förordningen den 2 juni 1922 (nr 260) om automobilskatt med den ändringen, att 5 § erhöles i reservationen angiven lydelse;

2) i skrivelse till Kungl. Maj:tt måtte hemställa om proposition till innevarande års höstriksdag med förslag till bestämmelser rörande den nedsättning och restitution av automobilskatt, som påkallades av den skärpta släpvnagnsbeskattningen,

3) måtte antaga det under punkten B 1 i utskottets hemställan angivna förslaget till traktorskatteförordning med de ändringar, att 1, 2 och 3 §§ erhöles den lydelse, som angivits i reservationen.

Reservanternas förslag innebar bland annat,

beträffande släpvnagnsskatten, att skatten för släpvnagnar med totalvikt mellan 14 ton och 36 ton skulle bliva proportionell i förhållande till totalvikten och att den med bibehållande av de i propositionen föreslagna viktclasserna till och med 36 ton skulle utgå med etappvis höjda belopp som motsvarade 150 kronor per ton,

beträffande traktorskatten, en indelning i tre klasser med viss variation inom klasserna efter fordonens tjänstevikt. I klass I skulle de s. k. trafiktraktorererna med den mest omfattande väganvändningen ingå i enlighet med propositionens indelning. De traktorer inom jord- och skogsbruk som i mycket obetydlig utsträckning användes på allmän väg skulle ingå i en särskild skattefri klass III. Till denna klass skulle hänföras sådana traktorer som icke användes för transport på allmän väg eller vars användning för sådan transport vore begränsad till antingen passage av allmän väg eller färd till eller från arbetsplats, hörande till brukningsenhe-

Ang. beskattning av traktorer, m. m.

ten. Övriga traktorer skulle hänföras till klass II. Reservanterna hade föreslagit, att den årliga skatten skulle utgöra för traktor med en tjänstevikt ej överstigande 2 300 kg 100 kronor, om tjänstevikten överstege 2 300 men ej 3 000 kg 200 kronor och om tjänstevikten överstege 3 000 kg 300 kronor.

Herr LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! Inom bevillningsutskottet torde det råda enighet om att en justering av släpvagnsbeskattningen är motiverad, även om en och annan anser att den kunde anstå tills bilskatteutredningen är klar.

En justering är påkallad dels därför att nuvarande beskattningsregler illa svarar mot principerna för vägkostnadernas finansiering, dels också därför att uppenbara disproportioner föreligger mellan beskattningen av olika transportfordon på vägarna. Själv delar jag även utskottets uppfattning att det inte är rimligt att vänta med önskvärda — om än provisoriska — justeringar tills de centrala utredningarna i detta ämne blir klara i mitten av 1970-talet. Att regeringen nu ansett sig böra företa ändringar kan alltså ur dessa synpunkter accepteras.

Desto obegripligare är det däremot att regeringen för riksdagen framlagt ett förslag till nya beskattningsnormer veterligen utan något som helst sakligt utredningsmaterial. I varje fall har inte något sådant redovisats. Man får intrycket att regeringen bara höftat till en skala som den »tyckt» vara rimlig i förhållande till annan gällande bilbeskattning men utan att närmare gå in på saken. Med ett enkelt resonemang på drygt en och en halv trycksida föreslås ändringar, som för den berörde skattebetalaren kan betyda höjningar på flera tusen kronor om året. Därtill kan det också komma att innebära väsentliga orättvisor för den som inte använder sin släpvagn så mycket.

Hur de föreslagna normerna i realiteten kommer att slå är omöjligt att av-

göra, eftersom förslaget saknar den grundval som ett åtminstone något så när rimligt utredningsmaterial kunnat ge. Ingen kräver väl en lång och utförlig utredning för ett provisorium, men regeringen levererar här inget material alls. Om man konstaterar att nuvarande skattebestämmelser uppvisar disproportioner mellan olika fordon, så ger redan en ytlig granskning av det nya förslaget vid handen att i stället andra orimligheter uppstår genom regeringsförslaget vid vissa jämförelser mellan olika släpkonstruktioner.

Det borde inte vara tänkbart och är inte rimligt att riksdagen skall acceptera skattehöjningar utan något som helst utredningsmaterial som grund. Denna brist accentueras i sin tur av att förslaget inte heller blivit föremål för någon remissbehandling. Berörda organ har inte bevärdat att i förväg få del av ett utkast till de nya skattenormerna — även det betraktar jag som en nonchalans vilken starkt måste kritiseras.

Med hänsyn till det jag nämnt har i bevillningsutskottet yrkats att behandlingen av proposition 10 skulle bordläggas till hösten och regeringsförslaget under tiden sändas på remiss till myndigheter och organisationer som kan ha synpunkter att anföra på det. Alternativt kunde man tänka sig att utskottet inkallade expertis ur olika läger för att höra deras uppfattning och på det sättet få ett grundmaterial. Bara genom att vidta endera av dessa åtgärder hade utskottet haft möjlighet att framlägga ett välmotiverat betänkande.

Som framgår av utskottets skrivning har dess socialdemokratiska majoritet inte velat vara med om det. Naturligtvis har inte majoriteten kunnat blunda för de brister som regeringsförslaget uppvisar. Utskottet går till och med så långt att det skriver: »Det finns anledning anta att propositionen på vissa punkter kanske hade fått en annan utformning, om den byggts på ett i vanlig ordning remissbehandlat förslag.» Men

från denna i realiteten mycket hårda kritik av regeringens förfaringssätt och till att dra den naturliga slutsatsen att ordna en egen remiss har tydligen steget varit för långt för utskottet.

För att undvika den uppgift som rätteligen åligger ett riksdagsutskott — att ge ärendet en grundlig, saklig prövning och rätta till vad som kan vara bristfälligt — anför nu utskottsmajoriteten olika argument mot en bordläggning av ärendet till hösten. Först och främst sägs att intresserade organ ju faktiskt haft möjlighet att yttra sig, genom att utskottsbehandlingen av proposition 10 fördröjts för att kunna sammankopplas med den långt senare avlämnade proposition 45 om traktorbeskattningen. Ja, Näringslivets skattedelegation har verkligen efter att ha läst proposition 10 av egen drift tagit sig för att sända bevillningsutskottet en skrivelse. Innehållet sammanfattar delegationen i orden att det »måste konstateras att det nu framlagda förslaget är så bristfälligt underbyggt, att det ej bör läggas till grund för beslut i skattefrågan». Tydligare kan ett remissuttalande knappast vara. På utskottet har det inte gjort något intryck.

Den andra invändningen, som utskottet gör är att ett uppskov med ärendets behandling till höstriksdagen är olämpligt. Det skulle vara olämpligt dels därför att förordningen om traktorbeskattningen skulle träda i kraft först den 1 september 1969, dels att ett uppskov med skattejusteringen måste avse minst ett helt år, dels slutligen därför att — om det blir ett års uppskov — statskassan då berövas 80 miljoner kronor i inkomster.

Invändningarna är minst sagt diskutabla. Visserligen talar skäl för att släp-vagnsskatten och traktorskatten samordnas, men det är näppeligen hållbart så långt att man fördenskull i riksdagen skall släppa igenom ett ofullkomligt och illa genomtänkt skatteförslag, vars konsekvenser man inte kan överblicka. För övrigt: om riksdagsbeslutet fattas i höst

Ang. beskattning av traktorer, m. m.

och konsekvenserna av beslutet därigenom blir offentliga, har jag svårt att förstå vilka olägenheter som skulle uppstå, om den nya beskattningen träder i kraft den 1 april i stället för den 1 januari. Sker detta, lär argumentet om statskassans stora förlust inte vara lika bärigt som om uppskovet skulle avse ett helt år.

Bevillningsutskottet har naturligtvis inte kunnat tillstyrka förslaget i framlagt skick. Förutom de kompletteringar som utskottet nödgats göra förordar det ett dispensförfarande, som man tror skall undanröja vissa av bristerna i regeringsförslaget. Jag skall inte närmare gå in på det problemet nu utan bara helt kort konstatera att om det förslaget bifalles, lär det inte bli någon sinekur för dem som skall pröva dispensansökningarna. Det blir en mycket ömtålig och svår historia att klara ut — bara för att man inte skulle behöva uppskjuta lagens ikraftträdande några få månader.

Herr talman! Jag yrkar med hänvisning till det anförda bifall till den vid utskottets betänkande fogade reservationen.

Herr JACOBSSON, GÖSTA, (m):

Herr talman! Proposition nr 10 om släp-vagnsbeskattningen är inte någon särskilt lyckad proposition. Den är dålig såväl i formellt som i materiellt hänseende, därom kan nog alla som sysslat med problemet vara ense. Jag hoppas att jag inte sårar herr finansministerns faderskänslor gentemot propositionen genom att konstatera detta!

Beskattningsförslaget lägger en tung ekonomisk börda på den mycket begränsade sektor av fordonsparken som drabbas och på trafiken. Speciellt drabbas vissa exportindustrier med mycket tunga transporter. Den högsta skattesatsen stiger från 1 800 till 9 720 kronor för de tyngsta fordonen.

Enighet föreligger om att den nuvarande skattegränsen, 14 tons totalvikt, bör byggas på med hänsyn till den tek-

Ang. beskattning av traktorer, m. m.

niska utvecklingen, som ju under de senaste åren gått mot större vagnsenheter. Men enigheten inskränker sig till detta.

Formellt kan det anmärkas mot den ytterst knapphändiga för att inte säga torftiga utredning, på vilken de föreslagna nya skatteskalorna för släpvagnar byggs, och mot att något remissförfarande inte skett. Jag instämmer i den delen med herr Lundström.

Som motiv åberopas i propositionen allenast vägkostnadsansvaret och den omständigheten att de tyngre släpvagnarna i beskattningshänseende för närvarande favoriseras, varigenom konkurrensen med andra transportmedel snedvrides.

Från dessa utgångspunkter, som enligt mitt bedömande egentligen inte är något annat än antaganden, klipper man så till med maximala, progressivt uppbyggda skattesatser. För detta saknas praktiskt taget varje utredningsunderlag. Det finns inte heller några uppgifter om släpvnagsparkens sammansättning och användningsfrekvens. Ingenting alls sägs om vägkostnaderna och släpvnagsnarnas andel i dessa.

Bevillningsutskottet har insamlat vissa kompletterande uppgifter, men de har inte varit till fyllest. Det är därför reservanterna begärt bordläggning av denna fråga till höstsessionen för införande av ytterligare uppgifter och för att bereda den sittande bilskatteutredningen tillfälle att yttra sig. Jag skall inte gå närmare in på bordlägningsfrågan, som utförligt har behandlats av herr Lundström, utan skall i stället koncentrera mig på själva sakfrågan, dvs. den skärpta släpvnagsbeskattningen.

Vad först angår den påstådda favoriseringen av släpvnagen gentemot andra transportmedel, dvs. järnvägen, så undrar jag om inte dessa påståenden är en smula överdrivna. En viss balans mellan transportmedlen lastbil och järnväg håller uppenbarligen på att inträda. En trafikuppdelning mellan järnväg och

landsväg har kommit till stånd tack vare inte minst en skicklig politik från SJ:s sida.

Bakom förslagets materiella regler ligger uppenbarligen ytterst en verkligt stor stridsfråga, som i dag endast är föremål för en förpostfäktning, nämligen huruvida den tyngre lastbilstrafiken genom beskattningen betalar sina vägkostnader eller inte. Det är möjligt — jag säger möjligt — att något ligger i påståendet att så inte skulle vara fallet. Man vet därom ingenting bestämt. Då utredning i ämnet pågår kan det dock med skäl göras gällande att vi borde ha väntat med att lägga nya höga skatter på trafiken till dess att utredningen är klar. Det är enligt min mening olyckligt att man här har brutit ut en detalj, de större släpfordonens skattebehandling. Allt borde ha setts i ett större sammanhang.

Frågan är inte så enkel. Det råder delade meningar bland expertisen rörande premisserna. Det sägs å ena sidan, den fiskaliska, att stora axeltryck medför stort slitage och att därför de tunga släpfordonen bör lämna ett avsevärt större bidrag än vad de för närvarande gör. Häremot kan å andra sidan invändas att slitage och vägkostnader inte är detsamma. Slitaget är endast en ringa del av totalkostnaderna. Av de totala vägkostnaderna som fördelas på två huvudkomponenter, nämligen underhåll och byggkostnader, är det egentligen kostnaderna för bärigheten som här har intresse. Men att bärigheten blir kostnadskrävande beror framför allt av tjällossningens nedbrytande inverkan på vägsystemet. Man måste i vårt land med dess klimat bygga särskilt stabilt med hänsyn till denna faktor. Fordonens axeltryck har däremot, enligt vad åtminstone vissa vägtekniker säger, mindre betydelse. Den extra kostnaden för att höja axeltrycket från 8 till 10 ton har beräknats till endast 6 procent av bärighetskostnaden. Det är i alla fall inte styrkt att släpfordonets vägkostnader stiger med totalvikten efter en

starkt progressiv skala enligt finansministerns modell. Detta är den ena sidan av saken.

En annan sida måste också tas i beaktande, nämligen den omständigheten att släpvnagnens utnyttjande sjunker med den växande totalvikten. Detta resonemang talar alltså snarast emot en stark progressiv beskattning av de tunga släpvnagnarna av den typ som föreslås. Jag vill inte här kategoriskt uttala mig om vad som är sanning utan ställer frågan: Vad är sanning på detta område? Men med tanke på den ovisshet som råder menar jag, att statsmakterna här bör gå försiktigt fram för att inte äventyra de rationaliseringsvinster som inom transportväsendet åstadkommit under de senaste åren, varvid just släpvnagnen spelat en avgörande roll.

Låt oss ta detta en smula piano! Transportväsendet har i dag en central plats i samhällsekonomin. Vi får inte här mer eller mindre handla i blindo. Transportekonomin har — jag vill särskilt understryka detta — förbättrats tack vare släpvnagnarna. Släpvnagnen har möjliggjort lägre personalkostnader per lastenhet. Man har också via s. k. påhängsvagnar kunnat genomföra en specialisering som varit till stort gagn för trafiken. Men det väsentliga är att släpvnagnarna respektive påhängsvagnarna ofta haft en mycket lägre användningsfrekvens eller lägre utnyttjningstid än själva dragfordonet. Det är detta som skiljer släpvnagnen från lastbilen som transportmedel. Denna väsentliga faktor berörs över huvud taget inte i propositionen.

Inte så sällan förekommer det exempelvis att till varje dragfordon hör flera släpvnagnar, av vilka endast en är i trafik medan de andra står under lastning eller lossning eller används på annat sätt utan att trafikera vägnätet. Släpvnagnen nyttjas många gånger som något slags lagerlokal — det är en ganska vanlig företeelse.

Ett annat exempel på modern lasthantering erbjuder det samarbete med järn-

Ang. beskattning av traktorer, m. m.
väg och båt som har ägt rum särskilt under det senaste året genom att släp- och påhängsvagnarna befordras på järnväg eller båt. Man för genom ett dragfordon dessa vagnar ombord på järnväg eller båt, och så får släpvnagnen eller påhängsvagnen fortsätta ensam — detta system kallas piggy-back och fishy-back. Liknande gäller om specialvagnar för befordran av grävmaskiner, lyftkranar, bandlastare, byggelement m. m. Alla dessa specialvagnar har låg utnyttjningstid — de står för det mesta stilla medan maskinen arbetar. Släpfordonens lägre utnyttjande är enligt vår mening det starkaste argumentet mot att släpfordonen i beskattningshänseende jämföras med lastbilen.

Bevillningsutskottets majoritet har inte kunnat undgå att lägga märke till nu angivna förhållanden och att de föreslagna skatterna med hänsyn till den låga användningstiden för släpvnagnar och påhängsvagnar i många fall måste te sig orättvisa. Majoriteten har också i denna del givit departementschefen en liten bakläxa — om jag så får uttrycka mig — på så sätt, att man visserligen godtar de föreslagna skattesatserna men samtidigt uppmanar Kungl. Maj:t att medge ganska vittgående lättnader vid lågt utnyttjande. Det är på sätt och vis en inte oväsentlig modifikation, jag medger det. Det är gott och väl, men kvar står alltså de höga skattesatserna. Därtill kommer också att utskottsmajoritetens system å andra sidan innebär — förutom en betungande administrativ börda för såväl myndigheterna som den enskilde företagaren — stora olägenheter för trafiken, eftersom företagen inte på förhand vet hur stor skatten blir i det individuella fallet och hur de skall kalkylera. Detta är en mycket viktig sak. Det leder till att dispenssystemet blir ganska oberäkneligt, och många fordon, för vilka det kanske inte finns möjlighet att styrka att användningen understiger 3 000 mil, som enligt utskottsmajoriteten skulle vara det magiska talet, blir för hårt beskattade.

Ang. beskattning av traktorer, m. m.

Reservanterna har velat gå en annan väg. De är medvetna om att det är fråga om ett provisorium. De bygger in lättnaderna i själva skatteskalorna. Jag vill fästa kammarens uppmärksamhet på att jag med herr talmannens tillstånd har låtit sätta in ett par bilder i TV-rutorna. Nederst på bilderna ses den nuvarande skatteskalan, i mitten går reservanternas och högst går den progressiva skalan, dvs. departementschefens. Reservanternas skatteskalor görs i huvudsak proportionella i stället för progressiva. Vi börjar vid 1 800 kronor och slutar med en högsta skattesats på 4 830 kronor vid 36 ton. Majoritetens högsta skattesats är 9 720 kronor. Höjningen sker i reservanternas skalor etappvis med samma steg som i utskottsmajoritetens förslag men med lägre belopp, i genomsnitt 150 kronor per ton. Vårt förslag innebär att skattehöjningen blir någorlunda rimlig.

Även reservanterna har emellertid ansett sig nödsakade acceptera vissa dispensregler för att undvika orättvisor vid lågt utnyttjande, men dispensererna bör i detta fall inte bli så många. Vi har velat slå vakt om riksdagens beskattningsrätt genom att begära att Kungl. Maj:t vid riksdagens höstsession skall framlägga proposition med förslag rörande de närmare bestämmelserna för lättnaderna i beskattningen, och vi har särskilt reserverat oss på den punkten. Vi anser att det skulle urholka riksdagens beskattningsrätt, om Kungl. Maj:t skulle inom en tämligen vidsträckt ram ha fria händer att utan riksdagens medverkan utforma de ifrågasatta dispenserreglerna.

I övrigt anser vi att en viss differentiering av släpvnagsskatten med t. ex. olika skatteskalor för vanliga släpvnagnar och påhängsvagnar för olika ändamål bör övervägas. I fråga om påhängsvagnarna är överbeskattningen påtaglig — 1 000 kronor per vagn har det sagts. Det är emellertid bilskatteutredningens sak att utreda den frågan liksom även frågan om kilometermätare, som ut-

skottsmajoriteten har fört i förgrunden. Detta om detta.

Det andra avsnittet i det frågekomplex som utskottsbetänkandet behandlar, nämligen traktorbeskattningen, skall jag inte närmare fördjupa mig i. Denna fråga kommer att behandlas av andra företrädare för reservanterna. Jag vill endast fästa uppmärksamheten på att de av reservanterna föreslagna lägre skattesatserna för släpvnagnarna även slår igenom när det gäller trafiktraktornas släpvnagnar. Jag utgår ifrån att de skattelättnader som avses för de lastbilsdrivna släpvnagnarna med kort körtid på vägarna skall tillämpas även för de traktordrivna släpvnagnarna. Jag tänker härvid i synnerhet på de s. k. traktordumprarna.

Herr talman! Jag yrkar i första hand bifall till reservationens punkt A och i andra hand till reservationen i övrigt.

Herr SUNDIN (cp):

Herr talman! Även om jag villigt erkänner att utskottets betänkande är bättre än propositionen, förmodar jag att varken finansministern eller utskottets majoritet finner det underligt att vid behandling av denna fråga avvikande uppfattningar föreligger. Det är inte så, herr talman, att reservanterna — i fråga om såväl släpvnagsskatten som traktorskatten — motsätter sig kostnadsansvarighetsprincipen.

Vad som i första hand ter sig minst sagt egendomligt är att man tillsätter en vägkostnadsutredning och ger bilskatteutredningen i uppdrag att lösa finansieringsfrågorna och i stort sett samtidigt lägger fram en proposition som föreslår nya principer i fråga om beskattningen av såväl släpvnagnar som traktorer.

Mot den bakgrunden och i vetskap om att sedvanligt remissförfarande icke skett anser reservanterna att frågan bör uppskjutas till höstriksdagen för att nämnda utredningar samt vederbörande

remissinstanser skall ha möjlighet att ge sin mening till känna. Om mot all förmodan ett uppskjutande av behandlingen till höstriksdagen icke kan bifallas av riksdagen, föreslår reservanterna vissa väsentliga ändringar i förslaget.

Låt mig först framhålla att den nya släpvagnsskatten hårdast kommer att drabba fordonsägare i glesbygderna. Det kommer att betyda ökade fraktkostnader och därmed ökade priser. I enlighet med i propositionen föreslagna viktclasser föreslår reservanterna en höjning etappvis av 150 kronor per ton för fordon upp till 36 ton. Utöver detta måste helt naturligt — och det sägs även i utskottets betänkande — dispensregler till för specialvagnar som under obetydlig del av året används för vägtransport.

När det gäller traktorbeskattningen har finansministern valt schablonregler utan hänsyn till vägkostnadsansvar. Vi finner det naturligt att traktorskatten anpassas till det trafikarbete som utförs. Av den anledningen föreslår reservanterna för det första att traktorer som uteslutande används i jordbruket och alltså inte använder vägarna blir skattefria, för det andra att skatten bestämmas efter viktclasser vilket framgår av reservationen under C. Vi föreslår tre olika klasser: för traktor med en tjänstevikt ej överstigande 2 300 kg 100 kronor, om tjänstevikten överstiger 2 300 men ej 3 000 kg 200 kronor och om tjänstevikten överstiger 3 000 kg 300 kronor. Vi tror att man via en sådan differentiering bättre tjänar syftet än om man följer den schablon som finansministern har föreslagit.

Med detta, herr talman, vill jag yrka bifall till den reservation som är fogad till utskottets betänkande.

Herr NILSSON, YNGVE, (m):

Herr talman! I detta betänkande behandlas också traktorbeskattningen. När det gäller den frågan vill jag er-

inra om vad som sagts i propositionen, nämligen att fordonens vägkostnadsansvar i första hand bör avkrävas med utgångspunkt i kostnadsansvarighetsprincipen. Finansministern förklarar emellertid att det har varit svårt att lösa traktorbeskattningen efter den principen, och han stannar i stället för att införa en generell beskattning av traktorerna. Härvid delas dessa upp i två klasser, varvid de s. k. trafiktraktorerna hänförs till klass I. Beskattningen av dem skall enligt förslaget i princip innebära att skatten skall utgå med hälften av den skatt som utgår på lastbil med motsvarande tjänstevikt.

Mot den beskattningen har jag intet att invända, eftersom dessa traktorer i huvudsak går i kontinuerlig trafik, men jag vill ändå konstatera att det föreslagna beloppet är godtyckligt valt utan någon särskild utredning.

De övriga traktorerna som används i jordbruket och i skogen hänförs till klass II, vilket innebär att de kommer att beskattas med 200 respektive 300 kronor per år beroende på tjänstevikten. Även dessa belopp är godtyckligt valda, och vad värre är: samtliga traktorer skall beskattas oberoende av om de används för transporter på allmän väg eller ej.

I princip bör inte jordbrukstraktorerna beskattas så länge som jordbruket inte får kompensation genom den prisöverenskommelse som skall träffas. Nog borde finansministern ha aviserat detta så att kompensation kunnat erhållas. Som det nu är och om ingen förändring kommer att ske så förlorar jordbruket cirka 50 miljoner kronor under den avtalsperiod som råder för jordbruket. Perioden sträcker sig fram till den 1 juli 1971.

Det är bekant för alla att prissättningen på jordbrukets produkter är föremål för statlig reglering, vilket innebär att vi inte kan få ut andra priser för våra produkter än vad förhandlingsdelegationen har kommit fram till och riksdagen sedermera beslutar om. Men

Ang. beskattning av traktorer, m. m.

än är det inte för sent att reparera denna skada, därför att riksdagen har ännu inte beslutat om jordbrukets priser. På flera produktområden får jordbruket sänkta priser, och då måste i rättvisans namn kompensation ges för den pålaga som den nya beskattningen innebär.

Utskottet säger i sitt betänkande att man kan betrakta jordbrukstraktorernas beskattning såsom en minimiavgift för att de skall få tillträde till allmän väg och understryker att beskattningen får ses som en solidarisk avgift för att täcka det gemensamma vägkostnadsansvaret för jordbruk och skogsbruk.

Det vägkostnadsansvar som utskottet här talar om är ännu inte utrett, och därför kan vi inte känna något solidariskt ansvar härför.

Riksdagen har tidigare uttalat att om en traktorbeskattning skall genomföras, skall detta ske efter kostnadsansvarighetsprincipen, men nu blir det alltså efter en schablonmetod.

Om en beskattning för jordbrukstraktorerna skall genomföras, bör den utformas så att den drabbar de fordon som verkligen utför vägtransporter samt också i möjligaste mån anpassas efter graden av det utförda trafikarbetet. Därför är det förslag som utskottet stannat för helt orealistiskt sett från jordbrukets synpunkt och även från rättvisesynpunkt. Det måste vara fel att belasta de traktorer med skatt som inte används i trafik. Inte skall vi väl på nytt behöva införa järnhjulen för att nå det mål som utskottet tycks ha uppsatt. Det vore alltför tokigt.

Det enda riktiga är att göra en ny klassificering vid beskattningen av jordbrukstraktorer så att de traktorer som i obetydlig utsträckning används på allmän väg kan ingå i en skattefri klass, vilket har föreslagits av reservanterna. Till en sådan klass bör då hänföras de traktorer som inte används för transport på allmän väg i annan mån än när det gäller transport mellan bruksenheter och dess ekonomibyggnader.

I reservationen föreslås dessutom att övriga jordbrukstraktorer, som hänföres till klass II, bör differentieras beträffande skatteuttaget därför att slitage på vägarna varierar med traktorns tyngd. Reservanterna förordar efter den principen att skatten skall utgå med 100, 200 respektive 300 kronor, beroende på traktorns tjänstevikt.

Herr talman! För att ytterligare belysa det orimliga i den föreslagna beskattningen vill jag erinra om att tusentals bilar kör tusentals mil om året på våra vägar, och ändå har många av dessa bilar inte högre skatt än som nu föreslås för traktorerna.

Herr talman! Jag ber att med det anförda få instämma i herr Gösta Jacobssons yrkande.

Herr PETERSSON, KARL, (m):

Herr talman! Trots att inte något material föreligger vill man genomföra dessa starkt progressiva höjningar i släpvagnsbeskattningen. Man vet inte någonting om den närmare fördelningen av de tunga släpfordonens totalvikt. Ingen vet heller hur många mil per år släpvagnar i de olika totalviktsklasserna används. Dessa faktorer är mycket väsentliga, eftersom det inte enbart är totalvikten som sådan som sliter vägen. Det måste givetvis tas hänsyn till faktorn mil per år för att kostnadsansvaret skall kunna bli så rättvist som möjligt.

I den mycket tunna propositionen nr 10 anføres den stora skillnaden i skatt i dag mellan en bil och en släpvagn med ungefär likvärdig totalvikt som en anledning till att konkurrensförhållandet snedvrids gentemot andra transportmedel. I själva verket är det ytterst få lastbilar och släpvagnar som vare sig i dag eller i framtiden kan ersättas av järnvägsvagnar. Av Sveriges nuvarande lastbilsbestånd om cirka 140 000 fordon kan ungefär 5 000 hänföras till lastbilar i fjärrtrafik. Av dessa utgjorde cirka 2 500 den andel som ägdes av åkare. Enligt

statistiska beräkningar, utförda av statistiska centralbyrån, var den genomsnittliga lastkapaciteten för dessa åkarebilar ungefär 30 ton och genomsnittskörsträckan 280 kilometer per fordon, allt redovisat för år 1968. Den övervägande andelen, eller ungefär 95 procent, av lastbilsbeståndet i landet används således för kortare transporter, bl. a. för byggnadsindustrin, skogstransporter, anläggningsarbeten, transporter för livsmedelsdistribution, kortare industritransporter m. m. För den stora andelen av lastbilarna ligger medeltransportavståndet under 100 kilometer. Dessutom föreligger ingen möjlighet att använda alternativet järnvägstransport i de flesta fall. Till stor del beror detta på att järnväg saknas eller inte kan utnyttjas för transporter i fråga.

I förslaget om släpvagnsskatten stiger progressiviteten starkt. Enligt nu gällande släpvagnsbeskattning beräknas skatten för de olika klasserna upp till en totalvikt om 5 000 kg efter 120 kronor per ton och för klasserna mellan 5 000 kg och 14 000 kg efter 80 kronor per ton. I propositionen föreslås i klasserna mellan 11 000 och 20 000 kg en skatt av 240 kronor per ton och i klasserna över 20 000 kg 288 kronor per ton. Med hänsyn till att något utredningsmaterial inte finns, som kan bevisa hållbarheten i en sådan progressivitet, förefaller det orimligt att belasta ett ton transporterat gods med en sådan högre beskattning bara därför att det tonnet gods råkar transporteras på ett större släpfordon. Principen lika skatt i kronor per ton transporterad godsmängd även på de större släpvagnarna, som reservanterna föreslår i andrahandsyrkandet i det fall inte behandlingen av hela frågan kan uppskjutas till höstsessionen, borde vara ett acceptabelt provisorium tills erforderligt utredningsmaterial föreligger för slutligt ställningstagande. Reservanterna föreslår såsom provisorium i klasserna från 11 000 kg upp till 36 000 kg 150 kronor per ton. För släpvagnar över 36 tons total-

Ang. beskattning av traktorer, m. m.
vikt erfordras särskilda dispenser för att de skall kunna användas enligt gällande vägtrafikförordning. Sådana släpvagnar är också till övervägande del specialbyggda för grävmaskintransporter m. m. med begränsad användningstid per år.

Den i propositionen föreslagna och av utskottsmajoriteten accepterade starka progressiviteten är inte, som framhålls i propositionen, extrapolerad ur »hittillsvarande principer». Detta framgår klart av den tidigare redovisade förändringen i progressiviteten enligt gällande princip och det i propositionen framlagda förslaget.

Propositionen förefaller vara en trafikpolitisk produkt mer än en statsfinanssiell sådan. Som jag tidigare påpekat motverkar tekniska eller andra skäl möjligheten till överflyttning av gods till järnvägen hur stora skattehöjningarna än blir. I teorin kan den höjda skatten till cirka 95 procent övervältras på industrin och konsumenterna. Vissa av våra exportindustrier arbetar under sådana förhållanden att det inte kan bli tal om att höja exportpriserna för ökade transportkostnader. I praktiken blir det en kombination av höjda transportkostnader och försvårade ekonomiska möjligheter för transportbranschens utövare och anställda. Inom vissa delar av vårt land arbetar redan nu åkerinäringens folk under svåra ekonomiska betingelser. Särskilt gäller detta för utövarna i landets norra delar, de s. k. skogslänen.

Som exempel på ett företag som måste övervältra kostnaderna vill jag nämna ett transportföretag, i vars drift jag är väl insatt. Företaget har åtta fordonskombinationer, lastbil jämte släpvagn. Dessutom har företaget fyra extra släpvagnar för att kunna anpassa sig efter kundernas önskemål beträffande leveranser. Före den 1 januari 1968 erlade företaget 88 000 kronor i bil- och släpvagnsskatter per år. Den 1 januari 1968 höjdes fordonskatten så att företaget måste erlægga 123 000 kronor i bil- och

Ang. beskattning av traktorer, m. m.

släpvnagsskatt för 1968 och 1969. Genomförs förslaget om höjd släpvnagsskatt enligt propositionen och utskottsmajoriteten, kommer företagets kostnader att öka med 52 000 kronor till 175 000 kronor — en fördubbling av skatten från den 1 januari 1968.

Företaget levererar uteslutande ballastmaterial till byggnadsindustrin. Möjlighet att överföra transport till järnväg saknas, då järnväg inte finns. Företaget levererar cirka 50 000 kubikmeter ballastmaterial per år till husbyggnadsindustrin inom orten. Denna kostnadsökning utgör cirka kronor 1:75 per kubikmeter levererat material och ungefär 2:30 per kubikmeter färdig betong. Inom området byggs cirka 350 lägenheter per år med en lägenhetsyta om cirka 37 000 kvm. För att man skall få kompensation för enbart de ökade skattekostnaderna kommer således kostnaderna per kvadratmeter lägenhetsyta att öka med cirka 2:35. Därav belöper sig på släpvnagsskatten cirka 1:50 per kvadratmeter lägenhetsyta.

I många andra fall kommer inte den berörda yrkesutövaren att kunna övervälda kostnaderna på konsumenten på grund av låg sysselsättningsgrad och stort utbud av transportmedel. Uppmärksamheten har redan riktats mot konkurser och nedläggningar av företag inom transportbranschen. I vissa fall torde ett genomförande av propositionens förslag innebära en ökning av dessa nedläggningar.

Utskottets majoritet anser att det skulle vara olämpligt att skjuta på ställningstagandet beträffande släpvnagsskatt och traktorskatten till höstrikdagen och anför att grunderna bör träda i kraft redan den 1 september 1969. Utskottsmajoriteten säger också att ett uppskov måste avse minst ett kalenderår. Med hänsyn till gällande förfarande vid inlevererandet av bilskatten i terminer omfattande ett kvartal bör reservanternas förslag om ikraftträdande den 1 april 1970 inte möta något hinder.

Utskottets majoritet instämmer med

reservanterna i uppfattningen att förslaget borde ha remissbehandlats och fått en annan utformning. Utskottet skriver att utskottet kan medge att det finns anledning anta att propositionen på vissa punkter kanske hade fått en annan utformning om den byggts på ett i vanlig ordning remissbehandlat förslag. Utskottet anför att de berörda parterna fått möjlighet, som i viss utsträckning utnyttjats, att till utskottet framföra sina synpunkter på släpvnagsskattningen. Utskottet åberopar en skrivelse från Näringslivets trafikdelegation och vad där framförts beträffande dubbelbeskattningen av påhängsvagnar samt att släpvnagrar med betydligt lägre utnyttjandegrad än vad som vanligen förekommer blir särskilt hårt drabbade. Utskottet borde också ha talat om att Trafikdelegationen, med hänsyn till det bristfälliga underlaget för förslaget till höjd släpvnagsskatt, hemställt att proposition nr 10 i avvaktan på bilskatteutredningens förslag ej skulle läggas till grund för beslut om ändrad släpvnagsskattning.

Beträffande dubbelbeskattningen av påhängsvagnar anföres i utskottets utlåtande att dubbelbeskattningen minskar procentuellt sett vid den föreslagna progressiva utbyggnaden av skatteskallorna. Vad de skattskyldiga är intresserade av i det fallet torde vara dubbelbeskattningen i kronor räknat och inte i procent. Utskottet menar att dessa problem bör lösas efter ytterligare överväganden från bilskatteutredningens sida.

Enligt motionärernas och reservanternas uppfattning bör frågan om traktor- och släpvnagsskattningen uppskjutas till höstrikdagen för införskaffande av utredningsmaterial för en bedömning av släpvnagsskattningens inverkan och konsekvenser samt för belysande av vägkostnadsansvaret för de olika fordonen och fordonskombinationerna.

Utskottet behandlar frågan om dispenser för olika slag av specialsläpvg-

nar för grävmaskiner, betongelement m. m. Vidare omnämns transportsystem med flera släp- eller påhängsvagnar till varje dragfordon. Utskottet föreslår i avvaktan på en mera omfattande reform av vägtrafikbeskattningen att de som drabbas av en i förhållande till transportutnyttjandet oskäligen beskattning kommer i åtnjutande av vissa skattelättnader och att sådana dispensregler tas in i övergångsbestämmelserna. Utskottet föreslår att Kungl. Maj:t eller länsstyrelse om synnerliga skäl föreligger skall medge nedsättning av skatt.

I reservanternas andrahandsyrkande anförs att utrymme ändå måste finnas för dispenser för vissa fordon, men att de i reservationen framlagda provisoriska förslagen väsentligt minskar behovet av dispenser. De regler som erfordras bör med hänsyn till riksdagens beskattningsrätt föreläggas höstrikdagen i proposition.

Bilskatteutredningen har i sitt betänkande föreslagit att traktorerna skulle indelas i tre klasser, varav en klass till vilken hänförs traktorer som i princip ej används för transport på allmän väg. För dessa traktorer föreslogs ingen skatt. Till andra klassen skulle hänföras traktorer som i viss omfattning används för transport på allmän väg av produkter från eller förnödenheter för lantbruk eller skogsbruk. För dessa föreslogs enhetlig skatt, differentierad efter traktorns tjänstevikt. Till tredje klassen skulle hänföras övriga traktorer. För dessa föreslogs årlig skatt efter samma grunder som den nuvarande fordonsskatten på lastbilar.

I propositionen angående traktorskatten föreslås endast två klasser. Någon skattefrihet för de traktorer som i princip ej används för transport på allmän väg föreslås inte. Utskottets majoritet ansluter sig till vad som i propositionen anförs om antal klasser och skattesatser. I motioner framhålls avsaknaden av underlag för beräkning av lantbruks-traktorernas användning på allmän väg. Det mest bärande skälet för att inte be-

Ang. beskattning av traktorer, m. m.
skatta jordbrukstraktorerna är — förutom den ringa väganvändningen — att prissättningen på jordbrukets produkter är underkastad statlig reglering. Möjlighet att få kompensation för den ökade kostnaden om cirka 50 miljoner kronor per år finns inte, enär denna kostnad inte beaktats vid prissättning av jordbruksprodukterna.

Traktorskatten är avsedd att träda i kraft den 1 januari 1970. Den har inte blivit beaktad vid prisöverläggningarna för tiden fram till den 1 juli 1971. Kompensation måste därför ges till jordbruket, om inte dess utövare skall få sina inkomster minskade med vad som motsvarar skatteuttaget.

Reservanterna följer bilskatteutredningens förslag och de i motioner framförda synpunkterna och föreslår inrättande av tre klasser för traktorer. Till klass I hänförs trafiktraktorer i enlighet med propositionens indelning och skatteförslag, till klass III traktorer inom jord- och skogsbruk som i mycket obetydlig utsträckning används på allmän väg och bör vara skattefria och till klass II övriga traktorer. Klass II indelas i tre tjänsteviktsskatter med differentierade skattebelopp.

Utskottet tar också upp frågan om transporter av skogsprodukter efter allmän väg med till traktorer ombyggda lastbilar såsom dragfordon för påhängs- och släpvagnar. Ur konkurrenssynpunkt är det helt naturligt inte rätt att sådana fordonskombinationer skall behöva erlagga enbart 300 kronor i skatt och inte behöva erlagga brännoljeskatt och släpvagnsskatt.

Ett lastbilsekipage utrustat med påhängsvagn och släpvagn måste för motsvarande transporter erlagga cirka 9 000 kronor i fordonsskatt för dragfordonet, cirka 5 600 kronor för påhängsvagn och cirka 5 600 kronor för släpvagn enligt i proposition nr 10 föreslagen beskattning samt cirka 20 000 kronor i brännoljeskatt, tillsammans en skattekostnad på cirka 40 000 kronor.

För att komma till rätta med det ak-

Ang. beskattning av traktorer, m. m.

tuella problemet har en begränsning föreslagits för traktortåg på allmän väg om 15 tons last.

Ur konkurrenssynpunkt löses inte problemet så enkelt. I rätt stor omfattning förekommer att skogstransporter mot ersättning från uppdragsgivare utföres med skogstraktorer på allmän väg. Enligt föreliggande förslag behöver sådan transportör inte erlægga annan skatt än 300 kronor för så vitt lasten av skogsprodukter inte överstiger 15 ton.

På grund av att traktorbeskattningen kommer att beröras ytterligare från mitt partis sida inskränker jag mig till vad jag här anfört, herr talman. Som motionär i motionen I: 893, likalydande med motionen II: 1018, samt som reservant när det gäller såväl släpvagns- som traktorbeskattningen ber jag att få yrka bifall till den vid betänkandet fogade reservationen, i första hand till de under A intagna yrkandena och i andra hand, om yrkandena under A icke bifalles, till under B avgivna yrkanden och förslag.

Herr LARSSON, THORSTEN, (cp):

Herr talman! Jag skall helt kort ägna mig åt ett speciellt problem i detta sammanhang, traktorskatten.

Jag kan instämma i utskottets resonemang att det är svårt att utforma en tillfredsställande gränsdragning för beskattningen av jordbrukstraktorer. Traktorbeståndet har ökat starkt, och en viss del vägtransport utförs givetvis av jordbruket självt. Bör jordbruket då skatta för detta slitage och användande av vägarna, även om man i utskottet och än mer i propositionen anser att vägskatt i görligaste mån skall uttagas enligt kostnadsansvarighetsprincipen.

Därför undantages exempelvis järnhjulstraktorer, och jag vill ge statsrådet en eloge för detta. Det finns emellertid nu också gummihjulstraktorer — i regel äldre sådana — vilka snarare är att betrakta som jordbruksredskap än som lastredskap eller bärare av olika arbetsaggregat. Dessa traktorer utför inte väg-

transporter. De utför »inomgårdsarbeten» och tillhör den på detta område nödvändiga rationaliseringen. Beträffande dessa fordon — av utskottet kallade reservtraktorer — vill utskottet delvis erkänna att de kanske borde tillhöra det slags fordon som bör vara skattefria i likhet med järnhjulstraktorer.

För att uppnå detta — säger utskottet — kan man montera bort gummihjulen och inrätta dessa fordon för stationär drift. Vilka anordningar som därvid skulle ersätta hjulen nämner man inte. Men på gummihjul får i alla fall inte traktorn stå, och inte heller får den förflyttas. Järnhjul kan man få ha om sådana kan anskaffas till respektive traktor. Har inte vår herr Byråkratius skrivit utskottsutlåtanden förr, så är det i varje fall han som nu svarat för diktamen till detta märkliga yttrande. Vore det inte smidigare att helt enkelt befria sådana traktorer som inte går på vägarna från skatt? Körs en sådan här avskyltad icke-registrerad traktor på väg är den ju lätt att upptäcka. Det vore alltså ett smidigt schablonförfarande, men så enkelt får det tydligen inte vara.

Utskottsmajoriteten anser i stället att traktorer till och med skall ha olika skyltar beroende på vilken skatteklass de tillhör. Ur kontrollsynpunkt är nog det inte särskilt lämpligt. I varje fall är det inte lättare att kontrollera än att upptäcka en traktor som kör helt utan skylt.

Att befria dessa reservtraktorer från skatt vore en rättviseåtgärd och en bagatell för staten i pengar räknat, herr finansminister. Men det skulle bli en betydande rationaliseringsstimulans för det jordbruk som i dag måste pressas till bästa och billigaste produktion.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till reservationen.

Herr STADLING (s):

Herr talman! Utskottet har i detta betänkande behandlat två frågor i ett sam-

manhang, dels proposition nr 10 avseende skatt på registrerade släpvagnar, dels proposition nr 45 avseende skatt på traktorer och motorredskap. Dessa frågor hör enligt utskottet intimt samman, då ju traktorbeskattningen direkt berör släpvnagsbeskattningen.

I proposition nr 10 föreslås bl. a. en höjning av fordonsskatten för registrerade släpvagnar med en totalvikt om 11 000 kg eller däröver. Höjningen föreslås utgå efter samma normer som gäller för lastbilar. Vid utskottsbehandlingen av proposition nr 10 har väl i stort sett inte rätt några delade meningar, vilket har bekräftats här i dag, om att en höjning av skatten för de tyngre släpfordonen ur rättvisesynpunkt är motiverad. Om höjningens storlek råder däremot delade meningar.

Reservanterna har på den punkten lagt fram ett förslag som avviker från den skatteprogressivitet som gäller för lastbilar. Utskottet hävdar att om man utgår från att varje trafikgren skall svara för de kostnader den förorsakar måste det vara sakligt motiverat att skatteprogressionen tas ut efter samma normer som gäller för lastbilar. Självfallet är det svårt att exakt fastslå eller bedöma nyttjandegraden i berörda fall, men enligt min uppfattning torde utskottets förslag vara det mest realistiska.

Det besvärliga problemet i fråga om släpfordonen är att användningstiden varierar i hög grad. Många företag har flera släpvagnar på varje dragfordon, andra däremot utnyttjar släpfordonen endast någon månad om året. Utskottet har tagit hänsyn till dessa förhållanden och föreslår att ifall man kan leda i bevis att släpfordonen icke helt utnyttjas skall skattenedsättning kunna ges. Förslaget går ut på att man skall ta hänsyn till den årliga körsträckan genom nedsättning med visst belopp per intervall av viss väglängd. Detaljerna i förslaget bör enligt utskottets mening utformas av Kungl. Maj:t.

Även om förslaget innebär ganska kraftiga uppjusteringar för de tyngre

Ang. beskattning av traktorer, m. m.
fordonen har jag den bestämda uppfattningen att det icke innebär så stora påfrestningar för de företag som kan hålla sina fordon i drift året om. De företag däremot som endast kan utnyttja sina fordon en mindre del av året får en hårdare belastning. Det är också med hänsyn härtill som utskottet har föreslagit vissa dispensmöjligheter för de senare.

De i reservationen föreslagna skattesatserna, som här har åskådliggjorts av herr Gösta Jacobsson, gynnar däremot de fordon som helt kan utnyttjas året om. Det är på den punkten, herr Jacobsson, som våra åsikter går isär. Jag anser nämligen, som jag nyss antydde, att det är de fordon som körs exempelvis 400—500 mil per år som kommer i kläm. Den kurva som demonstrerades av herr Gösta Jacobsson är jag inte särskilt begeistrad av. Enligt den förbättras absolut inte läget för de släpfordon som används endast några hundra mil per år — tvärtom. Däremot förbättras läget för dem som verkligen kan bära kostnaderna, dvs. de tyngre fordonen.

I proposition nr 45 föreslås bl. a. att skatt skall utgå för traktorer och motorredskap som används för transport på vägar och gator. Det är kanske främst beträffande traktorbeskattningen som det råder kontroversiella synpunkter. Utskottet framhåller också i sitt betänkande att svårigheterna att utforma en tillfredsställande beskattning av traktorer självfallet sammanhänger med att traktorerna endast undantagsvis är avsedda för vägtrafik men ändå i viss omfattning trafikerar vägarna. Med andra ord är kostnadsansvaret här svårt att väga. I ett flertal motioner och yrkanden här i dag har yrkats dels avslag på propositionens förslag, dels att ärendet måtte uppskjutas till höstsessionen och dels att frågan uppskjutes i avvaktan på bilskatteutredningens förslag. Utskottet avvisar alla förslag om uppskov med behandlingen av ärendet med motivationen att »ett uppskov till tid därefter måste på grund av beskattningens kon-

Ang. beskattning av traktorer, m. m.

struktion avse minst ett helt kalenderår».

Vid ärendets behandling i utskottet — och det har väl också framgått av debatten i dag — har beskattningen av jordbrukstraktorerna varit en besvärlig fråga. Uppfinningsriikedomen har varit ganska stor och förslag har lagts i olika smakriktningar. Påståendet att jordbrukarna i det här fallet är sämst gynnad part kan jag emellertid inte hålla med om. Till herr Yngve Nilsson vill jag säga att man kan göra andra jämförelser än med bilar. Om man t. ex. jämför beskattningen på en husvagn eller en liten släpkärra till en personbil med traktorbeskattningen blir utfallet ett annat. Skatten på en husvagn eller en liten släpkärra upp till en vikt av 920 kg ligger på 120 kronor. Om vikten överstiger 920 kg stiger skatten — om jag är rätt informerad — till 180 kronor. Det måste väl anses ostridigt att en jordbrukstraktor som beskattas med 200 kronor åstadkommer ett betydligt större slitage på vägarna än t. ex. en liten husvagn eller släpkärra, kopplad till en personbil. Tar man därtill hänsyn till de dispensmöjligheter som föreslås även för traktorer i vissa fall, anser jag att man från jordbrukarhåll betydligt överdriver verkningarna av beskattningen. Det bör också observeras att skatten i detta fall är avdragsgill i självdeklarationen.

I debatten här i dag har också framförts olika synpunkter till försvar för de motioner som väckts i anledning av de båda propositionerna. I den mån jag inte i det föregående berört dessa tankegångar skall jag här försöka att i någon mån ge några kommentarer. Jag tror inte att det är nödvändigt att jag besvarar allt, ty finansministern kommer väl att tala här i kammaren efter mig och därvid ta över en del.

Yrkanden har framställts om en ändring av skatteklasserna II—III, och de sammanfaller i stort sett med utredningens förslag. Jag anser emellertid att det kan ifrågasättas om inte utskottet bort begränsa skatteuttaget i klass II till ett

enhetligt belopp. Flera remissinstanser har ansett att förslaget kan leda till kontrollproblem och administrativa olägenheter. Tröskelproblemen kommer ju också här in i bilden, och det är alltid en faktor som irriterar.

Herr Gösta Jacobsson fällde ett yttrande från denna talarstol för endast några dagar sedan, ett yttrande som jag då ansåg vara riktigt. Han sade ungefär så här: Tro mig, ärade kammarledamöter, kommittéer föder aldrig levande ungar. Det tyckte jag då var en riktig sats. I dag förefaller det som om herr Jacobsson och även herr Lundström tycker tvärtom. De tror nämligen i dag på dessa kommittéer och yrkar på utredning. De kritiserar även utskottet för att det inte remitterat ärendet till olika remissinstanser och till bilskatteutredningen. Jag har den uppfattningen, herr Jacobsson, att även om bilskatteutredningen någon gång i framtiden lägger fram ett slutgiltigt förslag så är det troligt att både herr Jacobsson och herr Lundström har en hel del invändningar även då. Bilskatteutredningens nu framlagda delförslag har också kritiserats på en hel del punkter. Även om ärendet icke remissbehandlats så har å andra sidan ett flertal företag uppvaktat oss personligen, och även en hel del av utskottets ledamöter har fått enskilda påhälsningar. Företagen har också i skrivelse till utskottet framfört sina synpunkter. Något speciellt nytt har väl inte framkommit av dessa yttranden.

Med det anförda ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr KRISTIANSSON, AXEL, (cp):

Herr talman! Jag har begärt ordet med anledning av att jag står bakom en motion, I: 956, som behandlar traktor-skatteförslaget. Den är rätt utförlig i sin motivering. Jag skall därför inte gå in på den. Jag hänvisar till motionen, som är kort och klar i sin hemställan. Denna går ut på avslag på skatteförslaget i den mån det berör egentliga jordbruks-traktorer.

Jag vill, herr talman, trots att en hel del redan är sagt i denna fråga, lämna en kortfattad motivering till att jag tillsammans med några andra riksdagsmän har motionerat om rent avslag på detta skatteförslag. Låt mig då först säga att det främsta motivet naturligtvis är att jordbruket är en prisreglerad näring. Jag går nämligen ut ifrån att ingen kategori som belastas av dylik skatt, alltså trafikskatt, betalar det ur egen ficka, utan transporterar den ökade kostnaden till den som konsumerar hans tjänster. Jag kan inte tänka mig att jordbruket skulle kunna behandlas annorlunda. Det innebär således att jordbruket måste kompenseras, och man måste då transportera dessa kostnader över till alla de åtta miljoner människorna i vårt land.

Jag frågar mig om det är en transaktion som kan vara till någon som helst nytta. Finansministern, som sitter här bredvid, brukar alltid säga att en kostnad måste täckas med motsvarande inkomster. Det måste ju gälla också i detta fall.

Ett sådant här förfarande måste även innebära en inte så liten administrativ apparat som också den kostar pengar och som i annat fall är onödig.

Det är två ord som har gått genom denna debatt här i riksdagen och även tidigare under utrednings- och remissarbetet. Det ena är kostnadsansvarighetsprincip och det andra är konkurrensneutralitet. Kostnadsansvarighetsprincipen kan jag avfärda mycket kort, med hänvisning till vad jag har sagt om att jordbruket är en priskontrollerad näring och måste kompenseras, konkurrensneutralitet med att här egentligen inte föreligger någon konkurrens i vanlig bemärkelse med andra transportalternativ eller transportföretagare, som skulle kunna känna sig illa berörda — helt enkelt därför att jordbrukstraktorerna inte är anskaffade enbart för att utföra transporter, som i allt mindre utsträckning sker på vägarna, utan är anskaffade för andra ändamål. Skatt el-

Ang. beskattning av traktorer, m. m.

ler inte skatt kommer att innebära varken färre eller fler traktorer. Det skulle möjligen kunna invändas — och jag tror att det är riktigt att göra det — att om dessa traktorer blir dyrare för sina innehavare, måste detta leda till att jordbrukarna tvingas till att använda dem i större utsträckning och att konkurrensen följaktligen med andra ord måste bli hårdare gentemot åkeriägarna.

Jag anser att det är mycket väsentligt att i denna debatt framhålla, eftersom det råder missförstånd på den punkten, att jordbrukarna ingalunda under senare år så att säga i egna händer tagit större delen av sina transporter utan att de i stället lämnat ifrån sig allt mer av de transporter som de under en gången tid har svarat för helt och hållet själva. Förhållandena har blivit så helt enkelt, eftersom avstånden till förädlingsanläggningar av skilda slag blivit större. Jag skall inte här göra någon uppräknings av dem, det gäller samtliga. Den omständigheten och det förhållandet att vissa transporter måste ske med specialinredda fordon gör att jordbrukarna också av den anledningen får släppa ifrån sig ytterligare transporter. Detta sker främst på förnödenhetssidan.

Herr talman! Jag anser att vad jag här anfört motiverar att jordbrukstraktorerna inte blir föremål för någon beskattning. Jag vill dock säga att om det införs en skatt beträffande traktorerna — och det kanske chockerar många att höra detta — finner jag ingen som helst anledning till eller rimlighet i att undanta vissa jordbrukstraktorer från skattskyldighet. Det har här framhållits att vissa traktorer inte alls framförs på vägarna under det att andra framförs mycket på vägarna, och det är ett riktigt återgivande av förhållandena. Men motiveringen för min uppfattning att alla traktorer rimligen bör beskattas — om det skall utgå en skatt i detta fall, vilket jag anser inte bör ske — är att denna traktorkapacitet, om jag får använda det uttrycket, är i förhållande till jordbrukets storlek lika avvägd oav-

Ang. beskattning av traktorer, m. m.

sett om det finns en eller flera traktorer. Eftersom en kompensation till jordbruket här måste ske generellt, kan jag inte finna något som helst rimligt skäl för att vissa traktorer skulle undantas. Dessutom måste gränsdragningen bli ganska besvärlig att göra.

Mot bakgrunden härav anser jag att det, därest det skall införas en skatt i detta fall, inte finns någon anledning att skilja ut vissa kategorier av traktorerna och göra dessa skattefria.

Herr talman! Jag hade tänkt att här sluta mitt anförande, men utskottets ärade ordförande gav mig anledning att göra en liten kommentar. Han sade såsom ett trösterikt ord att denna skatt ändå var att beteckna som avdragsgill kostnad. Ja, det fattas bara annat, men omvänt skulle kunna sägas — och det kan ju också vara ett trösterikt ord till alla dem som inte får sina löner höjda i så stor utsträckning som de tänkt sig: »Var inte så ledsna för att ni inte fick så mycket, ty denna inkomstförbättring är ju ändå skattepliktig.» Jag tycker att hela argumenteringen om att denna skatt är avdragsgill är underlig. Här är det fråga om en utgift, om den nu blir ett faktum, och då måste den naturligtvis vara avdragsgill!

Herr talman! Jag vill med det anförda yrka bifall till motion I: 956 som innebär avslag på propositionen i den mån den berör annan traktor än trafiktraktor och motorredskap.

Herr statsrådet STRÄNG:

Herr talman! Talarna i denna debatt har av naturliga skäl så här i ett pressat avslutningsskede varit föredömligt koncentrerade i sina inlägg. När jag nu begär ordet är det bara för att komplettera en del av vad herr Stadling nyss anförde och kanske göra det i mer allmänna termer, som i den här mycket specialistbetonade debatten delvis har kommit bort.

Jag behöver inte upprepa motiveringarna för regeringens proposition i den

na fråga. Det är den ständiga strävan som vi har — och det kommer varje regering att ha — att försöka komma fram till ett system med en så långt möjligt rättvis beskattning — rättvisa mellan vägtrafikens olika fordon och rättvisa mellan vägtrafiken och den spårbundna trafiken.

Detta bottenar i vad som här har kallats för kostnadsansvarighetsprincipen. Man vill ha en beskattning som motsvarar det slitage som vederbörande fordon föranleder i trafiken på vägarna. Jag vill bara inledningsvis säga, att det på denna punkt inte finns några tvister utan att vi är överens.

Oppositionens inledare anförde ganska mycket klagomål och kritik över själva behandlingen i den delen av ärendet som vi behandlar i dag och som innebär en justering av släpvagnsskatten. Det användes rätt många hårda ord i dessa kommentarer. Det gamla förhållandet, som är redovisat i Kungl. Maj:ts proposition, är att man helt enkelt slutar upp med att öka beskattningen, oavsett hur mycket tyngre släpvagnarna än är utöver totalvikten 14 ton.

Detta system kunde accepteras år 1954, när riksdagen tog ställning till den nu gällande skatteskalen. Då var det bara i undantagsfall man kunde hitta släpvagnar med en högre totalvikt än 14 ton. I dag är det helt annorlunda. I en redovisning i propositionen sägs, att man uppskattar antalet släpvagnar som nu ligger i skatteskalen för totalvikt över 14 ton till 16 000, där skatten är vågrät och oförändrad, utan variationer med hänsyn till den ökade tyngden och följaktligen också det ökade slitaget. Det var därför nödvändigt att göra denna justering.

Jag erkänner villigt att regeringen inte hade något behov av att tillsätta vare sig någon expertutredning eller någon parlamentarisk utredning för att dra den enkla, logiska slutsatsen att vi, när vi nu har ungefär 16 000 släpvagnar i dessa tyngre viktklasser, helt naturligt skall anpassa skatten logiskt och kon-

sekvent efter detta förhållande på samma sätt som man har anpassat skatten med hänsyn till fordonets tyngd när det gäller de egentliga dragfordonen.

Det var således ingenting annat än en helt mekanisk, matematisk, logisk och konsekvent anpassning, betingad av den utveckling som har ägt rum på detta område. Att man för denna tämligen banala skattejustering skulle ha dragit i gång en rad utredningar och ett stort remissförfarande har jag svårt att acceptera. Jag skall villigt erkänna att jag många gånger har gått till det här huset med skatteförslag av väsentligt mera omfattande karaktär utan utredningar och utan remissförfarande. Jag skall väl så här i efterhand också kunna erkänna, att jag då möjligen gjort mig skyldig till någonting som från oppositionens sida kunde kritiseras i fråga om det formella handhavandet av ärendet före propositionsskrivningen.

Jag vägrar emellertid att acceptera den kritiken i det här fallet, ty här skjuter kritikerna över målet. De mycket hårda ord, som sagts om finansministerns sätt att handlägga denna fråga, får väl närmast tas som ett uttryck för att oppositionen egentligen saknar argument för kritik mot förslaget. I sådana fall är det ju ett gammalt och vanligt sätt att söka kamouflera den bristen med yviga uttalanden.

Det här är ett »illa genomtänkt förslag», sade herr Jacobsson, och han anförde vidare att handläggningen väl var att betrakta som »nonchalans mot riksdagen». Det är vad jag antecknade av alla de älskvärda omdömen som herr Jacobsson fällde om själva handläggningen.

Herr Lundström och herr Jacobsson anser att man bör kunna klara den här situationen genom att skjuta upp avgörandet till hösten. Jag vet inte om herrarna menar, att det under sommaren skall göras någon specialutredning eller något specialremissförfarande, eller om herrar Lundström och Jacobsson själva skulle få möjlighet att tänka. Jag

Ang. beskattning av traktorer, m. m.

vill gärna understryka att det alltid är värdefullt att tänka, men frågan är inte så komplicerad. Jag har den uppskattningen av herrarnas intellektuella förutsättningar att jag kan säga, att frågan verkligen inte är så krånglig att ni behöver fundera på den till hösten för att dra den enkla slutsatsen, att släpvnagnsskatten måste justeras just utifrån den kostnadsprincip som jag inledningsvis talade om.

Låt mig emellertid också få ge ett halvt erkännande åt den andra delen av reservationen, där herr Jacobsson presenterar ett annat förslag, vilket han illustrerade med en grafisk uppställning som vi haft tillfälle att ta del av. Om det förslaget skulle antas, kommer man till den underliga situationen att man bryter en konsekvent princip, något som också herr Stadling underströk i sitt inlägg, nämligen principen om en progressivt stegrad beskattning med hänsyn till fordonens tyngd. Jag kan inte se att ett system med en ensartad fordonsbeskattning vinner någonting på att man inför två olika bedömningsgrunder, eller låt mig säga två olika principer, när skattetekniken skall läggas upp.

Det har också sagts i debatten, att man borde kunna vänta med dessa frågor till dess den sittande utredningen har lagt fram sina förslag.

Ja, jag kan väl egentligen bara försvara mig med att jag har gjort mig skyldig till att vänta alltför länge med det här kompletterande förslaget, alldeles oavsett utredningens arbete och tillsättandet av utredningen. Omstrukturen av den tyngre trafiken har pågått sedan länge, och det var på tiden att den här kompletteringen kom. Om propositionen inte lagts fram nu, skulle vi kanhända om två år — om tre år, ifall man företagit ett remissförfarande — ha den diskussionen som vi har i dag. Jag har inte funnit anledning att skjuta på detta så lång tid som onekligen skulle ha blivit nödvändigt om man inväntat utredningens slutgiltiga ståndpunktstagande. Utredningen har

Ang. beskattning av traktorer, m. m.

arbetat sedan år 1954, och den bör ha möjligheter att vara färdig, skall vi optimistiskt säga, om ett och ett halvt eller två år. Från dessa utgångspunkter drar jag de slutsatser som jag nyss redovisade.

Den andra delen av den fråga som vi nu debatterar rör beskattningen av traktorer. Beskattningen av trafiktraktorer har inte föranlett några kommentarer i debatten i dag, och jag har därför ingen anledning att uppehålla mig vid den frågan. Vad det här gäller är huruvida de klassiska och traditionella jordbrukstraktorerna skall beskattas eller inte.

I debatten här i kammaren har torgförts åtskillig kritik och åtskilliga protester mot en beskattning av jordbrukstraktorerna. Jag skall villigt erkänna att jag av utredningen tog emot ett förslag, som tekniskt sett var finare än den något grova lösning som jag med regeringen bakom mig sedermera stannade för. Utredningen hade tänkt sig att från skatt befria sådana jordbrukstraktorer med släpvagn för redskap o. d. som bara trafikerar en väg under färd från ett skifte till ett annat eller som vid sådan körning endast korsar en väg.

Men utredningen kom fram till att i praktiken ju ändå varje jordbrukare inte håller sig med dubbla traktorer, en som han trafikerar vägarna med och en som han uteslutande använder när han harvar och plöjer fälten. Därför tänkte man sig att den jordbrukare som bara hade en enda traktor en vecka innan han beslutade sig för att fara på vägen skulle göra en anmälan härom och lösa ett veckokort. Han skulle då få betala en veckoskatt för den speciella färd som han ämnade göra. Till yttermera visso hade man vid den här mycket fina tekniska konstruktionen tänkt sig att sätta en räjonggräns på ett par mil. Om jordbrukaren höll sig inom denna räjonggräns, skulle han slippa denna specifika beskattning, men om han körde utanför gränsen skulle han få betala skatt.

Vi funderade rätt allvarligt på det

här förslaget, men jag blev mer och mer betänksam ju mera jag funderade. När jag sedan läste remissvaren — i den här delen har ändå ärendet remissbehandlats — fann jag att Lantbruksförbundet tog bestämt avstånd från tanken att dela upp de klassiska jordbrukstraktorerna i sådana som inte trafikerar väg och sådana som trafikerar väg.

Ytterligare stöd för den uppfattningen kom till uttryck i lantbruksstyrelsens remissutlåtande. Jag hörde också till min tillfredsställelse att herr Axel Kristiansson i Harplinge hade kommit till samma uppfattning, och jag skall gärna ge honom ett ärligt erkännande för det. Jag tycker att det är en klok och praktisk uppfattning. Jag avslöjar inte heller några hemligheter om jag säger, att jag hade tillfälle att fråga några framträdande jordbrukarrepresentanter i detta hus, som inte tillhör mitt parti, hur de i praktiken såg på en beskattning av jordbrukstraktorerna. Jag fick det mycket bestämda beskedet att om dessa traktorer skall beskattas så måste alla beskattas. Det går inte att göra någon skillnad därvidlag.

Det har i diskussionen tidigare i dag sagts, att det ju är lätt att genom en registreringsskylt sära på dem som inte får färdas på väg och dem som får göra det. Ja, det är möjligt att en och annan jordbrukare där snålheten bedrar visheten skulle uraklåta att lösa ut den där registreringsskylten för att sedan en vacker dag komma underfund med att han måste åka till lantmannaföreningen efter några påsar konstgödning eller några säckar utsäde. Eftersom det svenska jordbruket i dag är hästlöst står han då inför en samvetskonflikt om han skall ta risken att göra den där körningen utan att ha någon registreringsskylt eller om han skall be någon att frakta hem de beställda varorna.

Jag är rädd för att jordbrukarna reagerar ungefär som alla andra människor och i ett dylikt läge skulle ta chansen i tron att det skulle gå bra och att det inte skulle vara någon polis på vägen.

Men skulle det finnas en polis på vägen kommer jordbrukaren att befinna sig i den situationen, att han inte endast får gå hem och skaffa sig en registrerings-skylt, utan han har gjort ett uppenbart lagbrott och följaktligen — eftersom samhället inte bär sitt svärd förgäves — skall han bötfällas och straffas för det.

Om man således tänker sig in i detta utifrån enkla praktiska utgångspunkter går det helt enkelt inte att göra denna uppdelning. Det har mina värderade opponenter säkerligen innerst inne också kommit underfund med. Det är jag nästan övertygad om.

Sedan fäste jag mig vid att herr Yngve Nilsson och någon mer kritiserade den omständigheten, att det träffats ett nytt prisavtal mellan staten och jordbruket och att sedan, till det hela, kommer en belastning i form av beskattning av jordbrukstraktorerna, uppskattad till 40 miljoner kronor. Detta ansågs inte vara helt korrekt.

Jag har inte haft tillfälle att kontrollera mitt minne i dag, herr talman, men jag tillhörde dem i regeringen som så där bakom kulisserna hade möjligheten att ta del av jordbruksförhandlingarnas kontinuerliga rapporter i den mån förhandlingarna mellan staten och jordbrukarna avancerade. Och om jag inte minns fel var denna fråga uppe till diskussion under förhandlingen. Jag reserverar mig för minnesfel, men jag har en bestämd känsla av att jag fick den rapporten.

Statsförhandlingarna avvisade tanken på kompensation för denna utgift, och den är inte heller så uppseendeväckande att den behöver spela någon roll i en förhandling som gäller hela det svenska jordbrukets ekonomi. Man har redovisat siffran 40 miljoner kronor. Den kanske leder tankarna fel. Det har omtalats här — vilket inte är nytt för någon — att traktorskatten för den enskilda jordbrukaren är avdragsgill vid inkomstbeskattningen och att utgiften därför naturligtvis reduceras i inte oväsentlig grad.

Ang. beskattning av traktorer, m. m.

Jag fäste mig också vid en annan del av herr Nilssons anförande. Han gjorde en djärv jämförelse, för att illustrera att beskattningen av de traditionella jordbrukstraktorerna var orättvis, genom att säga: Här far vi omkring i våra små personbilar och sliter vägarna i väsentligt större utsträckning under ett år än en hel del av dessa jordbrukstraktorer gör, men man tar ändå ut en fordons-skatt på dem som är ungefär likvärdig.

Herr Nilsson måste väl komplettera denna sin jämförelse med det enkla faktum, att den som far omkring i sin personbil betalar sin väsentligaste vägskatt för vägslitaget varje gång han fyller bensintanken. Traktorn däremot går på skattefritt bränsle och för den stannar skattebelastningen vid de 200 kronorna per år. Det är en mycket betydande skillnad.

Herr talman! Jag lovade att inskränka mig till dessa allmänna kommentarer när jag började mitt anförande och jag skall försöka att föredömligt följa de tidigare inläggen i fråga om tidsutrymme, koncentration och exakthet. Följaktligen, herr talman, har jag sagt ungefär vad jag önskade säga!

Herr JACOBSSON, GÖSTA, (m) kort genmäle:

Herr talman! Herr Stadling citerade med gillande ett yttrande som jag råkade fälla här för någon vecka sedan om att »kommittéer sällan föder levande ungar». Men jag tycker att han drog litet för vittgående slutsatser av detta yttrande när han e contrario gjorde gällande, att finansdepartementet alltid föder välskapade och fulländade ungar. Det kan ju lätt hända ett litet olycksfall i arbetet, om jag får uttrycka mig på det viset!

Vad jag avsåg med hänvisningen till bilskatteutredningen var att det kanske inte hade skadat om man hade frågat sakkunskapen när det gällde en sådan rent teknisk åtgärd som en påbyggnad av bilskatten.

Ang. beskattning av traktorer, m. m.

Herr finansministern menade tydligen att den enkla, mekaniska och logiska anpassningen till kostnadsansvarighetsprincipen skulle innefattas i detta förslag beträffande släpvagnarna. Men jag vill fråga herr finansministern: Finns det verkligen något konstaterat samband mellan kostnadsansvarighetsprincipen och dessa konkreta skattesatser? Det finns inte ett dugg samband, herr finansminister! Det är i varje fall mycket, mycket tillhöftat. Nu sitter ju två kommittéer. Den ena sysslar med bilbeskattningen och den andra just med frågan om kostnadsansvarighetsprincipen och vägkostnaderna. Innan dessa kommittéer sagt sitt ord, finns det ingen plattform att stå på. Det har sagts mig att det är på den punkten man har haft svårigheter att nå något resultat. Jag tror inte att finansministern kan påstå, att kostnadsansvarighetsprincipen har innefattat ett absolut postulat som dikterat exakt de skattesatser som finansministern föreslagit.

Skillnaden mellan släpvagnarna och lastbilarna — skillnaden mellan en falsk och en äkta spanjor, som det heter — är att släpvagnarna har så mycket kortare utnyttjandetid. Som jag tidigare framhållit är det detta som gör att man inte utan vidare kan applicera lastbilsbeskattningen i övrigt på släpvagnarna — då kommer man till orättvisa resultat. Kanske inte minst bevillningsutskottets majoritet har givit mig rätt på den punkten genom att man har krävt så pass stora lättnader i beskattningen dispensvägen. Och än en gång får jag slå fast släpvagnarnas kortare utnyttjningstid.

Herr LUNDSTRÖM (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill erinra både herr Stadling och herr Sträng om att jag i och för sig inte har haft några invändningar emot att man gör en provisorisk justering av släpvagnsskatten. Jag kan förstå finansministern när han

utifrån sina synpunkter säger, att han egentligen har dröjt alldeles för länge med en förändring. Däremot har jag kritiserat att han inte har haft detta provisorium så sakligt underbyggt som hade varit önskvärt.

Nu menar finansministern naturligtvis att han inte haft anledning att åstadkomma någon större saklig underbyggnad än den han själv har gjort utifrån de beskattningsnormer som redan gäller för lastbilarna.

Men om propositionen vore tillfredsställande utformad och sakligt underbyggd på det sätt som man har rätt att begära även av ett provisorium, skulle det väl inte ha framkommit så många anmärkningar som det faktiskt har gjort — både här från talarstolen, där sakliga anmärkningar har framställts i ett flertal detaljer, och i de skrivelser som har inkommit till bevillningsutskottet. Det är ju även betecknande att utskotts-majoriteten anser — förutom att den gör vissa ändringar i regeringsförslaget — att här också behövs en kompletteringsproposition till hösten rörande vissa riktlinjer som nu inte finns med.

Jag har framställt en anmärkning mot utskottet för att utskottet inte har velat vara med om att höra expertis eller ge expertis i större omfattning möjlighet att inkomma med sina synpunkter. Jag vill rent allmänt säga, att när man diskuterar frågan om »hearings», vilket ju inte är så förfärligt sällsynt nu i den offentliga debatten, så är det därför att man har velat ge en minoritet i ett utskott möjlighet att tvinga utskottet att kalla in och höra expertis. Hade det kunnat ske i detta fall, tror jag att det hade varit utomordentligt betydelsefullt. Sedan kan man ha delade meningar i frågan om dessa hearings skall vara offentliga eller inte. Att de inte förekommer i större utsträckning i den svenska riksdagen än som sker tycker jag är beklagligt. Vissa utskott inforrdar remissyttranden, men vissa utskott gör det inte.

Slutligen må också påminnas om den

diskussion som pågår huruvida förslag till skattelagar skall underställas lagrådet eller ej. Hade detta varit en skattelag och hade förslaget underställts lagrådet, är jag för min del fullkomligt övertygad om att kritiken rörande den sakliga underbyggnaden hade varit ungefär densamma som den jag har framfört.

Herr SUNDIN (cp) kort genmäle:

Herr talman! Jag delar finansministerns uppfattning att detta inte tillhör de större skattefrågor som vi har att behandla vid denna riksdag, men icke förty har frågan en väsentlig betydelse för de yrkesutövare som denna skatt berör.

Låt mig först få ställa en fråga till finansministern. Att man sätter gränsen till 36 ton och sedan ger dispenser, kommer inte det att innebära att dessa släp kommer att öka i storlek utöver gränsen 36 ton? Är det då meningen att vi skall få ett nytt ryck för att de eventuellt skall beskattas i den ordning som här kan anses vederbörlig.

Sedan har finansministern och herr Stadling sagt att man vill följa intervallerna för lastbilsskatten. Vi höjde denna skatt år 1968 med 50 procent. Nu är vi beredda att gå ett steg till.

Är det inte en väl stor ryckighet på detta område? Beror det måhända på att finansministern har väntat på att utredningen skulle bli färdig och när han börjar misströsta lägger fram detta förslag?

När det gäller traktorer över huvudet delar jag finansministerns uppfattning att den utredningens förslag var horribelt i sitt slag och inte möjligt att följa. Nu vill jag inte använda denna karaktäristik beträffande finansministerns förslag i detta sammanhang. Men vi tror ändå mycket bestämt, att man når en större rättvisa med vår uppdelning av traktorerna i olika vikt-klasser och med skattefrihet för de traktorer som används i jordbruket än

Ang. beskattning av traktorer, m. m. man gör med finansministerns och utskottsmajoritetens förslag.

Avslutningsvis vill jag ställa en fråga som det vore intressant att få höra finansministerns svar på. Innebär inte det förslag vi diskuterar att kostnaderna ökas för de människor som bor i periferin av vårt land?

Beträffande konsekvenserna av progressionen i detta sammanhang vill jag bara nämna ett exempel. Om man färdas med ett fordon på 35 ton efter E 4:an måste man när man i min hembygd kommer fram till en avtagsväg vid Gallsäter lasta om alla varor på mindre bilar. Jag anför detta som bevisföring för att kostnaderna med denna progression blir så mycket större för de enskilda människor bestämmelserna i sista hand berör.

Herr NILSSON, YNGVE, (m) kort genmäle:

Herr talman! Finansministern säger här att propositionen om traktorerna tillkommit för att skapa rättvisa mellan olika trafikmedel.

Gör man nu verkligen detta? Kan rättvisa skapas genom det sätt på vilket propositionen utformats? Jag tycker nog inte det.

Det är nämligen så att det finns många jordbrukare som har fler traktorer. I regel användes inte alla traktorer för vägtransporter. Han behöver i varje fall inte göra det.

Jag har roat mig med att göra en del statistik för transporter på mitt eget jordbruk. Dessa transporter är ingalunda få, men jag använder i alla fall inte fler traktorer än två, och dessa utnyttjas för sådana transporter endast i två månader vardera.

Detta är givetvis fallet också för många andra jordbrukare. Men där har man den generella beskattningen. Jag finner här reservanternas förslag vara bättre, eftersom — om detta antages — en skattefri klass kommer att införas.

Ang. beskattning av traktorer, m. m.

Beträffande det förslag som diskuterats i förhandlingsdelegationen kan jag inte säga något, eftersom jag inte är ledamot i denna delegation. Men jag har fäst mig vid att ingen redogörelse för dessa överläggningar lämnas i propositionen.

Finansministern var inte riktigt nöjd med den jämförelse jag gjorde mellan de mindre bilarna och traktorerna, eftersom de mindre bilarna får betala sin bensinskatt. Det är alldeles riktigt att de får göra det. Men vi skall i detta sammanhang komma ihåg, att traktorer som används för transporter på vägarna använder åtskilligt mera drivmedel. De förbrukar ungefär 100 liter per dag, medan de små bilarna är besinsnåla. Kostnaderna blir därför i realiteten desamma när det gäller drivmedel.

Herr KRISTIANSSON, AXEL, (cp)
kort genmäle:

Herr talman! Jag skall gärna ge finansministern ett erkännande för att det förslag, som här föreligger, nog är mer praktiskt än det utredningsförslag som på sin tid framlades. Detta tror jag hade blivit mycket svårt att hantera i praktiken.

Så några ord om den debatt som utspunnit sig om överläggningarna om jordbruket och compensationen till jordbruket i det sammanhang det här gäller. Om inte mitt minne sviker mig, säger finansministern, så har detta ingått i de överläggningar som man har haft med jordbrukets representanter.

Man skall inte föregripa en debatt som kommer upp senare i samband med jordbruksregleringens behandling, men eftersom finansministern kanske inte är i kammaren då, vill jag redan nu säga, att man från jordbrukets sida fört fram detta som en eventuellt kommande utgift i förhandlingarnas begynnelsekedje, men man har bl. a. med hänsyn till att skatten inte ännu var beslutad icke fått

sina synpunkter beaktade. Som herr Yngve Nilsson nyss nämnde finns det heller icke ett ord skrivet om compensation för traktorskatten i den proposition som behandlar jordbruksprisregleringen. Jag kan inte tänka mig att en jordbrukspriskommitté, en jordbruksminister och en regering skulle kunna hantera ärendet så vårdslöst att man inte här på något sätt hade slagit fast att jordbruket är kompenserat därest man förmenade att så skulle vara fallet.

Även om jag tidigare innerst inne har kunnat acceptera denna uppgörelse, så vet jag inte vad jag nu skall säga. Ty det rör sig egentligen bara om en »struntsumma» — för att nu använda finansministerns ordvalörer. Han framhåller att dessa 30 till 40 miljoner kronor som traktorskatten gäller i jordbrukets totalbudget bara är en struntsumma. Med de måtten mätt är ju också hela jordbrukets compensationstillskott för ökade kostnader bara en struntsumma, eller möjligen ett par sådana.

Jag skall också anföra ett par ord i fråga om den argumentering, som också finansministern föll för, om att denna traktorskatt är avdragsgill i deklarationen. Jag hade inte väntat att få höra det från finansministern. Den skall naturligtvis vara avdragsgill. Men det läker ju inte alla sår! Ännu är det dess bättre inte på det sättet att finansministern tar *alla* våra inkomster, utan vi får behålla en viss del av dem själva. Det måste ändå innebära att de jordbrukare, som belastas av denna skatt, får den del av sin inkomst som de skall leva av inte så litet försämrad. Det kan för ägare av relativt små jordbruk, som har en större och en mindre traktor, innebära en kostnad på 500 kronor i utgiftsökning. Till dess den kostnaden blir kompenserad innebär det också en inkomstminskning med 500 kronor. Finansministern har för övrigt alltid reagerat mot användandet av uttrycket inkomst efter skatt; hans argumentering är egentligen bara en annan variant av samma tema.

Herr statsrådet **STRÄNG**:

Herr talman! Jag drar mig naturligtvis för att ge mig in på herr Gösta Jacobssons målande bildspråk, men att betrakta en proposition som en välskapt eller vanskapt unge kan väl bara ha sitt dialektiska intresse. Det väsentliga är att ungen lever, för att fortsätta med detta bildspråk. Jag har goda förhoppningar att det kommer att vara fallet med avseende på denna proposition.

Så frågar herr Jacobsson, om det finns något samband mellan kostnadsansvarighetsprincipen och regeringens förslag. Ja, det finns exakt samma samband mellan den tunga och den lätta släpvagnen som det finns mellan det tunga och det lätta dragfordonet. Dragfordonets skatteskala är anpassad med hänsyn till kostnadsansvarighetsprincipen och i konsekvens härmed följaktligen också släpvagnens.

Att sedan släpvagnen inte utnyttjas i samma utsträckning som dragfordonet har vi skattemässigt försökt ordna upp genom att släpvagnsskatten grovt räknat är ungefär hälften av dragfordonets, där de båda har samma totalvikt.

Herr Sundin ställde en fråga till mig, men jag är litet osäker på vad han egentligen var ute efter. Nu görs det en skattereglering för släpvagnar, enligt tabellen faktiskt ända upp till en totalvikt av 40 ton. Om jag minns rätt tillåter emellertid inte våra vägar annat än i alldeles speciella undantagsfall en trafik av den tyngden. När vi nu anpassar skalan och gör en skattepolitisk avvägning från 14 ända upp till 40 ton, utgår jag ifrån att alla tänkbara normala situationer har täckts inte bara i dag utan inom över-skådlig framtid.

Jag är således inte beredd att svara herr Sundin på frågan om vad som kommer att hända, om vi får vägar som bär 50, 60, 70, 80 ton och hur stor skatten skall bli på så tunga fordon. Det får väl en lovande efterträdare till mig någon gång i framtiden fundera över!

Det glädde mig att höra av herr Axel Kristiansson att mitt minne inte svek

Ang. beskattning av traktorer, m. m.

mig utan att denna fråga faktiskt varit uppe i förhandlingarna. Herr Axel Kristiansson sade, att man från jordbrukarhåll krävt kompensation för den skatt som man hade på känn skulle komma. Kompensationskravet avvisades av statsförhandlingarna, men den diskussion som jag hade minne av fördes ända upp till den del av regeringen som bakom statsförhandlingarna var med och höll i denna fråga.

Man nådde alltså ingen uppgörelse på denna punkt, och det var många andra ting som framfördes från jordbrukarhåll men som inte avsatte sig i uppgörelsen. Jag skall inte förmäna någon från jordbrukarhåll i denna kammare att ställa anspråk utöver vad man lyckats uppnå i uppgörelser, även om vi har den ingrodde vanan att inte annat än då alldeles specifika skäl föreligger här i riksdagen försöka ändra en redan träffad uppgörelse mellan staten och jordbrukarna, man må sedan vara nöjd eller missnöjd med den.

Herr **JACOBSSON, GÖSTA**, (m) kort genmäle:

Herr talman! Av finansministerns senaste inlägg framgick att hans ambitioner har sjunkit en smula. Han var nu uteslutande glad över att han kunde få fram en levande unge. Jag trodde han ville ha en välskapad och fulländad sådan. Jag trodde så mycket mer att han eftersträvade detta, eftersom han började sitt första inlägg med att tala om den rättvisa, som alltid måste vara ledstjärnan när det gäller skatternas utformning.

Sedan återkommer jag till kostnadsansvarighetsprincipen. Så länge man haft en fordonsbeskattning har man väl intuitivt sökt att finna den rätta fördelningen efter kostnadsansvarighetsprincipen. Skillnaden är nu att man har upptäckt, att detta inte är så lätt att klara ut, utan man har hänskjutit hela frågan om vägkostnadsansvaret till en utredning. Då tycker jag att det hade va-

Ang. beskattning av traktorer, m. m.

rit rimligt att man — som jag uttryckte det — tagit det litet piano, medan denna utredning om vägkostnadsansvaret pågick. I detta spörsmål råder för övrigt många olika meningar. Bland annat i Amerika har det varit en mycket stor debatt om detta.

Vi har därför menat att det varit bättre att som ett provisorium, till dess att man hade klarat ut frågan om vägkostnadsansvaret, ha en proportionell skatt, som i alla fall innebär en påbyggnad av de nuvarande skattesatserna.

Herr KRISTIANSSON, AXEL, (cp) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara anföra ytterligare några få ord om vilken roll frågan om kompensation för traktorskatten spelat i de överläggningar som nu är avslutade.

Jag har inte varit med i de innersta cirklarna, men med de relativt nära kontakter jag har har jag fattat situationen så, att eftersom det icke förelåg någon proposition när förhandlingarna pågick och man inte visste vilken omfattning av kostnader, som det här förslaget kunde föranleda, så avfördes helt enkelt denna fråga ur förhandlingarna.

På jordbrukssidan har vi aldrig betraktat det såsom ett besked att ingen kompensation framdeles skulle medges. Det faktum att inte ett enda ord har nämnts om detta är, menar jag, det starkaste beviset för att man också på den motsatta sidan har accepterat detta synsätt.

Herr SUNDIN (cp) kort genmäle:

Herr talman! Jag ber om överseende med att jag åter tar till orda, men beträffande prisfrågorna har finansministern inte gett något som helst svar.

Låt mig då vända på frågan och säga så här: I och med den ökade skatten på släpvagnar — jag håller mig vid detta tillfälle bara till dessa — får vi då förmoda att vägbyggnadsanslagen inte ba-

ra till Europavägar utan även riksvägar, länsvägar och mindre vägar kommer att få en kompensation, så att prispöryringen måhända inte blir så kännbar som den eljest skulle bli?

Herr statsrådet STRÄNG:

Herr talman! Vägenslagens fördelning på Europavägar och andra vägar lägger jag mig faktiskt inte i, även om jag beskylls för att lägga näsan i blöt i många sammanhang. Det spörsmålet överlämnar jag med stort förtroende till kommunikationsministern.

Jag begärde ordet närmast därför att jag hos herr Axel Kristiansson tyckte mig finna ett försök att »kamma in» något som man inte lyckades klara vid förhandlingarna.

Vid den diskussion som regeringen hade med sina förhandlare gavs det klart besked om att någon kompensation för traktorskatten kan det *inte* bli fråga om — av många skäl. Jag skall inte utveckla den argumentationen här, det behöver jag inte. Jag utgår ifrån att statens förhandlare till förhandlingarna i den inre kretsen också har redovisat, att man icke var beredd att ta några kompensationer för den eventuella traktorskatten.

Jag vill ha sagt detta för att inte genom att sitta tyst ha endosserat herr Axel Kristianssons uppfattning i denna fråga. Jag har en annan uppfattning därvidlag.

Herr ÖSTERDAHL (fp):

Herr talman! Statsrådet Sträng har här i dag i någon mån berört motivet för höjningen av skatten på släpfordon. Bl. a. gällde det den inbördes avvägningen mellan landsvägstrafiken och den spårbundna trafiken. Det var ett av motiven för denna skatt.

Men det finns områden som saknar järnvägar, och där föreligger väl icke den risk för snedvridning av konkurrensförhållandena som statsrådet tänk-

te på och som nämns i propositionen. Därmed faller ett av motiven för den höjda skatten på släpfordon. Ett sådant område är ju Gotland. Jag har bland annat därför motionerat om att släpfordon, inregistrerade i Gotlands län, inte skulle beläggas med högre skatt. Det kan ju i detta sammanhang också erinras om att de områden, där järnvägar saknas, inte har förutsättningar att få del av de över 200 miljoner kronor som den s. k. kollektivbiljetten till SJ uppgår till.

Ett annat skäl för att ytterligare skatter inte bör läggas på gotländska släpvagnar är att dessa vagnar begagnas på ett område som är ganska begränsat — ungefär 13 mil långt och 5 mil brett — och att man där inte kommer upp till samma nyttjandegrad i väglängd räknat som på fastlandet, såvida man inte för över släpvagnen till fastlandet och nyttjar den utanför Gotland. Men då får man genast betala en extra avgift i form av fraktavgift för transporten på färjan mellan Gotland och fastlandet, som är ganska betungande. Fraktavgiften per ton fordonsvikt, alltså utom lasten på bilen eller släpfordonet, uppgår till 35 kronor per ton mellan Visby och Nynäshamn eller Södertälje och 30 kronor per ton mellan Visby och de smålandshamnarna som gotlandsbåtarna angör. Därtill kommer hamnavgifter. Om tjänstevikten för släpfordon som lastar över 11 ton gods beräknas till 6 ton i medeltal, uppgår fraktkostnaden för en olastad släpvagn inklusive hamnavgifter till 220 kronor för enkel resa. Till smålandshamnarna kostar motsvarande resa 190 kronor. Om man räknar med 200 överföringar per år när det gäller de fordon som går i regelbunden trafik mellan Gotland och fastlandet, kommer frakt och hamnavgifter för enbart ett sådant här olastat fordon att uppgå till 44 000 kronor per år. Det är en hög summa som ju tillkommer som ett extra pålägg utöver fordonsskatten.

Räknar man vidare med fraktkostnaden för godset, kommer man upp till

Ang. beskattning av traktorer, m. m.

rent fantastiska summor. Vid exempelvis 200 överföringar per år och med 30 tons last på ett släpfordon, uppgår fraktkostnaderna på havet mellan Visby och Nynäshamn inklusive hamnavgifterna till inte mindre än 263 000 kronor per år och släpfordon.

Jag tycker att utskottet borde ha tagit hänsyn till dessa kostnader i sitt betänkande. Men utskottet tar liksom inte något rejält tag för att hjälpa dem som ligger illa till. Endast i ett avseende har utskottet talat om möjligheter till nedsättning av skatten, nämligen när släpfordonet nyttjas i begränsad omfattning. Utskottet säger i detta sammanhang att yrkandet i min motion om undantag från den höjda släpvagnsskatten i viss mån torde bli tillgodosett, om de angivna förutsättningarna för nedsättning av skatten är för handen. Utskottet syftar då på de föreslagna dispensbestämmelserna om möjlighet att få nedsättning av den föreslagna skatten, om körningen inte överstiger 3 000 mil per år. Jag är mycket tacksam för detta tillmötesgående som väl i flera fall kan ha sitt värde, men mycket starka skäl talar ju för att skatten inte alls bör höjas beträffande släpfordon på Gotland. Den stora kostnad för överföring av dessa släpfordon mellan Gotland och fastlandet som jag förut nämnt — 44 000 kronor per år för olastat släpfordon och 263 000 kronor per år för lastat — visar ju hur oerhört dyr bara ett fordons transport är över havet under ett år.

Det sägs naturligtvis att det också kostar att köra dessa fordon på landsväg motsvarande sträckor, och det är självklart. Men själva bränslekostnaden är ju ändock relativt begränsad. Slitage förekommer också på båt, då fordonet givetvis påverkas av fartygets rörelser som ofta kan vara avsevärt mer påfrestande än vid körning på landsväg. Tänk bara vid sjögång vilka påfrestningar som fjädrar och andra delar på fordonet utsätts för!

Därtill kommer att sjötransporterna tar längre tid, då ju ett fartyg går sak-

Ang. beskattning av traktorer, m. m.

tare än en lastbil. Om man räknar med tid för lastning och lossning blir transporttiden mellan Gotland och fastlandet ungefär 3—4 gånger så lång som med bil på motsvarande landsträcka. De fasta kostnaderna måste ju slås ut per tidsenhet. Det blir därför egentligen inga minskade kostnader för biltrafikföretagen under den tid fordonen står på färjan jämfört med transport på landsväg motsvarande sträcka.

De höga transportkostnaderna över havet och den lägre nyttjandegraden på själva Gotland medför att lastbilsföretagen måste höja fraktkostnaderna avsevärt för varor som fraktas till och från Gotland, vilket naturligtvis fördyrar varorna för gotlänningarna och minskar gotlänningarnas möjligheter att konkurrera med sina varor på fastlandet, vilket ju är Gotlands stora problem. Det försämrar möjligheterna för den befolkning som är bosatt på ön att få sysselsättning.

Det är naturligtvis helt klart att ett undantag från skatteökning för släpfordon registrerade på Gotland inte på något sätt kan kompensera de höga kostnader som godstrafiken dit dras med, men ett sådant beslut skulle ändå bli en uppmuntran för gotlänningarna. De utgör en liten del av vår befolkning, bosatt i utkanten av vårt land, där man inte är direkt bortskämd med någon särskild omtanke från riksdagens sida, och en uppmuntran kanske skulle kunna tolkas så att man nu börjar inse vilka problem gotlänningarna har att brottas med. All hjälp, även om den är liten, mottas med tacksamhet.

Reservationens yrkande om uppskov med beslut om beskattningen ger oss åtminstone ytterligare en nådatid, och ur den synpunkten är den givetvis bättre än utskottets förslag. Detta uppskavsyrkande gäller också skatteförslaget beträffande traktorer, och jag ber, herr talman, utan att närmare gå in på det, att få yrka bifall till reservationen.

Herr **PETTERSSON, KARL**, (m):

Herr talman! Herr Stadling sade i sitt inlägg att det inte framkommit något nytt material i detta ärende i och med de uppvaktningar som gjorts och de skrivelser som lämnats in. Jag finner detta förvånande, eftersom utskottets majoritet ändå i vissa fall har tagit hänsyn till de påpekanden som gjorts under den rätt långa bearbetningstiden.

Finansministern har tyvärr gått, men jag skulle vilja återkomma till min uppfattning som jag anförde i mitt tidigare inlägg att detta är en rent trafikpolitisk proposition mer än en statsfinansiell. Jag belyste detta med några siffror gällande släpavagnsbeskattningen per ton räknat. Enligt propositionen och enligt utskottets förslag har man en lägre avgift för de lägre tontalen och därefter blir det en stark progression.

Jag undrar om herr Stadling vill redogöra för varför man skall beskatta ett ton gods så mycket mera om det fraktas på ett större fordon än vad som kan vara nödvändigt.

I denna kammare har vi vid andra tillfällen hört att man vill vänta på resultatet från utredningar innan man bestämmer sig. I detta fall har man tydligen gjort ett annat val.

Herr **STADLING** (s):

Herr talman! Herr Österdahl har pläderat för att Gotlands län skall undantas från den här beskattningen. Jag föreställer mig att det kan finnas andra orter där man kanske inte med samma skäl men ändå med visst fog kan begära skattebefrielse. Det torde i detta fall vara omöjligt att göra sådana undantag för vissa landsändar. Utskottet har emellertid i sin skrivning berört dessa speciella förhållanden, och det är därför utskottet föreslagit de dispensmöjligheter som är avsedda att tillämpas även för Gotlands län.

Slutligen vill jag korrigera herr Pettersson på en punkt. Enligt herr Pet-

tersson skulle jag ha sagt att det inte framkommit någonting vid diskussionerna med berörda parter. Jag sade i själva verket att inget speciellt nytt framkommit utöver det som utskottet kände till redan tidigare.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr förste vice talmannen, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, att med anledning av föreliggande yrkanden propositioner beträffande förevarande betänkande komme att framställas först särskilt angående det i motionerna I: 956 och II: 1099 framställda yrkandet om avslag å Kungl. Maj:ts proposition i viss del, därefter särskilt rörande det i reservationen under punkten A framförda uppskovsyrkandet samt vidare, om så erfordrades, särskilt avseende utskottets hemställan.

I vad gällde yrkandet om avslag å propositionen i viss del, fortsatte herr förste vice talmannen, hade yrkats dels bifall till motionerna I: 956 och II: 1099, dels ock att kammaren skulle avslå nämnda motioner.

Därefter gjorde herr förste vice talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på avslag å motionerna vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Kristiansson, Axel*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som avslår de i bevillningsutskottets betänkande nr 35 behandlade motionerna I: 956 och II: 1099, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles nämnda motioner och avslås alltså propositionen i viss del.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositio-

Ang. beskattning av traktorer, m. m.

nen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Kristiansson, Axel*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstnings slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 69;

Nej — 50.

Därjämte hade 12 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Med avseende å uppskovsyrkandet med därtill anknutet yrkande angående ändrat ikraftträdande gjorde herr förste vice talmannen härefter propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å reservationen punkten A; och förklarade herr förste vice talmannen sig anse den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Lundström* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som avslår den vid bevillningsutskottets betänkande nr 35 fogade reservationen punkten A, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles reservationen i förevarande del och beslutar kammaren alltså uppskjuta behandlingen till höstsessionen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Lundström* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och

befunnos vid omröstningens slut röster-
na hava utfallit sålunda:

Ja — 69;
Nej — 62.

I fråga om utskottets hemställan, anförde nu herr förste vice talmannen, hade yrkats dels bifall till densamma, dels ock att kammaren skulle bifalla utskottets hemställan med den ändring, som innefattades under B i den vid betänkandet fogade reservationen.

Sedermera gjorde herr förste vice talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan oförändrad vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Lundström* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 35, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan med den ändring, som innefattas under B i den vid betänkandet fogade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Lundström* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 69;
Nej — 62.

Ang. skattskyldighet för barns förmögenhet

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 40, med anledning av Kungl. Maj:ts propositioner med förslag till ändringar i förordningen den 26 juli 1947 (nr 577) om statlig förmögenhetsskatt jämte motioner.

I proposition nr 25 hade Kungl. Maj:t bland annat föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till förordning om ändring i förordningen den 26 juli 1947 (nr 577) om statlig förmögenhetsskatt. Kungl. Maj:ts förslag innebar, att som en följd av att myndighetsåldern sänkts från 21 till 20 år åldersgränsen i bland annat 8 § förordningen om statlig förmögenhetsskatt skulle anpassas till den sänkta myndighetsåldern.

I proposition nr 92 hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till förordning om ändring i förordningen den 26 juli 1947 (nr 577) om statlig förmögenhetsskatt. Det av Kungl. Maj:t i denna proposition framlagda förslaget avsåg, att — i syfte att förhindra omotiverade skattelättnader genom överföring av förmögenhet till barn — skatt för förmögenhet, tillhörande barn under 20 år som bodde hos föräldrarna, alltid skulle beräknas med hänsyn till föräldrarnas och barnets sammanlagda förmögenhet.

Till behandling i detta sammanhang hade utskottet förehäft

dels den med anledning av propositionen nr 25 väckta motionen II:1068, av herr *Lundberg*, såvitt nu vore i fråga,

dels ock de med anledning av propositionen nr 92 väckta motionerna

1) motionen I:1026, av herr *Åkerlund* samt

2) motionen II:1180, av herr *Josefson* i Arrie m. fl.

I motionen I:1026 hade anhållits, att riksdagen

Ang. skattskyldighet för barns förmögenhet

i första hand måtte avslå propositionen nr 92 i avvaktan på resultatet av kapitalskatteberedningens arbete,

i andra hand måtte antaga i motionen infört förslag till förordning om ändring i förordningen den 26 juli 1947 (nr 577) om statlig förmögenhetsskatt, vilket förslag avsåg, att åldersgränsen för samtaxering av föräldrars och barns förmögenhet skulle sänkas till 16 år.

Utskottet hade i det nu ifrågakvarande betänkandet på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte

A) med anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 25, i vad densamma behandlats i detta betänkande, och Kungl. Maj:ts proposition nr 92 antaga i betänkandet infört förslag till förordning om ändring i förordningen den 26 juli 1947 (nr 577) om statlig förmögenhetsskatt;

B) avslå

1) motionen I: 1026,

2) motionen II: 1068, i vad densamma behandlats i detta betänkande,

3) motionen II: 1180.

Utskottets förslag under punkten A innebar, att de av Kungl. Maj:t framlagda författningsförslagen skulle sammanföras i en förordning.

Reservation hade anförts av herrar *Yngve Nilsson* (m), *Gösta Jacobsson* (m) och *Magnusson* i Borås (m), vilka på anförda skäl ansett, att utskottet bort under A hemställa, att riksdagen med anledning av motionen I: 1026 måtte antaga i reservationen infört förslag till ändring av 12 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 om statlig förmögenhetsskatt, vilket förslag gällde, att i författningsförslaget skulle intagas en bestämmelse om att sammanläggning av föräldrars och barns förmögenheter endast skulle förekomma, när förmögenheten åstadkommits genom gåva från föräldrar eller andra skyldemän.

Herr **JACOBSSON, GÖSTA**, (m):

Herr talman! Jag är ledsen att behöva besvära kammaren en gång till.

För närvarande gäller beträffande förmögenheter olika regler vid beskattningen på så sätt att om ett barns inkomster är så stora att barnet påförs beskattningsbar inkomst — i regel rör det sig om 5 000 kronor — taxeras barnet självt för sin förmögenhet. I annat fall läggs barnets förmögenhet vid beskattningen tillsammans med föräldrarnas.

Det i propositionen framlagda förslaget till ändring av förmögenhetsbeskattningen, vilket tillstyrks av bevillningsutskottets majoritet, ändrar på detta. Syftet anges uttryckligen vara att förhindra möjligheterna till lättnader i beskattningen genom överföring av kapital i form av gåvor från föräldrar till barn. Vissa transaktioner av detta slag som ägt rum under de senaste åren har nämligen ansetts stötande. Det har ofta varit fråga om stora förmögenheter. Detta har animerat finansministern till att skrida till aktion. De föreslagna nya reglerna innebär att den beskattningsbara förmögenheten för föräldrar och hemmavarande barn, som inte fyllt 20 år, alltid skall beräknas gemensamt. Detta har endast temporär effekt, eftersom det upphör att gälla vid tjuugoårsåldern.

Reservanterna har så till vida full förståelse till de motiv som anföres för förslaget, som vi menar att skattebetalarna inte rimligen skall ha möjlighet att själva, genom egna förmögenhetsrättsliga dispositioner i form av gåvor till sina hemmavarande barn, skaffa sig omotiverade skattelättnader. Så till vida är vi alltså överens med utskottsmajoriteten, och vi har även kunnat godkänna förslaget i den mån det tar sikte på sådana omotiverade skattelättnader som uppnås vid överföring av gåva till barn. Men det kan knappast vara riktigt, tycker jag, att — som man gör i propositionen — åsätta sådana företeelser etiketten skatteflykt. De har ägt rum i fullständig överensstämmelse med författningsbestämmelser som gällt sedan 1910. Det är helt enkelt en ord-

Ang. skattskyldighet för barns förmögenhet

nings- och omdömesfråga hur lagstiftaren skall ställa sig.

Men då förslaget utöver det egentliga syftet fått icke avsedda konsekvenser i fråga om sambeskattningen av föräldrar och barn när det gäller förmögenheter över huvud taget, har vi inte velat vara med längre utan reserverat oss. Det gäller arv. Man kan här inte påstå, att vederbörande gjort dispositioner för att erhålla skattelättnader. Om en liten pojke eller flicka får ett arv efter en släkting finns det inte något rimligt skäl till att fadern fördenskull skall komma upp i en högre skatteskala vad beträffar förmögenhetsskatten. I vilket fall som helst borde det ha ankommit på den sittande kapitalskatteutredningen att knäcka denna fråga.

Vi tycker alltså inte att det är riktigt att förmögenheter som barn erhållit genom arv eller testamente från släktingar skall beskattas gemensamt med föräldrarnas förmögenhet med ty åtföljande verkningar för föräldrarnas marginalskatt. Det finns här inte samma skäl för sambeskattning. I ett speciellt fall, nämligen när vederbörande erhållit jordegendom i form av fideikommiss, måste sambeskattning mellan barn och föräldrar genom den ökade skattebelastningen direkt strida mot statsmakternas intentioner att inte skattemässigt försvåra att äldre fideikommissegendomar hålles samman som ekonomiska enheter. I enstaka fall kan dessa nya regler få ganska vittgående konsekvenser.

Herr talman! Jag yrkar med detta bifall till reservationen.

Herr JOHANSSON, TAGE, (s):

Herr talman! Jag kan fatta mig ganska kort, eftersom vi enligt herr Jacobsson tydligen är överens i själva huvudfrågan.

Debatten gäller närmast huruvida det är rimligt, enligt herr Jacobssons sätt att resonera, att sambeskattning — om vi skall använda det ordet — tillämpas då barn fått sin förmögenhet genom

exempelvis arv. Enligt reservanterna borde sambeskattning inte gälla i sådana fall.

Vi menar inom utskottet att det inte kan anses orimligt att sambeskattningen gäller även de få fall som det här kan bli fråga om. Det väsentliga är ju att man med denna lagstiftning förhindrar den skatteflykt som har förekommit och kan förekomma genom att föräldrar flyttar över förmögenheter på sina barn, och på den punkten är vi helt överens.

Reservanterna har också ifrågasatt om inte detta ärende borde ha gått ut på remiss. Inom utskottsmajoriteten menar vi att erfarenheterna ger belägg för att en lagstiftning är motiverad redan nu och att alltså ett remissförfarande inte kan anses vara motiverat. Vi tror att den linje som reservanterna förordar, förutom att den är onödigt känslig i detta avseende, skulle medföra ett administrativt förfarande som kunde bli krångligt.

Jag vill med dessa få ord yrka bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr förste vice talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande vardera punkten av utskottets i förevarande betänkande gjorda hemställan, varvid dock punkten A komme att uppdelas i anslutning till författningstexten.

Punkten A

Förslaget till förordning om ändring i förordningen om statlig förmögenhetsskatt

8 §

Godkändes.

12 § 1 mom.

I fråga om detta moment gjorde herr förste vice talmannen propositioner, först på godkännande av detsamma med den lydelse utskottet förordat samt vidare därpå att kammaren skulle god-

känna momentet med den lydelse, som föreslagits i den vid betänkandet avgivna reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen, sedan han upprepat propositionen på momentets godkännande enligt utskottets förslag, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Jacobsson, Gösta*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som godkänner 12 § 1 mom. förslaget till förordning om ändring i förordningen om statlig förmögenhetsskatt med den lydelse bevillningsutskottet förordat i betänkandet nr 40, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes momentet med den lydelse, som föreslagits i den vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstade för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Nilsson, Yngve*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 100;

Nej — 26.

Därjämte hade 5 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Övergångsbestämmelserna, rubriken och ingressen

Godkändes.

P u n k t e n B

Utskottets hemställan bifölls.

Ang. ölutskänkning på militära marketenterier

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 41, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försöksverksamhet på det nykterhetspolitiska området jämte motioner.

I propositionen nr 86 hade föreslagits, att riksdagen skulle bemyndiga Kungl. Maj:t att, utan hinder av ölförsäljningsförordningen, medgiva den försöksverksamhet med ölutskänkning på militära marketenterier som föredragande departementschefen förordat och att meddela närmare föreskrifter för genomförande av denna försöksverksamhet.

Förslaget avsåg utskänkning av öl av typ A och typ B, dvs. vanligt öl och mellanöl.

Till behandling i detta sammanhang hade utskottet förehaft följande motioner:

1) de likalydande motionerna I: 1006, av herr *Pettersson, Karl*, och II: 1157, av herr *Nilsson* i Agnäs *m. fl.*,

2) de likalydande motionerna I: 1021, av herr *Axelson m. fl.*, och II: 1176, av herr *Wiklund* i Stockholm *m. fl.*,

3) de likalydande motionerna I: 1022, av herr *Nyquist m. fl.*, samt II: 1174, av herr *Rask* och fru *Bergman*,

4) motionen II: 1175, av herr *Wennerfors*.

I de under 1—3 upptagna motionerna hade yrkats, att riksdagen skulle avslå propositionen.

Utskottet hade i det nu föredragna betänkandet av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte

A) med bifall till Kungl. Maj:ts proposition nr 86 bemyndiga Kungl. Maj:t att, utan hinder av ölförsäljningsförordningen, medgiva den försöksverksamhet med ölutskänkning på militära marketenterier som föredragande departementschefen förordat och att meddela närmare föreskrifter för genomförande av denna försöksverksamhet;

Ang. ölutskänkning på militära marketenterier

B) avslå motionerna

- 1) I: 1006 och II: 1157,
- 2) I: 1021 och II: 1176,
- 3) I: 1022 och II: 1174 samt
- 4) II: 1175.

Reservation hade avgivits av herrar *Wärnberg* (s), *Tage Johansson* (s), *Stadling* (s), *Karl Pettersson* (m), *Engkvist* (s) och *Vigelsbo* (cp), vilka på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 1006 och II: 1157, I: 1021 och II: 1176, I: 1022 och II: 1174 avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 86 och motionen II: 1175.

Herr WÄRNBERG (s):

Herr talman! Den här frågan är naturligtvis inte av den storleksordningen att det händer någon riksolycka vilket beslut kamrarna än kommer att fatta. Anledningen till att det ändock har avgivits en reservation till bevillningsutskottets betänkande är kanske att söka i den oro som många människor känner inför den ölsituation som har uppstått i vårt land.

Trots att spritkonsumtionen gått ned något har den totala alkoholkonsumtionen i vårt land ökat mycket kraftigt. Den uppgången beror nästan uteslutande på ölet, främst då mellanölet. Jag skulle vilja säga att de som önskade att svenska folket skulle bli ett öldrickande folk har blivit bönhörda över hövan, även om de trodde att spritkonsumtionen skulle gå ned mer än den har gjort.

Ingen kan väl i dag blunda för att mellanölet har blivit en ordningsfråga och ett problem framför allt bland ungdomen. Situationen blir naturligtvis inte bättre av den hämningslösa reklam som har pågått under en längre tid från bryggeriernas sida, en reklam som är speciellt inriktad på ungdomen och som väl bara kommer att bli dubbelt värre sedan finansministern nu har förklarat att han av tryckfrihetsskäl inte kan ingripa ens mot starkspritsreklamen.

Reservanterna hävdar därför att en

ökad liberalisering av ölhanteringen över huvud taget inte bör ske. Vi är i detta speciella fall något oroad över att ungdomsgrupper, som tidigare inte varit intresserade av alkoholförtäring, lätt kommer att bli byte för det påträngande kamratskap som är så vanligt i den militära tjänsten.

Överbefälhavarens främsta motivering för öl på marketenteriet är att de värnpliktiga inte skall känna sig stå under ett s. k. omotiverat förmynderskap. Ja, om bara det uteblivna ölet vore exempel på förmynderskap i det militära livet, då tror jag att problemerna med krigsmaktens demokrati vore små. Det kan möjligen tyckas futtigt att man reserverar sig mot denna mindre sak i den stora ölhanteringsfrågan, men det är närmast löjligt att höra talas om den motivering som överbefälhavaren här har framfört.

Varken överbefälhavaren, propositionsskrivaren eller utskottsmajoriteten är dock så värst säkra på sin sak. Man upphäver bara förmynderskapet till en del. Öl får således i fortsättningen inte förtäras under tjänstetid utan endast utanför denna. Hur marketenteripersonalen skall kunna klara av denna skillnad är måhända en teknisk fråga som inte hör hit. Men nog torde den bli svår att lösa!

Hur är det då i själva verket med förmynderskapet? Äter man på massen — som det heter när man jämför grupper i det militära — lär man få dricka öl till maten även under tjänstetid. Vad skall vi då säga om det s. k. förmynderskapet över de värnpliktiga när en del andra grupper på det militära området tillåts dricka öl under tjänstetid?

Jag tror mig sällan ha hört någon klagga över att inte få köpa öl på marketenteriet. Klagomålen har varit ytterligt få. Därför är denna s. k. försöksverksamhet — observera att jag använder uttrycket s. k. — fullständigt onödig. Värdet av den ur alkoholpolitiska utredningens synpunkt måste också vara mycket begränsat.

Herr talman! Med det sagda ber jag

Ang. ölutskänkning på militära marketentier

att få yrka bifall till den vid betänkan-
det fogade reservationen.

I detta anförande instämde herrar
Wirtén (fp), *Eric Carlsson* (cp), *Oscar
Carlsson* (s), *Dahl* (s), *Bengtson* (cp),
Manne Olsson (s), *Stefanson* (fp) och
Stadling (s) samt fröken *Pehrsson* (cp).

Herr AXELSON (fp):

Herr talman! Jag skulle kunna in-
skränka mig till att instämma med när-
mast föregående talare, som förordat
reservationen. Men som motionär vill
jag ändå säga några ord om denna som
jag tycker ganska väsentliga fråga, även
om den ur andra synpunkter kan sägas
vara en detalj.

För att främja och vidmakthålla en
god anda och disciplin inom krigsmak-
ten, som överbefälhavaren säger, så fö-
reslår han vissa ändringar i tjänstgö-
ringsreglementet för krigsmakten, bl. a.
en viss försöksverksamhet för att få er-
farenheter av ölutskänkning vid förban-
den.

Men ÖB synes själv betänksam inför
följderna av sitt förslag och tycks kon-
statara att »servering på marketenteri
kan påverka förut ointresserade till icke
önskvärd tillvänjning».

Detta är just vad som kan befaras
bli följderna av den utökade servicen be-
träffande öl, en följd som jag i detta
sammenhang anser vara den allra far-
ligaste. Det finns väl inget annat områ-
de där det är så svårt för en ung man
att avvika från omgivningen som just
det militära, något som också får anses
gälla att på marketenteriet dricka annat
än öl, om nu något annat kommer att
finnas.

Vi absolutister har den erfarenheten
från serveringar runt om i vårt land,
att det ofta tas för givet att man skall
dricka öl och att man blir betraktad
som en besvärlig gäst om man önskar
någon annan dryck. Häromdagen gjor-
de ledamöter från riksdagen ett marin-
besök. På det fartyg som jag besökte
i en grupp på åtta ledamöter invitera-

des gästerna till kaptenens hytt för att
få smörgåsar och något att dricka. På
bordet i hytten var endast ölburkar
framställda. När jag frågade servitören
om det var möjligt att få någon annan
dryck visade det sig att fyra av de åtta
ledamöterna önskade något annat än
öl. Efter lång väntetid dök så servitören
upp med två läskedrycksflaskor.

Om likartade förhållanden råder på
marketentier inom krigsmakten är
det naturligtvis inte så lätt för en yng-
ling i 18- eller 19-årsåldern att säga att
han vill ha något annat än öl. För förs-
ta gången tar han kanske i stället en
mellanöl.

Det finns i den här frågan ytterst få
remissyttranden. Men i ett av de avgiv-
na yttrandena framhåller försvarets per-
sonalvårdsnämnd att alkoholproblem
redan finns vid vissa förband. Trots det
accepterar man den aktuella försöks-
verksamheten under förutsättning av
en mycket noggrann kontroll och upp-
följning av resultaten.

I alkoholpolitiska utredningen, som
avses delta vid genomförandet av för-
söken, är meningarna delade och majori-
teten är inte mer positiv än att man
säger att »försöksverksamheten möjli-
gen kan ha visst värde för att klarläg-
ga vilken roll ölet kan spela för nykter-
hetstillståndet bland ungdom i den spe-
ciella situation som militärtjänstgöring-
en utgör».

Det är försöksverksamhet, säger man.
Man skall alltså pröva hur mycket våra
unga pojkar tål utan uppenbara olä-
genheter. För detta tar man risken av
ökade alkoholskador och framför allt
tillvänjning av förut absolutistiska ung-
domar.

Departementschefen framhåller att
denna försöksverksamhet kan sägas ha
i princip samma syfte som försöksverk-
samheten med fri starkölsförsäljning i
Göteborgs och Bohus samt Värmlands
län förra året. Men detta försök, och
här citerar jag departementschefen,
»ledde till ungdomsfylleri i samband
med starkölsförsäljning i en omfattning

Ang. ölutskänkning på militära marketenterier

som ej kunde accepteras». Ja, det har han sannerligen rätt i, och vi som i Västsverige på nära håll kunde följa öl-experimentet på vår ungdom, vi var statsrådet Sträng synnerligen tacksamma när han såg till att experimentet avbröts.

Även om det nu inte är fråga om starköl utan vanligt öl och mellanöl, kan man inte undgå att känna oro. Skall vi göra ytterligare ett försök som försämrar nykterhetstillståndet bland vår ungdom, ett försök som även initiativtagaren räknar med kan locka nya ungdomar att bli alkoholkonsumenter? Skall man sätta fram mellanöl för tidigare icke öldrickande ungdomar i en situation där deras motståndsvilja utsätts för ovanliga påfrestningar?

Det sägs i propositionen att man inte bör ha för stora »skillnader mellan militära och civila regler och umgängesformer». Här möter vi samma service-synpunkter som så ofta tillgrips när andra motiveringar saknas för att göra alkoholen mera lättåtkomlig i vårt land. Vore det inte rimligt att begära, både i detta och andra fall, att flertalet människor även om de själva är alkoholkonsumenter hade en viss förståelse för nödvändigheten av åtgärder som motverkar en ytterligare ökning av alkoholbruk bland vår ungdom? Man skall inte bara ställa krav på kundservice framför alla andra hänsyn. Vi måste då också acceptera inskränkningar i vissa avseenden. Här som på andra områden måste frihetskravet vägas mot kravet på solidaritet med grupper som behöver vårt stöd; och unga pojkar behöver stöd i stället för att frestas med mellanöl på marketenterierna.

Därför, herr talman, skall jag be att få yrka bifall till den reservation som är fogad till utskottets betänkande.

Herr NYQUIST (s):

Herr talman! Reservanten herr Wärnberg inledde sitt anförande med att säga några ord om denna frågas storleks-

ordning. I utskottets skrivning framhålls också, att från nykterhetspolitisk synpunkt kan frågan anses vara bagatellartad.

Det är klart att detta är en synpunkt, men det finns också andra. Utskottet har t. ex. skrivit att man inte vill förneka att åtskilliga drag i dagens nykterhetspolitiska situation ter sig oroande. Utskottet finner emellertid »inte anledning att avstyrka den nu föreslagna försöksverksamheten, som kan vara av intresse när det gäller att få ett begrepp om ölets roll som ersättningsmedel för starkare drycker». Argumenteringen är något underlig. Avses inköpen på marketenterier så är den felaktig. Dit har väl pojarna både förr och nu gått för att oftast köpa smörgås och mjölk eller kaffe. Här kan det nu bli så att de båda senare dryckerna byts ut mot öl, om någon »tuff» kamrat står för beteendemönstret.

När vi då vet att många ölkonsumenter kommer in i vanor, som långt ifrån är goda, har man skäl att reagera. Det finns läkare som anser att exempelvis mellanölsalkoholismen kanske är den nyaste välståndssjukdomen i Sverige. Ja, det är sannolikt att hela alkoholsituationen kraftigt har försämrats efter mellanölets frisläppande. Fallen av ölalkoholism ökar och sådana fall är ganska vanliga på psykiatriska kliniker och andra läkarmottagningar. Den totala alkoholkonsumtionen i landet steg ju förra året, och när spritdryckernas andel sjönk var det i stället maldryckernas som ökade från 33,2 procent till 37,7 procent. Lasarettens ungdomspsykiatriska avdelningar har växande bekymmer med tonåringar som fått alkoholproblem. Kan det då finnas något rimligt samhällsintresse att göra sådana försök som propositionen avser? Sjukvårdshuvudmännen ser hur kostnaderna ökar; det påminns vi om ständigt. Skall experiment göras i något fall så borde det inte vara på områden, som kan betyda inkörspört till ytterligare belastning på vårdområdet.

Ang. ölutskänkning på militära marketenterier

När Riksförbundet för allmän hälsovård hade sitt årsmöte här i Stockholm under april månad sade generaldirektör Bror Rexed enligt tidningsreferat: »Alkohol är den farligaste hälsorisk som vi fritt låter utvecklas i vårt samhälle. Den dag vi tryckt narkotikamissbruket tillbaka — och jag tror att vi kommer att göra det — då måste vi göra en lika stor satsning på alkoholproblemet. Alkoholmissbruket är vårt nuvarande största medicinska problem. Vi har alltför mycket accepterat dess skadeverkningar och att detta problem skall vara kvar i samhället.»

Generaldirektör Rexeds synpunkter är värda instämmande. Men om han och hans styrelse hyser denna uppfattning, finns det då skäl att man på det militära fältet, där ungdomarna bl. a. skall bibringas fysisk fostran, gör experiment av detta slag? Här tycker jag verkligen att två samhällsintressen går emot varandra, och då är detta följaktligen ett experiment som vi kan låta dröja.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen, innebärande avslag på propositionen.

I detta yttrande instämde herrar *Dahl* (s), *Nils Nilsson* (cp), *Norberg* (s), *Karl Pettersson* (m) och *Hedström* (s).

Herr **ERICSSON, JOHN**, (s):

Herr talman! Jag är beredd instämma med min gode vän herr Erik Wärnberg, när han säger att det inte blir någon katastrof vilket beslut vi än kommer att fatta i denna fråga. Jag kan gå ett steg längre och säga att jag också instämmer i hans synpunkter när det gäller alkoholreklam. Frågan om alkoholreklam har vi behandlat i bevillningsutskottet, men den har nu olyckligtvis blivit ett tryckfrihetsproblem, och vi har fått besked av finansministern att han är ur stånd att göra någonting, vilket jag personligen tycker är tråkigt.

Den fråga vi nu behandlar är av for-

mell karaktär; regeringen tvingas gå till riksdagen och begära tillstånd för en försöksverksamhet. Jag tycker man skall komma ihåg att alla andra medborgare har rätt att köpa mellanöl. Om det gällt en försöksverksamhet, liknande den vi hade i början av 1967 och under 1968 beträffande starköl, då skulle jag varit överens med dem som yrkat avslag på försöksverksamheten. Jag går till och med så pass långt att jag anser att de som nu säger att mellanöl är väldigt farligt först och främst borde söka införa ett förbud mot starköl, vilket jag personligen inte finner fylla någon funktion. Nu har starköl blivit en måltidsdryck, som accepteras av svenska folket. När man tidigare krävde ett bättre öl, tycker jag det kunde varit tillräckligt med mellanöl och att vi inte borde tillverka och importera starköl. Nog om detta.

Sedan anser jag att denna försöksverksamhet är av den karaktären att den från nykterhetspolitiska synpunkter är bagatellartad. Vi vidhåller det, och det skriver utskottet. Då finns väl ingen anledning att i detta sammanhang ta upp en stor nykterhetspolitisk debatt.

Meningarna är delade i denna fråga. Jag respekterar till fullo de organiserade nykterister som säger att de inte vill gå med ens på detta. Men jag har en annan mening, och därför yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr förste vice talmannen jämlikt föreliggande yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på godkännande av den vid betänkandet avgivna reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Wärnberg* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter

Ang. beräkning av skogsvärde

given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 41, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstade för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Wärnberg* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 80;

Nej — 48.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 43, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i taxeringsförordningen den 23 november 1956 (nr 623) jämte motioner, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Ang. beräkning av skogsvärde

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 44, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om beräkning av skogsvärde vid 1970 års allmänna fastighetstaxering, m. m. jämte motioner.

Kungl. Maj:t hade i propositionen nr 97 föreslagit riksdagen att antaga därvid fogade förslag till

1) förordning om beräkning av skogsvärde vid 1970 års allmänna fastighetstaxering,

2) förordning om ändring i förordningen den 27 mars 1954 (nr 142) om taxering för inkomst av medel, som insatts å skogskonto.

I propositionen hade beträffande 1970 års allmänna fastighetstaxering föreslagits, att de skogsbruksvärden, som skulle framkomma med tillämpning av gällande värderingsgrunder, skulle reduceras i viss utsträckning. Härigenom undvekes att taxeringsvärdena på skogsfastigheter bleve alltför höga. Reduktionen hade föreslagits till 100 kronor per hektar skogsmark, dock högst 30 procent av det oreducerade skogsbruksvärdet.

Vidare föresloges i anslutning till de nya reglerna om beskattning i vissa fall av dödsbo såsom handelsbolag att delägare i sådant dödsbo — i likhet med delägare i handelsbolag — icke skulle hava rätt att avsätta medel till skogskonto. Medel som sådant dödsbo hade inestående på skogskonto skulle återföras till beskattning.

Med anledning av propositionen hade väckts två likalydande motioner, nämligen motionerna I: 1029, av herr *Nilsson, Yngve, m. fl.*, och II: 1183, av herr *Enarsson m. fl.*, vari anhållits, att riksdagen måtte antaga i motionerna infört förslag till förordning om beräkning av skogsvärde vid 1970 års allmänna fastighetstaxering, vilket förslag avsåg, att skogsbruksvärdet vid 1970 års allmänna fastighetstaxering skulle reduceras med 150 kronor per ha skogsmark.

I detta sammanhang hade utskottet jämväl behandlat den vid riksdagens början väckta motionen II: 820, av herr *Wachtmeister*.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte

A) med bifall till Kungl. Maj:ts proposition nr 97 antaga de vid propositionen fogade förslagen till

1) förordning om beräkning av skogsvärde vid 1970 års allmänna fastighets-taxering,

2) förordning om ändring i förordningen den 27 mars 1954 (nr 142) om taxering för inkomst av medel, som insatts å skogskonto;

B) avslå

1) motionerna I: 1029 och II: 1183,

2) motionen II: 820.

Vid betänkandet hade avgivits reservation av herrar Gösta Jacobsson (m), Tistad (fp), Karl Pettersson (m), Levin (fp), Eriksson i Bäckmora (cp), Enarsson (m), Börjesson i Falköping (cp) och Ahlmark (fp), vilka ansett, att utskottet bort under A 1 och B 1 hemställa, att riksdagen med förklarande att Kungl. Maj:ts proposition nr 97 icke kunnat oförändrad antagas och med bifall till motionerna I: 1029 och II: 1183 antaga i reservationen infört förslag till förordning om beräkning av skogsvärde vid 1970 års allmänna fastighetstaxering.

Herr NILSSON, YNGVE, (m):

Herr talman! I proposition nr 97 har förslagens att de skogsbruksvärden som framkommer vid 1970 års fastighetstaxering skall reduceras med 100 kronor per hektar skogsmark, dock högst 30 procent av det oreducerade värdet. Enligt gällande bestämmelser fastställs taxeringsvärdet för skogsmark med växande skog med hänsyn till avkastningen. Härav följer att man måste göra vissa antaganden om priserna. Till grund för denna prissättning läggs medeltalen av gällande medelhöstpriser under en period av fem kalenderår, som utgår med tredje kalenderåret före taxeringsåret. För taxeringsåret 1970 utgår man således från medelpriserna under åren 1963—1967.

Det är väl ganska tydligt att denna och andra schablonmässiga beräkning-

Ang. beräkning av skogsvärde

är när det gäller skogstaxeringen kan få avgörande inflytande och att det därvid kan uppstå stora felkällor. För att i någon mån motverka detta föreslås i propositionen en reducering av skogsvärdet med 100 kronor per hektar skogsmark. Detta kommer emellertid att innebära att 1970 års värdenivå ändå blir cirka 10 procent högre för landet än motsvarande reducerade värde år 1965.

Lantbrukets skattedelegation, domänverket och länsstyrelserna i Östergötlands län och Jämtlands län anser inte att denna sänkning av markvärdet är tillräcklig utan att detta bör sänkas med 150 kronor per hektar.

Vi motionärer har också ansett detta vara en mer realistisk bedömning med hänsyn till rådande konjunkturläge när det gäller skogsprodukter och därmed lönsamhetsgraden i skogsbruket. Om vi skulle följa propositionens förslag om en sänkning av värdet med 100 kronor per hektar skogsmark, kan detta komma att innebära att skogsvärdena kommer att höjas med upp till 25 procent. Med hänsyn till den svaga lönsamhet som råder på skogsbrukets område i dag och den osäkra framtidsprognos som föreligger anser vi inte detta vara realistiskt.

Jag ber således, herr talman, att få yrka bifall till reservationen som helt enkelt innebär en sänkning av skogsvärdet med 150 kronor per hektar.

Herr WÄRNBERG (s):

Herr talman! Som herr Nilsson redan har nämnt, gäller vid fastställandet av taxeringsvärdet för skogsfastigheter inte riktigt samma regler som för det stora flertalet andra fastigheter. Som taxeringsvärde skall nämligen upptas det värde som skogsbruket beräknas ha vid ett efter förhållandena avpassat uthålligt skogsbruk, ett s. k. avkastningsvärde.

Den årliga avkastningen kapitaliseras efter 5 procent. De närmare reglerna för hur värde på skog skall beräknas

Ang. beräkning av skogsvärde

återfinns i en särskilt fastställd skogsvärderingsinstruktion. Till grund för värdet vid den taxering, som nu kommer att äga rum, skall alltså ligga värdena 1963—1967. Medelvärdet var under dessa år ganska lågt, och det beräknas av de sakkunniga att värdet skall kvarstå under den kommande femårsperioden. När man tagit reda på skogens bruttovärde drar man först av omkostnaderna för drivningarna och därefter 33 procent för de allmänna omkostnaderna och får då fram värdet. Men för att det inte skall uppstå vad man brukar kalla övervärde på en fastighet föreslås ytterligare en säkerhetsventil, nämligen en reduktion av 100 kronor per hektar, dock högst 30 procent av det oreducerade värdet. I vissa delar av vårt land där rotnettovärdena är mycket låga betyder det att reduktionen säkerligen kommer att gå upp till de 30 procenten.

Säkerhetsmarginalen är enligt utskottsmajoritetens sätt att se betryggande med 100 kronor, och man behöver inte gå till 150 som reservanternas föreslagit. Redan 100 kronors reduktion innebär ju en stor fördel. Kapital söker sig i dag till skogsgårdar på grund av att det är taxeringsvärdet som ligger till grund för förmögenhets- och arvsbeskattningen. Övervärdena på skogsfastigheter är väl i dag ungefär 100 procent, och den undervärdering som taxeringsvärdena utgör är naturligtvis inte tillfredsställande ens med det förslag som finns i propositionen. Skogsgårdar kan lätt bli spekulationsobjekt med hänsyn till att realvärdena består och till kapitalbeskattningseffekterna. Det kan man vid den här fastighetsbeskattningen inte göra någonting åt, men en översyn pågår, och till nästa fastighetstaxering kommer vi troligen att få helt nya regler. Jag anser emellertid att det inte finns någon anledning att i dagens läge göra reglerna ännu gynnsammare, att sätta ned taxeringsvärdena ytterligare utöver den reduktion som nu föreslås med 100 kronor per hektar. Den säker-

hetsventilen är egentligen större än vad som behövs och detta oberoende av konjunkturen, vilken väl för övrigt inte, som herr Nilsson säger, ser synnerligen dystert ut för framtiden utan snarare ter sig ljus för den kommande femårsperioden, enligt vad man nu kan iaktta.

Med detta ber jag, herr talman, att få yrka bifall till hemställan i bevillningsutskottets betänkande.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner beträffande utskottets i förevarande betänkande gjorda hemställan komme att framställas först särskilt angående punkterna A 1 och B 1 samt därefter särskilt rörande punkterna A 2 och B 2.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt i punkterna A 1 och B 1 samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid betänkandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till vad utskottet hemställt, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Nilsson, Yngve, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 44 punkterna A 1 och B 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning.

Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Nilsson, Yngve*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 68;

Nej — 58.

Sedermera bifölls på gjord proposition vad utskottet hemställt i punkterna A 2 och B 2.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 47, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i tulltaxan den 12 januari 1968 (nr 25), m. m., bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Ang. fortsatt valutareglering

Föredrogs ånyo bankoutsiktens utlåtande nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt valutareglering jämte motioner.

I en den 28 mars 1969 dagtecknad proposition, nr 87, hade Kungl. Maj:t, under återopande av ett propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag,

1) begärt riksdagens samtycke till förordnande om fortsatt valutareglering i enlighet med vad föredragande departementschefen förordnat,

2) velat inhämta riksdagens yttrande över ett vid propositionen fogat förslag till förordning om fortsatt giltighet av valutaförordningen den 5 juni 1959 (nr 264).

Den tid för vilken förordnande om fortsatt valutareglering avsåges bli meddelat och valutaförordningen föresloges äga fortsatt giltighet vore den 1 juli 1969—den 30 juni 1970.

Ang. fortsatt valutareglering

I anledning av propositionen hade väckts

dels de likalydande motionerna I: 1007, av herr *Lundström m. fl.*, och II: 1158, av fru *Nettelbrandt m. fl.*, vari yrkats, att riksdagen vid sin behandling av propositionen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en översyn av valutalagstiftningen i syfte att uppnå en liberalisering av densamma,

dels ock de likalydande motionerna I: 1023, av herr *Andersson, Ingvar*, och II: 1177, av herr *Lothigius*, vari föreslagits, att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte skyndsamt tillsätta en utredning bestående av särskilt sakkunniga på området med uppdrag att överse den nuvarande valutaregleringen och att pröva möjligheten att övergiva det negativa systemet till förmån för ett positivt regelsystem, varvid i utredningsdirektiven skulle ingå, att den svenska valutaregleringen skulle anpassas till de liberaliseringssträvanden som nu kunde avläsas inom exempelvis EEC-samarbetet.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt,

A. att riksdagen måtte

1) samtycka till förordnande om fortsatt valutareglering i enlighet med vad som förordats i propositionen nr 87 och

2) vad beträffade det genom propositionen framlagda förslaget till förordning som sin mening giva Kungl. Maj:t till känna vad utskottet i utlåtandet anfört därom;

B. att riksdagen måtte avslå motionerna I: 1007 och II: 1158 samt I: 1023 och II: 1177.

Reservation hade anförts av herrarna *Åkerlund (m)*, *Strandberg (m)*, *Österdahl (fp)*, *Regnell (m)* och *Larsson i Umeå (fp)*, vilka ansett, att utskottets yttrande i viss angiven del bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under B hemställa, att riksdagen måtte i anledning av motio-

Ang. fortsatt valutareglering

nerna I: 1007 och II: 1158 samt I: 1023 och II: 1177 hos Kungl. Maj:t hemställa om utredning rörande valutaregleringen i enlighet med vad reservanterna anför.

Herr ÅKERLUND (m):

Herr talman! Vid detta utlåtande har bankoutskottets ledamöter tillhörande folkpartiet och moderata samlingspartiet fogat en reservation, vari begäres att en utredning skyndsamt tillsättes för att verkställa en översyn av valutaregleringen. Jag tror att alla reservanterna beklagar att vi inte fått centerpartiets tre ledamöter av utskottet att ansluta sig till detta önskemål. Vi hoppas naturligtvis att vi skall kunna övertyga dem likaväl som socialdemokraterna om att denna, som jag tror, sista rest av andra världskrigets kvardröjande regleringar är mogen för en sådan översyn. Det har ju faktiskt till och med gått att få hyresregleringen översedd, så vi som håller på att valutaregleringen är skadlig kommer inte att förtrötts att kräva dess slutliga avskaffande och dessförinnan en översyn i uppmjukande riktning.

Finansministern har i år något mera utförligt än tidigare motiverat sin begäran om förlängt tillstånd till valutareglering. Man frågar sig om finansministern känner sig stärkt i sin tro på nyttan av regleringen genom de bakslag i valutakontrollerande och -reglerande riktning som onekligen drabbat världen sedan i fjol och därför haft lättare att argumentera för sin sak nu än tidigare. I alla händelser hälsar vi med tillfredsställelse att regeringens skäl blir presenterade för granskning.

Jag skall först säga ett par ord om det förhållandet att förra årets valutakriser framtvang långtgående kontrollåtgärder i t. ex. Frankrike och England, ävensom i Förenta staterna. Finansministern åberopar i viss mån dessa till sitt försvar. Det är givetvis rimligt att rikta frågan till oss reservanter, om vi kan förorda ökad frihet när andra länder inskränker sin. Jag menar att vi kan det. Vi kan

det alltjämt, liksom tidigare, när dessa länder ökade friheten och Sverige lät bli att göra det. Det är här nämligen fråga om en principiell olikhet. Finansministern anför huvudsakligen två skäl för valutaregleringen. Det första är att han vill föra en protektionistisk penningpolitik. Finansministern vill ha frihet att öka likviditeten — läs sedelmängden — inom landet. Rent principiellt hävdar man inte i många andra västländer kravet på en autark penningpolitik. I vissa fall når man också utomlands bättre resultat, t. ex. med hänsyn till räntornas höjd, genom att inte i inbillat skydd av en valutareglering pressa upp likviditeten. Bästa exemplet härpå är Schweiz, vars räntenivå ligger minst ett par procent under Sveriges. Det är enligt vår mening fullt möjligt att trots ökade kontrollåtgärder på valutaområdet i andra länder minska dem i Sverige, i varje fall, såsom det sägs i reservationen, på sikt och genom en målmedveten strävan åt det hållet. Det är dessutom vår uppfattning att de länder, som genom händelsernas tryck tvingats in på kontroll- och regleringsvägen, så snart trycket lättar kommer att söka sig tillbaka till större frihet. I dylikt hänseende har intresset varit mycket svårt på svenskt regeringshåll, även när bättre möjligheter än för närvarande funnits till lättnader.

Finansministerns andra skäl för valutaregleringen är oro för s. k. kapitalflykt, eller jag skulle snarast tro att finansministern avser spekulativa kapitalrörelser. I sådana sammanhang är valutakontroll sällan ett effektivt instrument, eftersom det i regel vid sådana tillfällen är fråga om förtroende eller snarare brist på förtroende. Bästa sättet att skapa förtroende är att skapa stabilitet i den inre ekonomin samt såsom herr Strandberg och jag i annat sammanhang kräver skaffa en lämpligt sammansatt och tillräckligt stor kassa av guld och utländska valutor.

Valutakontrollerande lika väl som regleringsfria länder har sedan mycket

Ang. fortsatt valutareglering

Herr ÖSTERDAHL (fp):

Herr talman! Valutalagen är ju en fullmaktslag, och med stöd av den lagen kan Kungl. Maj:t förordna om valutareglering. Det är alltså riksdagens samtycke till ett sådant förordnande som begärs i proposition nr 87. Bankoutskottet har i sitt utlåtande nr 24 tillstyrkt förnyat förordnande. Ingen i utskottet har heller ansett att något nytt förordnande inte skall utfärdas. På den punkten föreligger alltså enighet i utskottet.

När det sedan gäller valutaregleringens vara eller inte vara på längre sikt är utskottet däremot inte enigt. I bl. a. två likalydande folkpartimotioner har föreslagits att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skall hemställa om »en översyn av valutalagstiftningen i syfte att uppnå en liberalisering av densamma». Motionärerna påpekar att det med fog kan ifrågasättas om vi är betjänta av en reglering, som i sitt nuvarande skick alltjämt är vidsträckt i formen men tillämpas endast i relativt begränsad utsträckning. Prövningsförfarandet innebär ofta ett onödigt krångel. Osäkerheten om vilka kapitaltransaktioner över gränserna som kommer att tillåtas försvårar en långsiktig planering och ett rationellt utnyttjande av finansieringsmöjligheterna i utlandet.

Jag vill också erinra om att Svenska sparbanksföreningen förordat en utredning som bör belysa och motivera behovet av lagstiftning på valutaområdet under olika tänkbara förutsättningar beträffande utvecklingen under 1970-talet och betingelserna härför. Föreningen anför också att några mer långsiktiga överväganden beträffande i vilken utsträckning dessa förhållanden bör vara föremål för reglering i framtiden inte i något sammanhang presenterats. Detta tycker jag verkligen är betänkligt, särskilt mot bakgrunden av de integrationssträvanden som pågår i Europa där utvecklingen på grund av ändrade politiska förhållanden, speciellt i Frankrike, kanske kan bli snabbare än hittills när det gäller att utvidga EEC-markna-

länge kunnat existera sida vid sida med varandra, och jag ser inte saken så att vårt land måste avstå från en översyn av sin valutareglering därför att flera andra infört skärpta kontroller.

Till försvar för sin ståndpunkt anför finansministern också sedan länge att tillämpningen i vårt land är mycket liberal i fråga om direkta investeringar utomlands. Jag har tidigare trott detta och sagt så här i kammaren. Jag känner mig inte numera lika övertygad därom sedan jag fått en del vinkar i motsatt riktning. Jag skulle därför vilja efterhöra finansministerns inställning till frågan om inte den utomordentliga sekretess som omger valutastyrelsens arbete skulle kunna något lättas. Skulle det inte t. ex. kunna vara möjligt att med statistik redovisa hur många avslag på ansökningar om direkta utlandsinvesteringar och på rätt att uppta utlandslån som förekommit under senare år. Kanske kunde också någon uppgift ges om på vilka grunder sådana ansökningar avslås. För närvarande är det endast uppgifter om vad som beviljats som publiceras. Finansministern antyder något i propositionen om att Sverige är liberalare i sådana hänseenden än många andra länder i OECD. Men därom får vi ingenting veta. Det finns för oss ingen möjlighet att pröva giltigheten och riktigheten av ett så löst framkastat påstående som det finansministern gör i propositionen.

I ett hänseende är den svenska valutaregleringen allt annat än liberal, och det är i fråga om privata portföljinvesteringar. Det valutapolitiska motivet härför är enligt min mening obefintligt. Då jag emellertid får anledning att vid behandlingen av nästa ärende, som bland annat gäller en riksbankens portföljinvestering, återkomma till denna fråga avstår jag från att nu utveckla mina synpunkter och yrkar bifall till reservationen.

Ang. fortsatt valutareglering

den eller närma EEC och EFTA till varandra. Visserligen säger utskottsmajoriteten att regleringen även fortlöpande överses med hänsyn till hur frågan om marknadsgrupperingarna i Europa utvecklar sig, men jag tycker att denna översyn i så fall lämnar mycket få resultat, då man fortfarande har ett omfattande ansökningsförfarande även när det gäller ärenden där det i realiteten finns små möjligheter att ingripa i reglerande syfte.

Jag vill endast erinra om vad departementschefen säger i propositionen. Beträffande stora avsnitt, säger han, av kapitalöverföringarna, och i första hand sådana som står i direkt samband med en utbyggnad av den produktiva och kommersiella verksamheten tillämpas en mycket liberal praxis. Riksbanken har sålunda under senare år så gott som undantagslöst bifallit ansökningar om inåtgående och utåtgående direkta investeringar, och så fortsätter han: vilket Sverige för övrigt förpliktigt sig att göra jämlikt OECD:s kapitalfrigöringsstadga.

Här tillämpar man alltså ett ansökningsförfarande med åtföljande behandling, utredning och beslut i ärenden som man i realiteten inte kan göra annat än bifalla. Under 1968 bifölls 299 ansökningar om sådana direkta investeringar i utlandet. Finns det inte viktigare saker för riksbanken och dess tjänstemän att göra och vore det inte väl motiverat att se till att just statens tjänstemän nyttjas för arbetsuppgifter som verkligen är angelägna och som inte i stor utsträckning är av formell art? I stället för det principiella förbud, som man nu utgår ifrån och sedan ger dispens från i generös anda, skulle man väl kunna ha en principiell frihet med inskränkningar på en eller annan punkt om man så anser behövt.

Reservanterna i bankoutskottet anser därför att ett tillstyrkande av propositionen om förlängning av valutaregleringen under ett år inte innebär något ställningstagande för fortsatt bibehållen

valutareglering. I sin motivering för fortsatt reglering uppehåller sig statsrådet huvudsakligen vid regleringen av värdepappershandeln och de finansiella krediterna, men han förbigår de negativa verkningarna av att tillståndstvång fortfarande upprätthålles beträffande direkta investeringar och finansiell upplåning utomlands. Reservanterna anser det önskvärt att man underlättar internationella ekonomiska förbindelser. En utredning med uppgift att verkställa en översyn av valutalagstiftningen i enlighet med vad som anförts i motionerna bör därför skyndsamt tillsättas.

Herr talman! Jag yrkar bifall till den vid bankoutskottets utlåtande nr 24 fogade reservationen.

Herr STÄHLE (s):

Herr talman! Jag ber att först få konstatera, att riksdagen varje år har möjlighet till en särskild diskussion kring valutaregleringen. Detta beror på den konstruktion som lagstiftningen har på detta område. Enligt valutalagen från år 1939, som är en fullmaktslag och som sedan år 1959 gäller tills vidare, kan Kungl. Maj:t på framställning av fullmäktige i riksbanken förordna om valutareglering. I allmänhet får sådant förordnande meddelas endast för ett år i sänder och endast efter riksdagens samtycke. Även de valutareglernade föreskrifter som Kungl. Maj:t avser att meddela skall föreläggas riksdagen.

Dessa olika föreskrifter är intagna i valutaförordningen av år 1959. Kungl. Maj:t har nu begärt riksdagens samtycke till fortsatt valutareglering under nästa budgetår.

Jag konstaterar att bankoutskottet liksom förra året är enigt i sitt tillstyrkande av att riksdagen ger Kungl. Maj:t sitt samtycke till fortsatt valutareglering under nästa budgetår. Men när det gäller bedömningen av behovet av valutareglernade åtgärder mera allmänt sett och på litet längre sikt delar sig meningarna inom utskottet. Företrädarna

Ang. fortsatt valutareglering

för moderata samlingspartiet och folkpartiet har enat sig om ett krav på utredning av valutaregleringen. Den kortfattade motivering som man anfört till stöd för detta krav innebär att man ytterligare vill underlätta internationella ekonomiska förbindelser. Något direkt krav på avveckling av valutaregleringen har reservanterna inte.

Utskottets socialdemokratiska och centerpartistiska ledamöter har inte funnit behov föreligga av någon särskild utredning, och vi hörde här av herr Åkerlund att han beklagade att centerpartiet på den punkten har hoppat av. Jag inser inte att det är ett avhopp; jag anser att det är en mognadsprocess som har pågått och som nu har givit utslag.

När det gäller motiveringen för valutaregleringen har finansministern i årets proposition lämnat en utförlig redovisning, vilken utskottsmajoriteten instämmer i. Jag kan därför begränsa mig till att understryka några huvudpunkter i argumentationen.

Huvudsyftet med den kontroll av kapitalrörelserna över våra gränser som utövas i valutaregleringens form är att upprätthålla så goda förutsättningar som möjligt för en självständig penningpolitik. Valutaregleringen är ett medel bland andra för att främja målen för den ekonomiska politiken. Att valutaregleringen bidrar till att öka effektiviteten hos den samlade ekonomiska politiken såväl under en högkonjunktur som i mera dämpade konjunkturlägen är uppenbart.

Det finns också skäl att notera det värde en valutareglering kan ha i situationer av oro på de internationella valutamarknaderna och det skydd den kan erbjuda mot ren kapitalflykt. Jag vill här betona vad som också framgår av finansministerns redovisning, nämligen att även andra länder funnit det nödvändigt att begränsa och kontrollera kapitalrörelserna över gränserna för att undgå allvarliga störningar i sin ekonomi, och att utvecklingen under

1960-talet snarast gått mot ökade inslag av kontroller. Det är enligt utskottsmajoritetens mening motiverat att Sverige tills vidare slår vakt om den rörelsefrihet i den ekonomiska politiken som valutaregleringen medger.

En annan huvudpunkt som jag vill understryka är att valutaregleringen varken kan eller får stå hindrande i vägen för näringslivets produktiva och kommersiella verksamhet på det internationella planet eller för vårt deltagande i det internationella samarbetet på den ekonomiska integrationens område. Det är också sörjt för detta genom tillämpningen av regleringen. De löpande betalningarna, alltså de som hör samman med utrikeshandeln, faller sålunda utanför regleringen. För stora avsnitt av kapitalöverföringarna tillämpas en mycket liberal praxis. Riksbanken har under senare år så gott som undantagslöst bifallit ansökningar om inåtgående och utåtgående direkta investeringar. Tillstånd till finansiell upplåning utomlands för vissa ändamål har också lämnats till mycket betydande belopp. Att själva tillståndstvånget skulle ha några negativa verkningar, vilket reservanterna gör gällande utan närmare motivering, har utskottet inte kunnat finna några tecken på. Utskottet anser liksom departementschefen att valutaregleringen som den tillämpas inte lägger några hinder i vägen för ett fullvärdigt svenskt deltagande i den tekniska utvecklingen utomlands eller för tillgången till utländska varumarknader.

Jag vill så, herr talman, anlägga en tredje och egentligen ganska självklar synpunkt på valutaregleringen, nämligen att möjligheterna att anpassa denna efter skiftande omständigheter måste tillvaratas liksom då det gäller andra medel inom den ekonomiska politiken. Så sker också i riksbankens löpande administration av regleringen. Viktigare är kanske den fortlöpande översyn av regleringen som påkallas av utvecklingen i fråga om marknadsgruppering-

Ang. riksbankens sedelutgivning, m. m.

arna i Europa. Att behovet av en sådan översyn uppmärksammas framgår av finansministerns redovisning, något som reservanterna tydligen inte riktigt lagt märke till.

Avslutningsvis kan jag, herr talman, inte underlåta att notera att meningsmotsättningarna i fråga om valutaregleringen synes ha blivit mindre med åren. Det borgerliga blocket — som ju i år inte är något block i den här frågan — har efter hand modererat sina ståndpunkter. Så sent som 1967 yrkade man från dåvarande högerpartiet avslag på förslaget om en ettårig förlängning av valutaregleringen. I fjol var man med på förlängningen, och detsamma gäller nu i år. År 1967 yrkade folkpartiets representanter i utskottet på en utredning med sikte på att avveckla regleringen. I år säger man inte att en fullständig avveckling åsyftas. Centerpartiets företrädare anslöt sig till utredningskravet i fjol. I år har man avstått från detta krav och anslutit sig till den socialdemokratiska linjen. Det är givetvis tillfredsställande att man på borgerligt håll har tagit intryck av den argumentation som förts i denna fråga. Fortsätter det så här, kommer det kanske snart att råda enighet om hur man skall se på valutaregleringen.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande vardera punkten av utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan.

På gjord proposition bifölls utskottets hemställan i punkten A.

Sedermera gjorde herr talmannen i enlighet med de rörande punkten B förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgiv-

na reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Åkerlund begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter givna varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bankoutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 24 punkten B, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr Åkerlund begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 82;

Nej — 44.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

Ang. riksbankens sedelutgivning, m. m.

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med särskilda bestämmelser om riksbankens sedelutgivning, m. m., jämte motioner.

I en den 28 mars 1969 dagtecknad proposition, nr 88, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av ett propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet

över finansären den för samma dag, föreslagit riksdagen att

dels antaga vid propositionen fogade förslaget till

1) lag med särskilda bestämmelser om riksbankens sedelutgivning,

2) lag om ändring i lagen den 30 juni 1934 (nr 437) för Sveriges riksbank,

dels medgiva, att riksbanken för tiden den 1 juli 1969—den 30 juni 1970 finge fritagas från skyldigheten att vid anfordran inlösa av banken utgivna sedlar med guld efter deras lydelse, med rätt dock för riksbanken att före utgången av denna tid återupptaga inlösningsen av bankens sedlar om förhållandena gäve anledning till detta.

Det förslag i fråga om riksbankens sedelutgivningsrätt som framlades i propositionen innebar, att särskilda bestämmelser om undantag från riksbankslagens föreskrifter härom skulle gälla även för tiden den 1 juli 1969—den 30 juni 1970. Maximibeloppet för sedelutgivningsrätten föresloges samtidigt höjas från 12 till 13 miljarder kronor.

Vidare hade föreslagits, att riksbanken skulle bemyndigas förvärva ytterligare aktier i banken för internationell betalningsutjämning, vilket föranledde ändring i riksbankslagen.

I anledning av propositionen hade väckts

dels de likalydande motionerna I: 1024, av herrar *Åkerlund* och *Brundin*, samt II: 1178, av herr *Enarsson*, vari yrkats, att riksdagen vid behandlingen av förslaget till lag om ändring i lagen den 30 juni 1934 (nr 437) för Sveriges riksbank 16 § skulle uttala, att riksbankens förvärv av aktier i banken för internationell betalningsutjämning icke borde få sådan omfattning, att möjligheten att medgiva privata portföljinvesteringar inkräktades på eller försändes,

dels ock de likalydande motionerna I: 1025, av herr *Åkerlund m. fl.*, samt

Ang. riksbankens sedelutgivning, m. m. II: 1179, av herr *Enarsson* och herr *Magnusson* i Borås, vari anhållits,

1. att riksdagen måtte antaga det genom proposition nr 88 framlagda förslaget till lag med särskilda bestämmelser om riksbankens sedelutgivning, dock med i motionerna angiven lydelse, vilket förslag gällde, att riksbanken skulle få utgiva sedlar till ett belopp av högst 12 300 miljoner kronor;

2. att riksdagen måtte uttala, att riksbankens metalliska kassa borde förstärkas med lägst 300 miljoner kronor år 1969.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på återopade grunder hemställt,

A. 1. att riksdagen måtte antaga det genom propositionen nr 88 framlagda förslaget till lag med särskilda bestämmelser om riksbankens sedelutgivning och sålunda avslå motionerna I: 1025 och II: 1179 i motsvarande del;

2. att riksdagen med bifall i övrigt till propositionen, såvitt den avsåg riksbankens sedelutgivning, måtte medgiva, att riksbanken för tiden den 1 juli 1969—den 30 juni 1970 fritoges från skyldigheten att vid anfordran inlösa av banken utgivna sedlar med guld efter deras lydelse, med rätt dock för riksbanken att före utgången av denna tid återupptaga inlösningsen av bankens sedlar om förhållandena gäve anledning till detta;

3. att riksdagen även i övrigt måtte avslå motionerna I: 1025 och II: 1179;

B. att riksdagen måtte antaga det genom propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen den 30 juni 1934 (nr 437) för Sveriges riksbank samt avslå motionerna I: 1024 och II: 1178.

Reservationer hade avgivits

1) vid utskottets hemställan under A av herrar *Åkerlund* (m) och *Strandberg* (m), vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, samt

Ang. riksbankens sedelutgivning, m. m.

att utskottet bort under A 1 och A 3 hemställa,

A 1. att riksdagen — med bifall till motionerna I: 1025 och II: 1179 i ifrågasvarande del — måtte antaga det genom propositionen nr 88 framlagda förslaget till lag med särskilda bestämmelser om riksbankens sedelutgivning, dock med i reservationen angiven lydelse;

A 3. att riksdagen — med bifall även i övrigt till motionerna I: 1025 och II: 1179 — i skrivelse till fullmäktige i riksbanken måtte uttala, att guldutgångarna borde förstärkas med lägst 300 miljoner kronor under år 1969;

2) vid utskottets hemställan under B

av herrar *Åkerlund* (m) och *Strandberg* (m), vilka ansett, att utskottets yttrande i viss angiven del bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under B hemställa, att riksdagen måtte antaga det genom propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen den 30 juni 1934 (nr 437) för Sveriges riksbank och därvid — med bifall till motionerna I: 1024 och II: 1178 — som sin mening giva till känna vad reservanternas anförda om begränsning av riksbankens förvärv av aktier i banken för internationell betalningsutjämning.

Herr ÅKERLUND (m):

Herr talman! Formellt är detta ärende en följetong, vars delar föreläggs riksdagen varje år. Riksbanken begär rätt att få ge ut mera sedlar och befrielse från sina grundlagsenliga skyldigheter att med guld inlösa de sedlar banken ger ut.

Högtidliga förklaringar om att detta sker för att riksbanken skall kunna föra en föregivet rationell valuta- och penningpolitik har åtföljt bankens hemställan alltsedan den dagen socialdemokratin ansåg sig ha monopol på förnuftet på detta område.

Vi som motionerar och reserverar oss utan andra anspråk än att försöka förstå händelseutvecklingen är — om

vi vill bedriva opposition — tvungna att ge vår mening till känna om regeringens förslag enligt föreliggande tågordning och kommer då också att tvingas, kanhända följetongsmässigt, att presentera skälen för vår avvikande mening.

Alla skäl vi anför är säkerligen inte nya. Regeringens är det sällan. Men nya synpunkter har vi aldrig haft svårt att anföra, därför att penningpolitiken är en så viktig, omfattande och föränderlig del av den allmänna ekonomiska politiken. I själva verket är den finansiella sidan av ekonomin inte något annat än spegeln av de reella ekonomiska händelserna, och dessa får fortlöpande nya aspekter.

Jag skall därför börja med att anföra några synpunkter på den allmänna ekonomiska politiken för att i anknytning till denna också beröra hur vi skulle önska penning-, kredit- och valutapolitiken under det kommande året.

Jag vill också erinra om mitt tidigare alltid framförda önskemål om att förutom penningpolitiken även finanspolitiken borde fogas till en gemensam debatt om ekonomin. Detta kräver utskottsbehandling av nationalbudgeten, vilket tyvärr förvägras oss. Den reviderade finansplanen föreligger emellertid dess bättre för individuellt studium och kan ge underlag för bedömningar av den närmaste framtiden.

Finansministern väntar sig en klar konjunkturuppgång och en avsevärt snabbare tillväxt i år än han tidigare trott. Det är möjligt att han får rätt, åtminstone för vissa delar av näringslivet och för vissa regioner av vårt land. Att allt därför inte är en dans på rosor framgår av andra yttranden finansministern faller. Kraven på full sysselsättning, snabb tillväxt, balans i utrikeshandel och jämnare inkomstfördelning är sådant som inte helt kan tillgodoses utan vidare, och finansministern vill sätta in selektiva åtgärder för att nå sitt mål. Jag har inte så mycket att invända mot selektiva åtgärder för preciserade fall

men vill givetvis framhålla, att generellt verkande medel inte kan undvaras. Det blir när allt kommer omkring ändå det som ger det effektivaste resultatet. Dessutom måste generella utvecklingstendenser mötas med generella motåtgärder, det är en gammal regel. Jag känner mig föranlåten att säga detta, därför att mitt intryck av finansplanen är att det fattas ett par tre sidor text allra minst.

Det intressantaste för den kommande ekonomiska utvecklingen är inte vad som står i finansplanen utan vad som inte står. Vad jag syftar på är förhållandena på arbetsmarknaden. Vad kommer att hända på lönefronten? Föreställningar därom finns naturligtvis i bakgrunden, dels som antaganden om inkomstunderlag för beskattningen, dels i form av oredovisade belopp till stats-tjänarlöner. Men var i finansplanen finns i övrigt ett resonemang om löneutvecklingens betydelse och läget på arbetsmarknaden?

Ett par saker i det sammanhanget är väl eljest ganska självklara. Blir det en konflikt blir också innehållet i de ekonomiska prognoserna helt annat än det i finansplanen redovisade, och landet får verkliga bekymmer. Hur kommer regeringen då att agera? Det kan inte besvaras i dag, men nog blir det ett eldprov för de ansvariga. Arbetsgivareföreningens direktör, herr Giesecke, har i går också varit inne på den frågan och sagt i stort sett samma sak.

Ett annat uppenbart förhållande är att anledningen till att denna vår förflutit så relativt bra och lugnt inom näringsliv och ekonomi är att alla arbetat vidare i stort sett på de gamla avtalen. Egentligen är detta något ganska förunderligt, som tyder på att missnöjet inte kan vara så stort med en ordning där tämligen god stabilitet på lönesidan förenas med stabilitet också på prissidan. Instabilitet på både löne- och prissidan ger däremot obestridligen upphov till en oro och ett missnöje som många gånger är större än det vi kan spåra i dag.

En intressant nyhet i avtalsrörelsen

Ang. riksbankens sedelutgivning, m. m. kan också iakttas. Bakom talet om samordning på arbetsmarknaden spåras en strävan att nu skjuta fram de statliga löneavtalen i förgrunden framför den privata arbetsmarknadens. Härigenom skulle de statliga avtalen för första gången hittills kunna bli normgivande. Jag säger kunna, ty säkert är naturligtvis inte detta. Ett ökat ansvar blir givetvis följden för statens del, inte minst i dess egenskap av landets största arbetsgivare. Det har jag ingenting emot som ett försök.

Jag har dock mött ett tal i dessa sammanhang som jag måste kommentera. Det är ett tal om en s. k. pott, ur vilken lönetillägg förutsätts skola delas ut. Det har förefallit mig som om många skulle tro att det finnes någon av Vår Herre tillhandahållen pott, ur vilken håvor delas ut i samband med löneförhandlingar. Det är märkvärdigt att ett folk som det svenska, som är så väl medvetet om att storkens existens hör hemma i fantasins värld, kan bita sig så fast vid en föreställning om en s. k. pott för löner — eller är det kanske just därför att drömmen om storken gått förlorad.

Det finns ingen annan pott än den som är vårt gemensamma arbetsresultat, och växer detta kommer det också oss alla till del även under större stabilitet än vi upplevt under de senaste decennierna.

Finansministern framhåller att bruttonationalprodukten ökar med 4,5 procent, och det är möjligt. Men därur skall dels tagas bl. a. visst stöd t. ex. till u-hjälp till andra folk, dels också försörjas tillskott till vårt eget lands befolkning. Nyktert konstaterat finns det i dagens läge ingen stor pott för löneökningar, som ger reella förbättringar. Försök i det hänseendet att sträcka sig längre än skinnfällan räcker kommer enligt min mening endast att leda till allvarliga störningar i ekonomin, uppgiven prisstabilitet, störningar i utrikesbalansen och inflationistiska förmögenhetsöverföringar mellan medborgarna. Om allt detta tiger finansministern of-

Ang. riksbankens sedelutgivning, m. m.

fentligt. Jag tycker dock att det är en finansministers skyldighet att dämpa överdrivna föreställningar om pottstorlek.

Däremot tar finansministern i finansplanen i år utförligt upp en annan enligt min mening ytterst allvarlig fråga, nämligen arbetslösheten i avfolkningsområdena. Det måste slås fast att denna inte endast är en konsekvens av en strukturrationaliseringspolitik som drivits i vårt land sedan många år och som måste accepteras om man önskar att näringslivet skall utvecklas och följa med sin tid. Det måste dock också slås fast att politiken haft våldliga sociala följder, som antingen inte förutsetts men borde ha kunnat förutses eller avsiktligt förbisetts. I bägge fallen är det beklagligt.

Från allmän välfärdssynpunkt behöver man enligt min mening inte avstå ifrån att väga fördelarna av en stark rationalisering av näringslivet mot en näringsgeografiskt bättre balanserad struktur av samhället. Det är en anklagelse mot regeringspolitiken att den inte tidigare insett detta och handlat därefter. Lokaliseringspolitiken, vars vällovliga syften ingen bestrider, har icke kunnat hindra uppkomsten av den situation vi har i dag med en strukturell permanent arbetslöshet i stora delar av vårt land, främst i Norrland. I fjolårets inlägg i denna fråga uttryckte jag saken så att det är ett politiskt krav att jobben fördelas rättvist och att solidaritet i sysselsättningspolitiken är den moderna tidens rättvisekrav. I år tycks förståelsen vara större på regeringshåll för problemets allvar. En s. k. regionalpolitik aviseras och hjälp har begärts av näringslivet. Det kunde otvivelaktigt ha skett tidigare. Eftersom denna fråga kommer upp i samband med behandlingen av motioner om den framtida lokaliserings- och regionalpolitiken, avstår jag från att nu gå mer in på saken.

Herr Strandberg och jag har vid ställningstagande till frågan om ytterligare sedelutgivning anfört samma mening

som utskottsmajoriteten om att en permanent reglering bör komma till stånd så som utskottet i många år nu begärt utan att riksbanksfullmäktige gjort något åt saken. Vi förstår dock svårigheterna. Beträffande förslaget att ge riksbanken rätt att utge ytterligare en miljard kronor i nya sedlar vill vi framhålla att riksbanken tyvärr redan i fjol begärde och fick en ökad utgivningsrätt med 1,5 miljard kronor. Om riksbanken menar att den vill bryta allt samband mellan lagstiftningsmaximum och den faktiska utgivningen, skulle det mest logiska vara att begära lagens avskaffande eller sätta lagstiftningen ur spel t. ex. genom att begära en fördubbling till 20 à 25 miljarder kronor. Då förlorar denna fråga helt mening. Så har jag dock aldrig velat tolka riksbanksfullmäktiges intentioner vad avser tillämpningen av denna lagstiftning. Jag har tvärtom velat se någonting positivt även i denna årligen återkommande begäran, nämligen att ge ett tillfälle då politiska meningsyttringar kan och skall komma till uttryck och för att inte för alla gemensamt mål skall kunna nås att värna om aktningen för penningväsendet hos den stora breda allmänheten. Är målet bara att förstöra och fördärva pengarna, är detta ingen större konst. Konsten ligger i att upprätthålla förtroende och aktning samt bevara värdet hos ett stycke tryckt papper. Det är därför som vi djupt beklagar att riksbanksfullmäktige i fjol så ostentativt släppte kontakten med det faktiska sedelomloppet och i år synes vilja fortsätta på den inslagna vägen. Då vi anser detta vara oriktigt, har vi sökt återföra lagstiftningen till kontakten med verklighetsunderlaget, till läget före fjolårslyftet, och hemställt om en summa av 12,3 miljarder kronor, som i själva verket ändå är liberalt tilltagen.

Vi anför som motiv i reservationen att vi vill att riksbanken skall föra en återhållsam likviditetspolitik — valutaläget har nödvändiggjort detta och gör det nu i allra högsta grad.

Utskottsmajoriteten vägrar enständigt att förstå bevekelsegrunderna hos dem som arbetar på att driva och utforma oppositionens politik. Monotont upprepar majoriteten sitt påstående att sedelmängden betingas av den allmänna omsättningens krav. Det är just det som *inte får* vara fallet hos en institution, vars specifika uppgift är att ha en politik i detta hänseende. Den får inte med emfas gå på gång proklamera att den ingen politik har.

Det verkar nästan som om nationalbudgetförfattarna också tycker att det går för långt i den sortens motivering som utskottsmajoriteten för fram, att sedelmängden inte kan anses spela en aktiv roll i penningpolitiken. I kreditmarknadskalkylen för år 1969, som återfinns på sidan 127 i den reviderade nationalbudgeten, har upptagits ett utbud av lån från riksbankens sida av 750 miljoner kronor. Den står tillsammans med uppgiften om övrigt kreditutbud. I en not, som nu för första gången återfinns till denna post sägs: »Riksbankens utbud motsvarar ökningen av sedelmängden.» Helt betydelselös är denna väl då inte, eftersom detta sägs. Det är emellertid en sak som skiljer denna post från övriga utlåningsposter. Det finns inget sparande, inga insättningar i bank, inga premier till försäkringsbolag, inga avgifter till ATP bakom utbudet. Det finns inget annat bakom detta utbud än en rotationspress för sedlar. När majoriteten åberopar årets dechargeutlåtande som argument mot oss, skall inte glömmas att vi reserverat oss till detta utlåtande, som vi inte godkänt.

Jag yrkar bifall till vår hemställan om lägre sedeltak än utskottsmajoritetens.

Vad därefter angår frågan om sammansättningen av våra likvida utlandstillgångar vidhåller vi vår kritik, som kammarens ledamöter väl känner till, samt begär att åtgärder vidtas för en bättre lingsens ordning. Det som är nytt i årets reservation är kravet på ett när-

Ang. riksbankens sedelutgivning, m. m. mare klarläggande av svensk guldpolitik. Sedan förra årets proposition lades fram har så stora och viktiga förändringar inträffat i fråga om guldets internationella uppgifter och pris, att jag hade väntat att något skulle komma från regeringssidan till riksdagens upplysning och ledning. Tyvärr har ingenting sagts. Vid debatten i fjol här i kammaren kunde jag bl. a. framhålla att dollarn blivit inkonvertibel i guld och att guldpriset stigit. Nu i år får vi konstatera att guldpriset fortsatt att stiga. Riksbanken har sitt guld värderat i bokföringen efter ett pris av cirka 5 820 kronor per kg. På de privata marknaderna utomlands, t. ex. London, Zürich och Amsterdam, ligger det för närvarande på omkring 7 000 kronor, i Paris omkring 7 800 kronor. Jag vet inte efter vilka priser guld köps och säljs i Sverige för närvarande. Som bekant går det åt rätt mycket guld i guldsmedsbranschen och i industrin. Finansministern är förstas inte här, men jag skulle ändå vilja fråga om han kan lämna en uppgift om vad den privata marknadens guldpris är i Sverige. Jag har svårt för att tro annat än att 7 000-priset tillämpas i praktiken. Skulle Bolidenbolaget, för att ta ett exempel, verkligen kunna sälja sitt eget och eventuellt annat ur andra länders malmer framtaget guld till underpris? Det förefaller mig helt osannolikt, och därmed har även vi i vårt land dubbla priser — ett officiellt helt inaktivt och ett pris som är tillämpat. Det har nu utvecklats sig ett läge där oklarhet råder om riksbanksguldets användning, uppgifter, pris och förhållande till marknaden utanför centralbanken. Vilken är, herr talman, svensk guldpolitik? Vi begär att få den saken klarlagd.

Jag yrkar härmed bifall till uttalandet under punkten A 3.

Jag skulle även säga några ord om det valutapolitiska läget och den stora oro som numera konstant råder på detta område. Emellertid har herr Gösta Jacobsson interPELLERAT finansministern

Ang. riksbankens sedelutgivning, m. m.

i denna fråga, och ett svar är väl att emotse, varvid jag kanske kan få tillfälle att i det sammanhanget ge min syn på problemet. Därmed skulle en dubbling av diskussionen kunna undvikas. Jag avstår alltså i dag.

Jag vill emellertid redan nu ha sagt att det utomlands spekuleras mycket om i vart fall två tidpunkter, då valutakriser ånyo kan bli aktuella: dels efter det franska presidentvalet, dels efter det tyska förbundsdagsvalet i september. Då är riksdagen inte samlad. Liksom andra utskott kan bankoutskottet numera sammanträda mellan riksdagssessionerna. Jag är angelägen att understryka att vi enligt min mening i händelse av att en tänkbar valutakris också berör vårt land bör ge oss tid att tänka igenom problemet och inte bör handla i panik. Det behövs verkligen inte. Bankoutskottet kan därvid fylla en viktig uppgift som ett riksdagens organ och bör i så fall inkopplas. Valutakriser har oftast så ingripande verkningar att såvitt möjligt samling kring uppgiften att bemästra dessa krävs.

I reservationen under punkten B har herr Strandberg och jag hemställt att riksdagen uttalar att riksbankens förutsedda köp av aktier i Internationella regleringsbanken i Basel icke bör ges sådan omfattning, att möjligheten att medge likartade investeringar från privat sida, s. k. portföljinvesteringar i vid mening, inkräktas på eller försenas. Som bekant upprätthålles ett strikt förbud mot privata portföljinvesteringar genom valutaregleringen, och i fråga om riksbankens investering i BIS har riksbankslagen hittills föreskrivit att Konungen och riksdagen skall bestämma storleken av denna investering. Detta skedde också år 1930, då beloppet bestämdes till 20 miljoner schweizerfrancs. Eftersom Sverige på den tiden hade guldmyntfot, utgår riksbanken från att det liksom då även nu skall avses guldfranc vilka lär motsvara en krona och 70 öre, dvs. 34 miljoner kronor. Hal-

va beloppet har hittills utnyttjats för teckning, varför aktieinnehavet utan vidare skulle kunna fördubblas. Riksbanken vill emellertid utnyttja en nyteckning till att köpa så mycket aktier som kan erbjudas i BIS, men i stället för att hemställa att Kungl. Maj:t tillsammans med riksdagen fastställer en höjning till ett skäligt fixerat nytt högsta belopp föreslås lagbestämmelsen helt undanröjd.

Syftet med aktieköpet är i och för sig vällovligt. Sverige har en styrelseplats i BIS, och den bör naturligtvis försvaras. Härför torde erfordras att Sverige behåller sin relativa andel av aktiekapitalet. Därutöver behöver Sverige emellertid sannolikt inte gå, och gör vi det får aktieköpet kapitalplaceringskaraktär. Riksbanken slår enligt vår mening in just på den linjen med en svepande förklaring, att Sverige bör »förvärva de aktier i banken som kan komma att erbjudas».

Utskottsmajoriteten säger för sin del att det är lämpligt att riksbanken får rätt att förvärva aktier i BIS i den utsträckning som kan ifrågakomma, vilket betyder fria händer. Reservanterna anser däremot att den relativa andelen visserligen bör bibehållas och att styrelseplatsen bör säkras men att ingenting därutöver bör komma i fråga. Det första kan ske genom den redan nu möjliga fördubblingen av aktieinnehavet. Om det andra syftet, alltså säkrandet av styrelseplatsen, skulle kräva ytterligare teckning av aktier i BIS, är vi villiga att acceptera detta. Däremot anser vi det i princip felaktigt att riksbanken skall kunna göra kapitalplaceringsköp i en tid, när det upprätthålles en sträng valutareglering som förbjuder dylika s. k. portföljinvesteringar i organisationsaktieköp etc. för privata företag och enskilda personer. Då vi inte i detta speciella fall har kunnat ange hur stora ytterligare aktieköp som skulle kunna vara erforderliga för styrelseplatsens skull, hemställer vi alltså i stället om ett uttalande att de inte får bli alltför

omfattande så att de blir till förfång för privata intressen. Även riksbanken bör leva som den lär.

Utskottsmajoriteten ställer sig frågande till sammanställningen av dessa aktieköp med regleringen av portföljinvesteringarna. Jag ställer mig lika frågande till majoritetens uttalande men hoppas nu att majoriteten fattat skillnaden i de tre syften för vilka riksbanken faktiskt begär att få utnyttja icke helt obetydliga delar av våra begränsade och krympande valutatillgångar nämligen för bevarad relativ andel i BIS aktiekapital, för säkrande av styrelseplats och för kapitalplaceringsköp.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till de reservationer som är fogade till bankoutskottets förevarande utlåtande.

Häri instämde herr *Strandberg* (m).

Herr **STÄHLE** (s):

Herr talman! Det är två förslag från Kungl. Maj:t som bankoutskottet behandlar i sitt utlåtande nr 25. Det ena avser särskilda bestämmelser om riksbankens sedelutgivningsrätt för nästa budgetår och innebär att taket på sedelutgivningsrätten höjs från 12 till 13 miljarder kronor, samtidigt som riksbanken befrias från kravet att inlösa sedlar med guld.

Det andra innebär ett bemyndigande för riksbanken att förvärva ytterligare aktier i banken för internationell betalningsutjämning, förkortat till BIS. Utskottets majoritet tillstyrker förslagen.

Herrar Åkerlund och Strandberg har i sina reservationer uttryckt vissa avvikande meningar, och herr Åkerlund har här närmare utvecklat dem i sitt anförande. Det torde ha ett visst värde omnämna att reservanternas här är ganska ensamma, då de inte ens inom sitt eget parti fått med utskottets ordförande på sin reservation.

Vad sedan gäller herr Åkerlunds yttrande angående välståndet i vårt land och möjligheterna att utskottets övriga

Ang. riksbankens sedelutgivning, m. m. ledamöter skulle tro på storken som den som skulle komma med välståndet, får jag lov att säga, att så barnsliga är vi inte i utskottet. Vi är fullt medvetna om att det välstånd som skapas i vårt land är beroende av det arbete som presteras av landets invånare och den organisation som vår industri har, det må gälla små, medelstora eller jättestora industrier. Herr Åkerlunds uttryck i detta avseende var ganska malplacerat. Vi brukar inte föra sådana debatter inom bankoutskottet då det gäller dessa mycket allvarliga saker.

Vad gäller guldprisets höjd måste jag säga att de siffror herr Åkerlund nämnde inte är det officiella priset på guld, utan det är det officiella priset på den privata eller tillåt mig, herr Åkerlund, att säga den svarta marknaden. Vi är också medvetna om att bankoutskottet, som har en granskande uppgift, inte på något sätt skall lägga sig i riksbanksfullmäktiges handlande. Bankoutskottets granskande uppgift redovisas i dechargen. I övrigt måste vi lita på riksbanksfullmäktige. Utskottsmajoriteten har också givit uttryck för detta förtroende för riksbanksfullmäktige och deras handlande då det gäller de ekonomiska tingen.

Den begärda höjningen av maximibeloppet för sedelutgivningsrätten med en miljard kronor baseras på en beräkning av den utelöpande sedelmängdens väntade ökning och inkluderar en marginal för ändrade betalnings- och kassahållningsvanor. Reservanternas vill begränsa höjningen till 300 miljoner kronor. Som motiv för detta anför man »angelägenheten av återhållsamhet i tillskapandet av likvida medel».

Det framgår av herr Åkerlunds motion att reservanternas är beredda att medge en ökning av sedelmängden, som är procentuellt lika stor som den som maximalt noterades under år 1968. Detta ligger bakom siffran 300 miljoner kronor. Utskottsmajoriteten säger i år liksom tidigare, när motsvarande förslag behandlades, att förändringar i den ute-

Ang. riksbankens sedelutgivning, m. m.

löpande sedelmängden inte kan anses spela den aktiva roll i penningpolitiken som motionärerna föreställer sig utan främst betingas av den allmänna omställningens krav. Reservanterna tycks föreställa sig att en relativt snäv gräns för sedelutgivningsrätten på något sätt skulle ge bankofullmäktige råg i ryggen då det gällde att föra en tillräckligt återhållsam penningpolitik. Enligt utskottsmajoritetens mening saknar denna föreställning all grund. Vi har inga skäl att anta att fullmäktige inte på sitt område strävar efter att så effektivt som möjligt främja de mål som uppsatts för den ekonomiska politiken.

När det gäller guldinlösningsskyldigheten återkommer herr Åkerlund med sitt traditionella förslag att riksdagen skall uppmana bankofullmäktige att öka guldinnehavet med 300 miljoner kronor under innevarande år. Frågan om valutareservens lämpliga sammansättning och fördelning på guld och valutor har herr Åkerlund och jag haft tillfälle att diskutera så sent som den 11 april i år, då bankoutskottets dechargeutlåtande var uppe till behandling. Utrymmet för nya friska synpunkter får väl därför antas vara ganska begränsat, åtminstone ser jag det så. Jag framhöll vid det tillfället att placeringar i guld inte var räntebärande samt att fördelningen mellan guld och räntebärande papper sannolikt inte spelade någon nämnvärd roll från likviditetssynpunkt, om placeringarna skötes på rätt sätt. Jag kan inte ansluta mig till herr Åkerlunds bedömning att en ökad handels- och valutapolitisk rörelsefrihet för vårt land kräver en uppbyggnad av våra guld tillgångar.

Sedan kan man naturligtvis fråga sig var vi skulle köpa det guld som herr Åkerlund anser att vi bör köpa. Jag antar att amerikanerna inte skulle bli alltför förtjusta, om vi begärde att få börja växla in dollar i guld.

Vad beträffar riksbankens förvärv av ytterligare aktier i BIS anser utskottet, liksom departementschefen, att riksbanken bör få rätt att förvärva aktier i den

utsträckning som kan ifrågakomma. Reservanterna har i och för sig ingen invändning att göra mot ytterligare aktieförvärv. De är emellertid oroliga för att detta kan få en sådan omfattning att möjligheten att medge privata portföljinvesteringar inskränkes eller försenas, och de kräver ett riksdagsuttalande om att aktieförvärvet i BIS inte bör ges en sådan omfattning att dessa konsekvenser uppkommer. Utskottets majoritet har ställt sig frågande till den sammankoppling som här har gjorts mellan aktieförvärvet i BIS och privata portföljinvesteringar. De överväganden som ligger bakom valutaregleringen i fråga om privata portföljinvesteringar och som vi tidigare i dag har diskuterat är givetvis av en helt annan karaktär än de som är aktuella då det gäller att ta ställning till aktieförvärvet i BIS. Det är för övrigt inte av den storleksordningen att det skulle kunna ha någon avgörande betydelse för ett framtida ställningstagande i fråga om privata portföljinvesteringar.

Med det anförda ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr ÅKERLUND (m):

Herr talman! Jag trodde inte att min formulering angående storken skulle kunna ge herr Stähle någon anledning att ta illa vid sig. Det var förvisso inte avsikten, och om herr Stähle känner sig sårad får jag be honom om ursäkt. Jag tror emellertid att herr Stähle, när han läser anförandet, skall upptäcka att det inte finns någon anspelning av den typen på bankoutskottet i det lilla försöket till lustighet.

Jag vill på ett par punkter fästa uppmärksamheten på vad herr Stähle säger. Det finns uppenbarligen i vårt land en marknad för köp och försäljning av guld, och det är ganska stora kvantiteter det rör sig om. Guldsmeder måste självfallet ha ett arbetsmaterial, och likaledes måste industrin ha tillgång till

guld, eftersom guldet på grund av sina förnämliga egenskaper är ett utomordentligt bra industriellt material. Man kan väl inte rimligen göra gällande — som herr Ståhle tycks vilja göra — att denna marknad skulle kunna karakteriseras som en svart marknad. Jag undrar om inte herr Ståhle därvidlag har felbedömt läget i världen i stort och naturligtvis även i vårt land.

När det gäller frågan om sättet att hantera likviditeten vill jag tillägga att sedelutgivningen är en metod — och den viktigaste metoden — att påverka likviditetens omfattning. Jag vill inte neka till att jag är irriterad över ett uttalande sådant som detta, att det är omsättningen som bestämmer hur mycket pengar som skall finnas i marknaden. Om det vore på det sättet skulle varenda person i denna kammare, varenda husmor i hela Sveriges land kunna säga: »Det skall finnas pengar för alla de köp som jag vill göra och för att tillgodose alla önskemål som jag vill förverkliga — för den bil, det sommarnöje, de kläder som jag vill skaffa mig.» Det är inte rimligt att föra ett sådant resonemang i en fråga av denna art.

Jag skulle vilja lämna följande upplysningar, om det kan hjälpa till att klara ut någonting av problematiken kring denna fråga.

Just i dessa dagar pågår det i England förhandlingar mellan den brittiska regeringen och Internationella valutafondens representanter om den engelska penning- och kreditpolitiken. Förhandlingarna gäller också den ekonomiska politiken, men de gäller i synnerhet penning- och kreditpolitiken. Enligt bestämmelserna i Internationella valutafondens stadgar skall nämligen ett land som önskar få krediter — när kraven är stora — förhandla med Internationella valutafonden om sin ekonomiska situation. Så är nu fallet beträffande Storbritannien, som vill ha en förlängning av en kredit som tidigare har beviljats. Det rör sig om ett belopp av en miljard dollar.

Ang. riksbankens sedelutgivning, m. m.

Nu förhandlar man alltså i London om den här saken. I den redogörelse som ges angående den brittiska regeringens förklaring rörande den politik, som den är beredd att föra, ingår just frågan om penning- och kredittillgången som en mycket väsentlig del. Den brittiska regeringen skall alltså avge någonting som kallas för »Letter of Intent» — en förklaring helt enkelt. I redogörelsen står det att man kommer att få uppleva en tidigare aldrig skadad stramhet när det gäller tillförseln av pengar — money supply — eller sedelmängden för att använda vårt uttryckssätt. Det står på följande sätt, om jag översätter: »Denna förklaring kommer med största säkerhet att innehålla hårda siffror rörande tillväxten av penningtillgången, vilken kan uttryckas i termer av en storlek som säger att de kommer att ligga nära nog vid noll.»

Det innebär alltså att man kräver att britten skall sköta den här sidan av sin ekonomiska politik på ett sådant sätt, att det inte blir någon ökning alls av sedelmängden.

Herr Strandberg och jag har i vår reservation däremot sagt, att vi i alla fall är beredda att höja det redan förut mycket höga beloppet med ytterligare 300 miljoner kronor. Vi är alltså beredda att ta ett ansvar inför våra väljare på den punkten. Vi anser med rätta att vårt förslag är så liberalt att den summa av 750 miljoner kronor i nationalbudgeten som jag har hänvisat till utan vidare går in i det belopp som vi har angivit. Vårt erbjudande är ytterligt liberalt, medan man däremot i England manövrerats in i en sådan situation att Internationella valutafonden direkt kräver att det skall vara plus minus noll på denna punkt.

Man kan då, tycker jag, inte rimligen dra den slutsatsen att hela denna fråga är totalt ligkiltig, ointressant och betydelselös. När den tillmäts en sådan betydelse på andra håll i världen borde det också kunna vara fallet i vårt land.

Ang. riksbankens sedelutgivning, m. m.

Herr STÅHLE (s):

Herr talman! Om det kan vara till någon tröst för herr Åkerlund kan jag ju säga att jag inte på något sätt känner mig sårad över hans sammankoppling med storken. Men storken kanske känner sig sårad!

Vad beträffar det officiella guldpriset är vi medvetna om att det finns olika priser på guld. Vi har inom utskottet diskuterat den frågan och kommit fram till att det säkerligen aldrig skulle falla bankofullmäktige in att köpa guld till annat pris än det officiella pris man kommit överens om.

Vad gäller sedelmängden är det ändå bankofullmäktige som har ansvaret för att det finns tillräckligt med sedlar ute i affärlivet, och vi litar på deras bedömning. Men man måste ju ha en marginal. Bankofullmäktiges bedömning måste tillmätas större värde än den bedömning som reservanterna i detta fall vill göra.

Utskottet säger att ansvaret för denna politik ligger hos bankofullmäktige, och vi har uttryckt vår aktning för det sätt på vilket de sköter sitt arbete. Detta står vi fortfarande fast vid.

Jag vidhåller således, herr talman, mitt yrkande om bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande varje punkt av utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan.

Därefter gjorde herr talmannen enligt de rörande punkten A 1 förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herrar Åkerlund och Strandberg vid utlåtandet avgivna, med 1 betecknade reservationen i förevarande del; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig

finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Åkerlund begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bankoutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 25 punkten A 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herrar Åkerlund och Strandberg vid utlåtandet avgivna, med 1 betecknade reservationen i förevarande del.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr Åkerlund begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 103;

Nej — 18.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

På gjord proposition bifölls sedermera utskottets hemställan i punkten A 2.

I fråga om punkten A 3, yttrade nu herr talmannen, hade yrkats dels bifall till utskottets hemställan, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herrar Åkerlund och Strandberg vid utlåtandet avgivna, med 1 betecknade reservationen i denna del.

Härpå gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen

på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Åkerlund* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bankoutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 25 punkten A 3, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herrar *Åkerlund* och *Strandberg* vid utlåtandet avgivna, med 1 betecknade reservationen i förevarande del.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Åkerlund* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 104;

Nej — 18.

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Vidare gjorde herr talmannen i enlighet med de avseende punkten B framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herrar *Åkerlund* och *Strandberg* vid utlåtandet avgivna, med 2 betecknade reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Åkerlund* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter gi-

Ang. riksbankens sedelutgivning, m. m. ven varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bankoutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 25 punkten B, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herrar *Åkerlund* och *Strandberg* vid utlåtandet avgivna, med 2 betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Åkerlund* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 104;

Nej — 19.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 19.30.

Föredrogos ånyo andra lagutskottets utlåtanden:

nr 52, i anledning av motioner om upphävande av lagen om åtgärder vid samhällsfarlig asocialitet, m. m.;

nr 53, i anledning av motion om åtgärder mot otillbörligt utnyttjande av behovsprövade sociala förmåner;

nr 56, i anledning av motioner angående rätten till förtidspension m. m.; samt

nr 57, i anledning av motioner angående rätten till invaliditetsersättning och invaliditetstillägg.

Om åtgärder mot barnolycksfall

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av 1968 års internationella sockeravtal, m. m.; och

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts skrivelse med överlämnande av redogörelse från Nordiska rådets svenska delegation, i vad skrivelsen hänvisats till jordbruksutskottet,

varvid utlåtandet nr 28 företogs punktvis till avgörande.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om åtgärder mot barnolycksfall

Föredrogos ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 44, i anledning av motioner om åtgärder mot barnolycksfall.

I de likalydande, till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionerna I: 877, av fru *Olsson, Elvy*, och fröken *Pehrsson*, samt II: 998, av herr *Johansson* i Växjö och herr *Polstam*, hade yrkats, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla om utredning angående åtgärder för att genom barnsäkra lägenheter förebygga barnolycksfall.

Utskottet hade i det nu förevarande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att de likalydande motionerna I: 877 och II: 998 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Vid utlåtandet fanns fogat ett särskilt yttrande av herr *Ernst Olsson* (cp), fröken *Pehrsson* (cp) samt herrar *Larsson* i Borrby (cp) och *Johansson* i Växjö (cp).

Fröken PEHRSSON (cp):

Herr talman! Vi har i vårt land ett mycket stort antal barnolycksfall —

ungefär 190 000 per år. Fyrtio procent av alla olyckorna sker i hemmet.

I motionerna I: 877 och II: 998 har vi pekat på det stora antalet olycksfall i hemmet och i bostaden — olycksfall som med enkla förebyggande åtgärder skulle kunna förhindras. För en merkostnad av 200—300 kronor per lägenhet kunde dessa bli mindre farliga för barnen. Vi tycker att barnsäkerhetsaspekten borde finnas med i all bostadsplanering.

Vi har i motionerna anhållit om en utredning angående åtgärder för att genom barnsäkra lägenheter förebygga olycksfall. Vi har också hävdat angelägenheten av att upplysningen om faromoment och säkerhetsanordningar i bostäder ökas samt att forskning om barnsäkerhetsanordningar stimuleras.

I remissvar till allmänna beredningsutskottet har överstyrelsen för Röda korset samt samarbetskommittén mot barnolycksfall tillstyrkt motionerna. Samarbetskommittén säger sig vilja understryka nödvändigheten av att samhället engagerar sig för att stimulera till en inventering och en utprovning av barnsäkerhetsanordningar, och man uttalar sig också för forskning på området.

Bostadsstyrelsen har i remissvar till utskottet hänvisat till familjeberedningens betänkande, »Barnstugor, barnvårdsmannaskap och barnolycksfall».

I bostadsstyrelsens yttrande, avgivet den 11 maj 1967, säger styrelsen beträffande barnolycksfallsförebyggande anordningar att krav borde resas på att även bostadshus som finansieras utan statliga lån förses med sådana anordningar. Enbart rekommendationer här om räcker inte.

I sitt svar till allmänna beredningsutskottet säger bostadsstyrelsen att frågan om barnolycksfallsförebyggande åtgärder är av sådan vikt att generella krav bör gälla vid bostadsbyggandet och föreskrifter om barnolycksfallsförebyggande åtgärder bör utfärdas i anslutning till byggnadsstadgan.

Ang. beskattningen av folkpensionärers sidoinkomster, m. m.

Allmänna beredningsutskottet har i sitt utlåtande över motionerna hänvisat till familjeberedningens betänkande, där bl. a. en undersökning om barnolycksfall redovisas. Betänkandet har remissbehandlats i socialdepartementet och anmälts i 1968 års statsverksproposition. Men — och detta finner jag mycket anmärkningsvärt — några förslag i anledning av betänkandet har inte framlagts av Kungl. Maj:t.

Det är alltså nu två år sedan familjeberedningen lade fram sitt förslag och ännu har inga åtgärder vidtagits mer än att frågan aktualiserats och för närvarande utreds av statens planverk, detta alltså trots att bostadsstyrelsen anser det så angeläget att krav på barnsäkra lägenheter bör ställas och föreskrifter härom införas i byggnadsstadgan.

Jag har, herr talman, inte något yrkande. Men i vårt särskilda yttrande i utlåtandet har vi velat betona att det är av synnerligen stor vikt att bestämmelser snarast åstadkommes för en mera barnsäker hemmiljö.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det nu ifrågakvarande utlåtandet hemställt.

Ang. beskattningen av folkpensionärers sidoinkomster, m. m.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 46, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m. jämte motioner.

Kungl. Maj:t hade i propositionen nr 95 föreslagit riksdagen att antaga därvid fogade förslag till

1) lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370),

2) förordning om ändring i förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt.

I propositionen hade föreslagits ändrade regler för folkpensionärers rätt till avdrag för nedsatt skatteförmåga. Förslaget innebar ökad avdragsrätt för folkpensionärer med inkomster vid sidan av folkpensionen. De nya bestämmelserna föresloges gälla första gången vid 1970 års taxering.

Till behandling i detta sammanhang hade utskottet förehått

dels den med anledning av propositionen väckta motionen II: 1193, av herr *Jonsson* i Mora, vari anhållits, att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 95 måtte uttala, att riksskattevärdens anvisningar och tabeller för storleken av avdraget för nedsatt skatteförmåga vid stigande extrainkomster borde utformas så, att den samlade effekten av bortfall av folkpensionsförmåner och minskat extra avdrag ej i något fall överstege 80 procent av sidoinkomstens ökning,

dels ock de vid riksdagens början väckta, likalydande motionerna I: 35, av herr *Virgin m. fl.*, och II: 40, av herr *Holmberg m. fl.*, vari yrkats, att riksdagen skulle

1) i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t med förtur måtte utreda och framlägga förslag om avskaffande av skatteplikten för folkpensioner; samt

2) antaga i motionerna införda

a) förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370),

b) förslag till förordning om ändrad lydelse av 8 § och 10 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt.

De i sistnämnda motioner införda författningsförslagen avsågo, att ortsavdraget för folkpensionärer skulle höjas till 4 000 kronor för ensamstående pensionär, 6 400 kronor för äkta makar, varav en vore pensionär, samt till 8 000 kronor för makar, som båda vore pensionärer, utan att de nu gällande reglerna ändrades för dem som huvudsakligen hade folkpension som inkomst.

Ang. beskattningen av folkpensionärers sidoinkomster, m. m.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte

A) med anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 95 antaga de vid propositionen fogade förslagen till

1) lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370) med den ändringen, att punkt 2 av anvisningarna till 50 § erhöles i betänkandet angiven lydelse;

2) förordning om ändring i förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt;

B) avslå

1) motionerna I: 35 och II: 40,

2) motionen II: 1193.

Reservationer hade anförts

1) av herrar *Tistad* (fp), *Mattsson* (cp), *Annerås* (fp) och *Vigelsbo* (cp), fru *Nettelbrandt* (fp) samt herr *Josefson* i Arrie (cp), vilka på åberopade grunder ansett, att utskottet bort under B 2 hemställa, att riksdagen med anledning av motionen II: 1193 i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära skyndsamt utredning av frågan om beskattningen av folkpensionärernas sidoinkomster, varvid särskilt borde övervägas möjligheten att införa en definitiv källskatt för folkpensionärer;

2) av herrar *Gösta Jacobsson* (m), *Karl Pettersson* (m) och *Enarsson* (m), vilka ansett, att utskottets yttrande i viss angiven del bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under B 1 hemställa,

1) att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 35, av herr *Virgin* m. fl., och II: 40, av herr *Holmberg* m. fl., såvitt här vore i fråga, antaga de vid motionerna fogade förslagen till

a) lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370); och

b) förordning om ändrad lydelse av 8 § och 10 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt,

2) att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 35, av herr *Virgin* m. fl., och II: 40, av herr *Holmberg* m. fl., såvitt här vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t begära, att Kungl. Maj:t efter skyndsamt utredning måtte framlägga förslag om avskaffande av skatteplikten för folkpensionärer.

Herr **TISTAD** (fp):

Herr talman! Om en ensamstående folkpensionär med 4 800 kronor i kommunalt bostadstillägg och 2 000 kronors inkomst vid sidan av folkpensionen ökar sin sidoinkomst med 400 kronor i månaden blir resultatet att hans skatt ökar med ungefär 3 000 kronor om året och att det kommunala bostadstillägget minskar med ungefär lika mycket. Genom att öka sin inkomst vid sidan av pensionen får han alltså cirka 1 200 kronor mindre om året att leva på. Så orimligt kan de bestämmelser drabba som gäller för folkpensionärernas beskattning och avtrappningen av inkomstprövade folkpensionsförmåner.

Men nu skall det bli bättre. Riksdagen har redan beslutat om en uppmjukning av de regler som gäller för inkomstprövningen av hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg. I proposition nr 95, som vi nu behandlar, föreslås liberalare regler för extra avdrag för folkpensionärer vid beskattningen.

Om man tillämpar de nya reglerna i fråga om inkomstprövning och skatte-lindringsavdrag på den folkpensionär som jag nyss talade om, kommer han sannolikt att få behålla ungefär 250 kronor av de 4 800 kronor varmed han ökat sin årsinkomst. Han får således behålla cirka 5 procent och tvingas avstå cirka 95 procent av sin inkomstökning. Mer generöst än så verkar alltså inte de föreslagna reglerna, om det totala skattebortfallet skall hålla sig inom den ram på 30 miljoner kronor som anges i propositionen. Riksskattenämnden, som skall omsätta reformen i anvisningar och tabeller till ledning för taxeringsnämnderna, får också i propositionen

Ang. beskattningen av folkpensionärers sidoinkomster, m. m.

besked om att utgångspunkten för detta arbete skall vara att ökade sidoinkomster inte helt konsumeras. Det är alltså inte nödvändigt att det blir något över.

Vi har i bevillningsutskottet fått ta del av några tabeller, som har utarbetats i finansdepartementet för att belysa verkningarna av finansministerns förslag sådant det nu lagts fram. Det är de tabellerna jag använt mig av när jag räknat ut att pensionären i mitt exempel med tillämpning av de nya reglerna skulle få behålla 5 procent av sin inkomstökning. Av tabellerna framgår att detta inte är något extremt fall. I sådana inkomstlägen där det sker en reduktion av de inkomstprövade folkpensionsförmånerna kommer marginalbelastningen på inkomsten att över lag ligga på omkring 95 procent, och i undantagsfall kan den till och med bli högre än 100 procent.

I en motion från folkpartihåll har framförts ett yrkande som går ut på att riksskattenämnden, när den utarbetar sina anvisningar och tabeller, skall se till att marginalbelastningen blir högst 80 procent, eller med andra ord: en folkpensionär som ökar sin inkomst vid sidan av folkpensionen skall alltid få behålla minst 20 procent av inkomstökningen. Det förefaller vara ett rimligt krav, men skall det förverkligas växer skattebortfallet från 30 till 200 miljoner kronor enligt expertisens beräkningar.

Nu tycker jag för min del inte att måttet på skattebortfallet är det väsentliga om det gäller ett rättvisekrav. Men ett tillgodoseende av 80-procentsprincipen skulle innebära en långsammare avtrappning med stigande inkomst av de extra avdrag, vilkas storlek i utgångsläget är given — avdraget skall där vara tillräckligt stort för att ge full skattebefrielse. Den långsammare avtrappningen betyder i sin tur att avdrag måste tillåtas i så höga inkomstlägen att man blir en smula betänksam.

Genom att tillämpa en annan konstruktion av avdragstabellerna än nu kan man enligt expertisen förverkliga

80-procentsprincipen med mycket mindre skattebortfall än 200 miljoner kronor — kanske till och med inom den 30-miljonersram som finansministern anger. Men en sådan lösning är förenad med administrativa svårigheter, som jag inte här skall gå in på, och den skapar sannolikt inte större rättvisa mellan olika skattskyldiga än de tabeller som nu tillämpas. Man får akta sig för att stirra sig blind på marginaleffekterna. De är visserligen ett problem, men de utgör inte hela problemet, utan det väsentliga är ändå den totala skattebelastningen i olika inkomstlägen.

I själva verket är frågan om beskattningen av folkpensionärernas sidoinkomster ett mycket komplicerat och därför också mycket svårt problem. I medvetande om det begärde riksdagen för två år sedan enhälligt en skyndsamt utredning av frågan, med tillägg att man vid utredningen särskilt borde överväga möjligheten att införa en definitiv källskatt för folkpensionärer. Med tanke på att beskattningsmakten dock ligger hos riksdagen måste denna begäran närmast anses som en beställning. Men finansminister Sträng har inte tolkat den så, och han har inte satt igång någon utredning. Utskottsmajoriteten beklagar detta. Vi för vår del kan inte underlåta att uttrycka vår förvåning över att finansministern inte har tagit någon hänsyn till riksdagens enhälligt uttalade vilja.

Behovet av en utredning är oomtvistligt. De problem det gäller är, som jag tidigare framhållit, av mycket komplicerad natur och tarvar därför en ordentlig genomlysning. Finansministern säger nu att han har för avsikt att se över skattereglerna för alla kategorier av lägre inkomsttagare och således även för folkpensionärer. Såvitt man kan förstå ämnar herr Sträng låta utföra denna översyn internt inom finansdepartementet. Folkpensionärernas beskattning rymmer dock så många speciella problem, att det är ovisst om de kan lösas inom ramen för en sådan översyn. En utredning av dessa problem har därför

Ang. beskattningen av folkpensionärers sidoinkomster, m. m.

fortfarande aktualitet enligt vår mening.

Herr talman! Det förslag som regeringen lagt fram i proposition nr 95 innebär en inte obetydlig förbättring för folkpensionärerna i jämförelse med vad som nu gäller, och vi kan acceptera det i avvaktan på en mera definitiv lösning av de problem som sammanhänger med folkpensionärernas beskattning.

Jag yrkar alltså bifall till punkt A i utskottets hemställan. Däremot anser vi att behovet av en utredning alltjämt kvarstår och att riksdagen bör förnya sin tidigare gjorda hemställan om en sådan. Jag ber därför att under punkt B 2 få yrka bifall till reservation nr 1.

Herr JACOBSSON, GÖSTA, (m):

Herr talman! Jag skall gå litet närmare in på gällande regler för folkpensionens beskattning för att få en bakgrund till den reservation som moderata samlingspartiets representanter har fogat till bevillingsutskottets betänkande.

Folkpensionär, vars inkomst helt eller delvis utgjorts av folkpension, äger vid inkomsttaxeringen rätt att utöver ortsavdrag erhålla ett extra avdrag för nedsatt skatteförmåga. Avdraget är inte maximerat. Om den skattskyldige pensionären varit för sin försörjning helt beroende av folkpensionen, bör den taxerade inkomsten minskas med belopp motsvarande hela folkpensionen. Har den skattskyldige haft annan inkomst än folkpensionen men folkpensionen utgjort den huvudsakliga delen av hans inkomst, bör han erhålla ett med hänsyn till omständigheterna jämkat avdrag för nedsatt skatteförmåga. För det fall att folkpensionen inte uppgår till minst hälften av den sammanlagda inkomsten, bör extra avdrag medges, när särskilda skäl därtill föranleder. För folkpensionär med sidoinkomster av förmögenhet medges avdrag för nedsatt skatteförmåga med visst belopp i enlighet med av riksskattenämnden utfärdade anvisningar.

Riksdagen har, som herr Tistad näm-

de, nyligen antagit ändrade regler för inkomstprövning av hustrutillägg och kommunala bostadstillägg till folkpensionärer. Dessa regler innebär att förmånen minskas på visst sätt om pensionären har inkomster vid sidan av folkpensionen.

I proposition nr 95, som vi nu behandlar, föreslås att folkpensionär med sidoinkomster skall få rätt till avdrag för nedsatt skatteförmåga med ökat belopp i syfte att åstadkomma en anpassning av beskattningsreglerna till dessa nya bestämmelser. Dessutom föreslås att vid beräkning av extra avdrag som folkpension även skall betraktas ATP-pension, i den mån sådan pension enligt en nyligen antagen lag föranlett avräkning av pensionstillskott. Allt detta är gott och väl.

I en partimotion har moderata samlingspartiet påtalat att de nuvarande bestämmelserna om extra avdrag vid beskattning av folkpensionär i vissa fall leder till otillfredsställande resultat, något som också skapat stark irritation bland folkpensionärerna. Enligt de nya reglerna har visserligen en förbättring uppnåtts, men trots detta uppstår starka tröskel- och margineffekter vid stigande sidoinkomster. Utskottsmajoriteten har även observerat detta och vill i anledning därav ge uttryck för sitt beklagande av att finansministern inte ansett sig kunna tillmötesgå riksdagens tidigare begäran om skyndsamt utredning av möjligheten att införa någon form av definitiv källskatt för folkpensionärers sidoinkomster.

I reservation 2, där mitt namn står först, har vi velat gå längre. Vi menar att utfallande folkpensioner över huvud taget inte borde beskattas. En dylik ordning vore helt konsekvent eftersom folkpensionsavgiften inte längre är avdragsgill. Vi hänvisar också till att den totala margineffekten för sidoinkomster, främst i sådana lägen där en samtidig reduktion av de inkomstprövade folkpensionsförmånerna sker, fortfarande kan uppgå till 95 procent och i

Ang. beskattningen av folkpensionärers sidoinkomster, m. m.

vissa fall till 100 procent. I de tabeller som har förelagts bevillningsutskottet framgår det överraskande faktum att det verkligen har förhållit sig på det sättet. Det uppmuntrar inte precis arbetsviljan.

I reservationen föreslås i första hand skyndsamt utredning av frågan om att folkpensionen inte skall beskattas och de ekonomiska konsekvenserna av det. Vidare föreslås lagtext om kommunalt ortsavdrag för gifta skattskyldiga, med 6 400 kronor om den ena maken är folkpensionär och med 8 000 kronor om båda makarna är folkpensionärer.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 2.

Herr MATTSSON (cp):

Herr talman! Det föreliggande ärendet är en välkänd och återkommande bekant. Tyvärr kan vi konstatera att de i propositionerna nr 38 och 95 föreslagna åtgärderna inte avför frågan från kommande dagordningar. Vissa förbättringar har visserligen uppnåtts när det gäller att komma till rätta med marginalbelastningsproblemen för folkpensionärer med extrainkomster, men i det enskilda fallet kan, som här tidigare har påpekats, sidoinkomsterna också i fortsättningen komma att drabbas av en marginell skattebelastning på 100 procent, ja, ibland t. o. m. mer.

Ett enhälligt bevillningsutskott förordade 1967 en skyndsamt utredning av frågan om beskattningen av folkpensionärers sidoinkomster, där man särskilt skulle överväga införandet av definitiv källskatt för denna grupp. Riksdagen biföll som bekant utredningsyrkandet. Någon speciell utredning i denna fråga har inte tillsatts, utan den har behandlats inom finansdepartementet. Eftersom frågan därigenom enligt min mening inte kommit till en tillfredsställande lösning, måste vi tyvärr återkomma med vårt sedan 1967 framförda krav — även om det kan erkännas att problemet kommit nå-

got närmare en lösning än tidigare tack vare att vissa reduceringar av marginaleffekterna åstadkommits genom det föreliggande förslaget.

Det är givet att skattebestämmelserna för folkpensionärer så långt möjligt måste inordnas i skattesystemet, men det finns som vi vet speciella problem för denna grupp på grund av att inkomstprövade förmåner reduceras vid sidoinkomster över en viss storleksordning. Därför bör riksdagen vidhålla sitt tidigare krav på en skyndsamt utredning om beskattningen av folkpensionärernas sidoinkomster.

Sedan finns det anledning att understryka att beskattningen för låginkomstgrupper över huvud taget måste få en snar lösning som står bättre i samklang med talet om ökad jämlikhet — inte minst från regeringspartiets sida. I dag är det ju så att åtskilliga med lägre inkomster har betydligt hårdare beskattning än t. o. m. folkpensionärerna totalt sett — däremot inte marginellt. Till den frågan finns det emellertid möjlighet att återkomma i anslutning till behandlingen av skattemotioner här i kammaren.

Herr talman! Med detta korta anförande ber jag att få yrka bifall till reservation nr 1 i detta utlåtande.

Herr JANSSON, PAUL, (s):

Herr talman! Herr Gösta Jacobsson har ju ganska ingående redovisat de bestämmelser som gäller för folkpensionärers rätt till avdrag för nedsatt skatteförmåga, och jag behöver därför inte upprepa den redovisning som här har gjorts.

Det har förhållit sig på det sättet, att folkpensionen och även ett vanligt kommunalt bostadstillägg redan nu varit i princip skattefritt, om inga andra sidoinkomster av betydelse har förekommit. Detta har redan med nuvarande regler inneburit att ett folkpensionärspär kunnat ha inkomster på omkring 10 000 kronor om året utan att drabbas av någon beskattning.

Ang. beskattningen av folkpensionärers sidoinkomster, m. m.

Vad som emellertid under senare tid har orsakat irritation bland folkpensionärerna har varit det förhållande, som här har påpekats, att man redan vid synnerligen blygsamma sidoinkomster utöver folkpensionen har drabbats av ogynnsamma tröskelmarginal effekter, vilka som sagt inte bara lett till att man fått ett avtrappat extra avdrag utan också medfört att man förlorat inkomstprövade folkpensionsförmåner. Det har med andra ord lönat sig dåligt att skaffa sig extrainkomster för folkpensionärerna och det har till och med — som herr Tistad här påpekat — i vissa extrema fall lett till rena förlusten.

I den proposition som ligger till grund för bevillningsutskottets betänkande nr 46, som vi nu behandlar, föreslås att folkpensionärer skall få rätt till ökat avdrag för nedsatt skatteförmåga och att man här skall åstadkomma en anpassning till de regler som nu gäller för inkomstprövning av hustrutillägg och kommunala bostadstillägg, vilka förmåner riksdagen tidigare fattat beslut om.

Det förslag som nu framlagts syftar till — som också tidigare har framhållits — att införa generösare regler för folkpensionärerna i det avseendet, att de skall kunna få ha högre sidoinkomster jämte de behovsprövade pensionsförmånerna utan att drabbas av beskattning. Men utskottet framhåller också att det även i fortsättningen kan förekomma höga marginaeffekter, och även departementschefen har i propositionen framhållit att så kommer att vara fallet i vissa sammanhang. Mot bakgrunden härav beklagar utskottsmajoriteten, att departementschefen inte ansett sig kunna tillmötesgå riksdagens begäran om en skyndsam utredning av möjligheterna att införa någon form av definitiv källskatt på folkpensionärernas sidoinkomster. Utskottsmajoriteten vidhåller alltjämt sin uppfattning och anser, att om en försöksverksamhet kommit till stånd på detta område hade säkert många av skatteproble-

men för folkpensionärer med små och måttliga sidoinkomster kunnat lösas. Samtidigt skulle man enligt utskottets mening ha kunnat få en värdefull försöksverksamhet på ett tidigt stadium, varvid man prövat hur en definitiv källskattereform skulle ha kommit att fungera. Detta hade sedan kanske kunnat i hög grad bli vägledande för en framtida reform på detta område.

Såsom framhållits av representanter för folkpartiet och centerpartiet har det i en reservation som fogats till utskottets betänkande begärts en förnyad framställning till finansministern på denna punkt. Det begärs alltså att man på nytt skulle skriva till regeringen och kräva att denna utredning tillsätts. Men eftersom finansministern har bedömt det så, att det inte är ändamålsenligt att bryta ut denna fråga ur de utredningar, som nu pågår, har utskottsmajoriteten icke ansett sig kunna tillmötesgå framställningen att på nytt skriva till regeringen i denna fråga.

Jag vill påpeka att detta uppslag varken kommit från centerpartiet eller folkpartiet utan är ett initiativ från bevillningsutskottet, enkannerligen dess värderade ordförande herr Ericsson i Kinna, som skrev och begärde denna utredning. Eftersom initiativtagaren nu själv nöjer sig med vad som förevarit, borde väl även oppositionen vara nöjd.

Samtidigt som utskottet beklagar att denna utredning inte kommit till stånd, delar utskottet till fullo departementschefens uppfattning, att folkpensionärerna befinner sig i en gynnad ställning i förhållande till flertalet andra skattskyldiga i motsvarande inkomstläge. Det finns förvisso många låginkomsttagare i vårt land som i beskattningshänseende är sämre lottade än våra folkpensionärer. Därför har utskottet också enhälligt avvisat yrkandet i motion II: 1193, som herr Tistad talade om, att man skulle maximera den samlade effekten av bortfall av folkpensionsförmåner och minskat extra avdrag till 80 procent av sidoinkomstens ökning. Det-

Ang. beskattningen av folkpensionärers sidoinkomster, m. m.

ta skulle kosta 200 miljoner kronor. Utskottet har ansett att det inte är angeläget att i ett läge, där andra grupper också kan behöva skattelättnader, satsa så mycket pengar på detta. Utskottet understryker att man vid den fortsatta reformeringen av beskattningen bör försöka åstadkomma större rättvisa och jämlikhet än vad som för närvarande råder mellan olika kategorier av inkomsttagare i landet.

Vad sedan gäller motionerna I: 35 och II: 40, som herr Gösta Jacobsson har pläderat för, kräver moderata samlingspartiet i en reservation höjda ortsavdrag för folkpensionärer. Utskottsmajoriteten kan inte biträda det förslaget. Ville man gå in för detta skulle det nämligen innebära att man tillerkände folkpensionärer med höga inkomster väsentligt större ortsavdrag än vad som tillkommer andra skattskyldiga i motsvarande inkomstläge. Det skulle i varje fall enligt min mening i allvarlig grad rubba principen om skatt efter bärkraft. Utskottsmajoriteten vill inte biträda detta förslag.

När man dessutom beräknar att en sådan reform skulle medföra ett skattebortfall för stat och kommun på cirka 320 miljoner kronor, måste en sådan fråga tas upp i samband med en mera genomgripande reform på skatteområdet. Här är det nämligen fråga om en betydande omfördelning av skattebördorna i vårt land.

Moderata samlingspartiet har i sin reservation till förmån för dessa motioner försökt göra frågan litet smakligare ur kostnadssynpunkt. Man säger nämligen att det förslag man lagt fram om höjda ortsavdrag för folkpensionärerna skulle innebära ett inkomstbortfall för statens del på 40 miljoner kronor under nästa budgetår. När jag först såg denna siffra funderade jag över att den verkade synnerligen låg. Eftersom finansdepartementet har angivit att det beräknade samlade skattebortfallet för stat och kommun, om förslaget genomfördes, skulle röra sig om ungefär 320 mil-

joner kronor, innebär det att moderata samlingspartiet inte har velat redovisa de kostnader som kommunerna skulle drabbas av. Man har tydligen inte velat tala om att man tänker pungslå kommunerna på 280 miljoner kronor — om nu relationerna är riktiga, vilket jag inte närmare kontrollerat. Finansdepartementet har dock redovisat att den totala effekten skulle vara 320 miljoner kronor för stat och kommun.

Avslutningsvis, herr talman, vill jag bara som helhetsbedömning konstatera att det förslag som finansministern har lagt fram och som vi nu skall besluta om kommer att verka synnerligen generöst för våra folkpensionärer. Vi skall inte, vilket herr Tistad också antydde, bara stirra oss blinda på de marginaleffekter som uppstår på sidoinkomstens ökning, utan vad som är viktigt är ju det samlade resultatet av hela reformen och vad det betyder i förhållande till nuläget.

Vi kan som exempel ta ett pensionspar som har 8 500 kronor i folkpension och ett kommunalt bostadstillägg på 3 000 kronor, något som är ganska vanligt numera. Vi kan vidare anta att den kommunala utdebiteringen uppgår till 20 kronor. Det paret kan skaffa sig en sidoinkomst på 1 600 kronor utan att drabbas av någon som helst skatt. Det betyder en samlad skattefri inkomst på 13 100 kronor, och det motsvarar i sin tur en beskattad inkomst på mellan 16 000 och 17 000 kronor.

Skulle sidoinkomsten uppgå till 3 000 kronor, får pensionsparet behålla sina inkomstprövade pensionsförmåner ograverade liksom de 3 000 kronorna i bostadstillägg. Paret drabbas visserligen av en blygsam beskattning på 560 kronor om året men har kvar en nettoinkomst efter skatt på i det närmaste 14 000 kronor. Det finns förvisso åtskilliga låginkomsttagare i det här landet, personer i aktiv yrkesverksamhet, som får försörja familj på betydligt lägre inkomster än så.

Med den motiveringen anser utskotts-

Ang. beskattningen av folkpensionärers sidoinkomster, m. m.

majoriteten att den reform som vi nu är beredda att genomföra kommer att betyda så avsevärda förbättringar att man med glädje kan konstatera att detta förslag har framlagts.

Herr talman! Jag yrkar bifall till bevillningsutskottets betänkande på samtliga punkter.

Herr TISTAD (fp):

Herr talman! Det tycks som om herr Paul Jansson vill införa någon sorts upphovsmannarätt för goda uppslag. På annat sätt kan jag inte tolka den uppfattning han här givit till känna, nämligen att det skulle vara oför-synt av utskottsrepresentanterna för folkpartiet och centerpartiet att nu upprepa ett utredningskrav som ursprungligen uppkommit på tillskyndan av bevillningsutskottets ordförande herr John Ericsson. Herr Jansson tycker att när nu finansministern har ansett det ändamålsenligt att inte effektuera utredningsbeställningen, så skall vi också anse det ändamålsenligt att tåga tyst och stilla och acceptera förhållandena som de är.

Jag vill emellertid påminna om att då utredningskravet framfördes förra gången låg i botten motioner från folkpartiet och centerpartiet vilka vann allmän anslutning i bevillningsutskottet. Jag erkänner gärna att det förlösande ordet den gången kom från utskottets värderade ordförande. Nu tycker vi att detta uppslag var så gott att vi inte vill släppa det utan göra en förnyad begäran om den utredning som finansministern inte har verkställt.

Jag tyckte mig kunna utläsa att herr Jansson liksom jag anser det vara mycket olyckligt att utredningen inte kommit till stånd. Varför inte säga det så att det hörs ända till Kanslihuset?

Herr JANSSON, PAUL (s):

Herr talman! Nej, herr Tistad, jag vill inte införa någon upphovsmannarätt

här, men jag ansåg det lämpligt att erinra om herr John Ericssons roll i sammanhanget. Som herr Tistad sedan sade, fällde bevillningsutskottets ordförande det förlösande ordet, som kom att medföra att riksdagen begärde en utredning hos Kungl. Maj:t.

Till herr Tistad vill jag därutöver endast säga att det i propositionen också har signalerats att finansministern kommer med förslag till en skattereform. Där talas inte bara om beskattningen av folkpensionärerna utan om en engripande reformering av hela skattesystemet. Reformen skall alltså inte ta sikte enbart på de marginaleffekter som alltjämt består då det gäller folkpensionärernas sidoinkomster utan, som jag tidigare sade, också på en generösare beskattning för alla lägre inkomsttagare i detta land.

Det skall bli intressant att se om man vid det tillfället på borgerligt håll kommer att ge uttryck för den jämlikhetssträvan och den solidaritet som är nödvändig för att det skall bli möjligt att göra en omfördelning av skattetrycket på ett sådant sätt att de gynnas som bäst behöver skattelättnader. Vi får väl återkomma till den frågan, herr Tistad. Jag hoppas att herr Tistad då är beredd att ställa upp och hjälpa till med genomförandet av en sådan reform.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner beträffande utskottets i förevarande betänkande gjorda hemställan komme att framställas först särskilt angående punkten A samt därefter särskilt rörande vardera punkten B 1 och B 2.

På gjord proposition bifölls utskottets hemställan i punkten A.

Därefter gjordes enligt de beträffande punkten B 1 förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i

Om tillämpning av arbetarskyddslagen på personaltransporter

den av herr Gösta Jacobsson m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Sedermera gjorde herr talmannen i enlighet med de avseende punkten B 2 framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Tistad m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Tistad* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 46 punkten B 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Tistad m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Tistad* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 75;

Nej — 42.

Därjämte hade 11 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Herr TALMANNEN yttrade:

Presidiet har efter förnyad överläggning kommit till det resultatet, att något kvällsplenum i dag icke är behövt. Dagens sammanträde kommer att avbrytas efter det att tredje lagutskottets utlåtande nr 42 har behandlats. Vid plenum i morgon kommer således att som första ärende behandlas jordbruksutskottets utlåtande nr 24. Det sammanträdet torde kunna avslutas i god tid före eftermiddagstågens avgång!

Om tillämpning av arbetarskyddslagen på personaltransporter

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 58, i anledning av motioner om en allmän översyn av arbetarskyddslagen, m. m.

Andra lagutskottet hade behandlat följande till lagutskott hänvisade motioner:

1) de likalydande motionerna I: 144, av herr *Wanhainen m. fl.*, samt II: 160, av herrar *Lindberg* och *Häll*, i vilka anhållits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om förslag till sådant tillägg till arbetarskyddslagen, att personaltransporter vid färd till och från arbetet komme att innefattas av arbetarskyddslagens bestämmelser;

2) de likalydande motionerna I: 760, av herr *Hansson*, och II: 899, av fröken *Sandell m. fl.*, i vilka yrkats, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle begära en allmän översyn av arbetarskyddslagen.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt,

A. att motionerna I: 144 och II: 160 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

B. att riksdagen med bifall till motionerna I: 760 och II: 899 i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om en allmän översyn av arbetarskyddslagen den 3 januari 1949 (nr 1).

Om tillämpning av arbetarskyddslagen på personaltransporter

Reservation hade avgivits, vid utskottets hemställan under A, av herrar *Dahlberg* (s) och *Wanhainen* (s), vilka ansett, att utskottets yttrande i viss angiven del bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under A hemställa, att riksdagen med bifall till motionerna I:144 och II:160 i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om förslag till sådant tilllägg till arbetarskyddslagen, att personaltransporter vid färd till och från arbetet komme att innefattas av arbetarskyddslagens bestämmelser.

Herr WANHAINEN (s):

Herr talman! Arbetarskyddslagen av den 3 januari 1949 omfattar ej personaltransporter vid färd till och från arbetsplats. Fordonen är också nästan undantagslöst inregistrerade som privatfordon, varför de krav som i vissa fall ställs i lagen om yrkesmässig trafik ej är tillämpliga.

Sedan början av 1950-talet har det blivit allt vanligare att arbetare i skogsbruket transporterats till och från arbetsplats med fordon som arbetsgivaren äger. Även om en stor del av dessa transportbussar har varit tillfredsställande ur värme- och andra synpunkter har dock i ganska stor utsträckning brister förekommit och förekommer alltjämt i bussarnas uppvärmning samt åk-komfort. Bussarna har i regel inte särskilda utrymmen för arbetsredskap, bränsletankar, motorsågar och övrig arbetsmaterial med påföljd att dessa transporterats tillsammans med passagerarna i passagerarutrymmet. Allvarliga olycks-tillbud har på grund härav icke saknats, t. ex. vid häftiga inbromsningar.

Utskottet har med stöd av arbetarskyddsstyrelsens remissyttrande förklarat att arbetarskyddsstyrelsen numera är beredd att ge arbetarskyddslagen en vidare tolkning och under dess tillämpning inrymma de personaltransporter som motionärerna avser. Om en sådan tolkning med säkerhet kunde inrymmas i arbetarskyddslagens bestämmelser

skulle vi motionärer varit nöjda. Vi reserverar menar att för att trygga tillämpningen av arbetarskyddslagen avseende personaltransporter bör ett tilllägg till lagen inskrivas, som klart och otvetydigt talar om att lagen gäller för dessa transporter. För att något belysa reservanternas ställningstagande skall jag beröra den tidigare tillämpningen av arbetarskyddslagen.

Till svar på en skrivelse från skogsyrkesinspektören i norra distriktet 1953, i vilken skrivelse denne anhöll om arbetarskyddsstyrelsens uttalande huruvida arbetarskyddslagen vore tillämplig i de fall där arbetsgivaren transporterade arbetare till och från arbetet med eget fordon, yttrade arbetarskyddsstyrelsen den 18 november 1953 följande:

»Med hänsyn till att arbetstagarna under ifrågavarande transporter icke kunna anses vara i arbete finner styrelsen att arbetsgivare icke med stöd av arbetarskyddslagens 7 § kan åläggas att i dylikt fall svara för fordonens beskaffenhet ur arbetarskyddssynpunkt och alltså ej kan åläggas att tillse att passagerarutrymme, om sådant finnes, är uppvärmt.»

Går man sedan vidare och studerar varpå denna arbetarskyddsstyrelsens tolkning av lagen grundar sig finner man ett uttalande av departementschefen med anledning av vad 1938 års arbetarskyddskommitté uttalat. Departementschefen anförde följande i proposition nr 298 år 1948:

»Enighet råder därom att arbetsgivaren bör vara skyldig vidtaga erforderliga hygieniska och sociala anordningar på arbetsstället. Däremot äro meningarna delade, huruvida hans förpliktelser i detta hänseende böra sträcka sig även utanför arbetsstället. Vad kommittén och vissa remissinstanser anført om att sådan skyldighet i viss utsträckning bör anses föreligga synes visserligen i och för sig vara beaktansvärt, men enligt min mening kan det icke anses lämpligt att i arbetarskyddslagen åläggas arbetsgivare uttryckliga

Om tillämpning av arbetarskyddslagen på personaltransporter

förpliktelser i detta hänseende. Detta ståndspunktstagande utesluter ingalunda att tillsynsorganen, särskilt socialinspektörerna, böra ägna uppmärksamhet åt sådana frågor och i den mån det finnes erforderligt söka väcka arbetsgivarnas intresse för att inrätta anordningar av förevarande art.»

Jag vill betona att man ända fram till 1968 ansett att lagen icke kan tillämpas när det gäller personaltransporter till och från arbetsplats. Så sent som den 20 mars 1968 uttalade arbetarskyddsstyrelsen följande i en svarsskrivelse till avdelning 7 av Skogsarbetareförbundet:

»I skrivelse av den 13 dennes har avdelningen framfört synpunkter och frågor beträffande s. k. personaltransportbussar.

Vi nödgas bekräfta att denna typ av bussar ej går i yrkesmässig trafik utan betraktas som privatfordon. De stå därigenom icke under tillsyn av någon myndighet utöver den vanliga bilbesiktningen.

Några föreskrifter finns icke fastställda för huru dessa bussar skola vara beskaffade för att ge behövligen värme åt passagerarna.

Vad som f. n. kan göras kan endast ske på frivillighetens väg.»

I remissvar till andra lagutskottet har Föreningen skogsarbeten visserligen vitsordat att bristfälligheter förekommer i transportbussarnas utrustning och standard men ansett att bestämmelser i lagen ej skulle vara erforderliga.

Skogs- och lantarbetsgivareföreningen uttalar att om det anses erforderligt med uttryckliga regler i arbetarskyddslagen, vill föreningen icke motsätta sig detta. Svenska skogsarbetareförbundet tillstyrker motionerna eller med andra ord bestämmelser i arbetarskyddslagen som uttryckligen reglerar personaltransporter.

Arbetarskyddsstyrelsen säger för sin del följande:

»Det får härtill framhållas, att sedan

nämnda uttalanden i förarbetena till arbetarskyddslagen gjordes, det inom skogsbruket skett en sådan utveckling och förändring av arbetsförhållandena, att starka skäl tala för att i uttrycket 'iakttaga allt som skäligen kan erfordras' i lagens 7 § läggas en vidare tolkning och att däri innefattas även skyldighet att ägna uppmärksamhet åt fordon som av arbetsgivaren tillhandahålls och användes för transport av arbetstagare till och från arbetsplatsen. Detta syntes särskilt motiverat i det fall arbetsgivaren eljest enligt skogsläggningsslagen är skyldig att på arbetsplatsen eller i dess närhet ställa särskild anordning till arbetstagarnas förfogande, såsom i förevarande fall lämplig skogsförläggning, en anordning som numera används i endast mycket begränsad omfattning.

Skogsyrikesinspektionen bör sålunda enligt styrelsens mening kunna anvisa arbetsgivare att tillse, att personaltransportfordon förses med lämplig anordning för uppvärmning och ventilation av passagerarutrymmet, att fordonet under den kalla delen av året är väl uppvärmt då färd skall anträdas, att tillfredsställande sittplatser finnes samt att motorsågar, andra arbetsredskap och bränsletankar kan transporteras i utrymme eller på plats, som är helt avskilt från passagerarutrymmet eller på släpvagn.»

Vi reserverar inte så litet förvånade över att arbetarskyddsstyrelsen säger sig numera kunna utan lagändring — om nu arbetarskyddsstyrelsens yttrande skall tolkas på detta sätt — ändra tillämpningsföreskrifterna eller lägga en vidare tolkning i lagens 7 §. Lagen har gällt i 20 år, och den borde alltså inte ha tillämpats under alla dessa år. Man säger visserligen i yttrandet att en sådan utveckling och förändring av arbetsförhållandena skett att det motiverar denna nya syn. Vi är givetvis tacksamma att arbetarskyddsstyrelsen äntligen börjar vakna ur sin Törnrosasömn, men det kvarstår att de

Om tillämpning av arbetarskyddslagen på personaltransporter

förhållanden som nu är rådande i skogsbruket avseende arbetartransporter varit rådande redan för cirka 15 år sedan. Det är att märka att trots upprepade påstötningar från Skogsarbetareförbundet, dess lokalavdelningar och företrädare har vi inte lyckats tidigare att få arbetarskyddsstyrelsen att tillämpa lagen på ett sådant sätt att personaltransporterna inrymts under arbetarskyddslagens bestämmelser.

Vi reservanter anser det mycket otillfredsställande att en lag är så vagt skriven att den kan tolkas av samma myndighet på olika sätt.

I sitt remissvar säger arbetarskyddsstyrelsen också: »Skogsyrkesinspektionen bör sålunda enligt styrelsens mening kunna anvisa arbetsgivare att tillse, att personaltransportfordon förses med lämplig anordning för uppvärmning och ventilation av passagerarutrymmet — — —». Det står dock där »bör» och en mycket vag antydning att bestämmelserna i 7 § möjligen kan tillämpas på detta sätt. Enligt reservanternas mening är detta uttryck för svagt, och det garanterar icke att den nu gällande lagen kan tillämpas på sätt som antydes i arbetarskyddsstyrelsens yttrande.

För att ge arbetarskyddsstyrelsen och skogsyrkesinspektionen stöd i lagen har vi reservanter ansett att ett sådant tillägg till arbetarskyddslagen bör införas att personaltransporter vid färd till och från arbetet kommer att innefattas under arbetarskyddslagens bestämmelser.

Med det anförda ber jag, herr talman, att i den del av utskottsutlåtandet som berör personaltransporter få yrka bifall till den vid utskottsutlåtandet fogade reservationen.

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp):

Herr talman! Vid denna tidpunkt vill jag inte ta upp kammarens tid någon längre stund. Jag har emellertid ansett det rimligt och riktigt att här under-

stryka att de synpunkter som framförts av reservanterna är av sådan art att de måste leda till ett resultat. Jag har den bestämda uppfattningen att man inte skall utsätta den som har långa resor till sitt arbete för de risker som kan uppstå genom att man ställer dem utanför dessa bestämmelser. Reservanterna har enligt min mening framfört välgående skäl för att detta skall komma till klart uttryck.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr förste vice talmannen STRAND (s):

Herr talman! Jag kan mycket väl förstå den irritation som präglar herr Wannhainens uppfattning när man nu inom skogsarbetarnas organisationer sedan mer än 15 år arbetat för att få frågan om ordentliga transporter ordnad men alltid befunnit sig i den situationen att dessa transporter inte ansetts vara av den beskaffenheten att arbetsgivaren kunde åläggas ge samma skydd för den som färdades med dessa bussar eller bilar som enligt lag tillkom förarna av dessa fordon.

Men nu har ju arbetarskyddsstyrelsen ändrat sig. Frågan huruvida arbetarskyddslagen skall tillämpas vid personaltransporter som arbetsgivare ombesörjer för anställda mellan bostad och arbetsplats prövades av arbetarskyddsstyrelsen år 1953. Därvid uttalade styrelsen att arbetstagarna, med undantag av fordonets chaufför, inte kunde anses befinna sig i arbete under transporten och att arbetsgivaren av denna anledning inte med stöd av arbetarskyddslagen kunde åläggas att svara för fordonets beskaffenhet ur arbetarskyddssynpunkt. Detta besked är alltså något mer än 15 år gammalt.

Nu säger arbetarskyddsstyrelsen efter remiss av ifrågavarande motioner till styrelsen att starka skäl finns »för att passagerarna tillförsäkras samma säkerhet och bekvämlighet som fordonets

Om tillämpning av arbetarskyddslagen på personaltransporter

förare». Utvecklingen och förändringen av arbetsförhållandena inom skogsbruket talar enligt styrelsen för att man numera bör kunna göra en vidare tolkning av arbetarskyddslagens föreskrifter för arbetsgivaren att iakttaga allt som skäligen kan erfordras för att förebygga ohälsa. Arbetsgivaren bör sålunda kunna åläggas skyldighet att ägna uppmärksamhet åt fordon som han tillhandahåller för transport av arbetstagar till och från arbetsplatsen.

Vidare säger styrelsen att detta kan ordnas genom att skyddsinspektörerna får lämna anvisningar om att arbetsgivaren skall tillämpa lagen så. Utskottet har inte ansett sig behöva tvivla på att frågan skulle kunna ordnas på ett tillfredsställande sätt den vägen, förmodligen dessutom snabbare.

Skulle detta ändå visa sig omöjligt innefattar ju en annan del av utskottets utlåtande hemställan om en allmän översyn av arbetarskyddslagen, och då får man i stället i samband med denna översyn sörja för att sådana bestämmelser kommer in i lagen som garanteras gälla för de här ifrågavarande transporter.

Följaktligen har utskottet räknat med att denna fråga kommer att ordnas på ett tillfredsställande sätt, och därför ber jag, herr talman, att få hemställa om bifall till utskottets utlåtande.

Herr WANHAINEN (s):

Herr talman! Herr Strand säger att man kan hänvisa det här ärendet till den föreslagna allmänna översynen av arbetarskyddslagen, om man inte kan åstadkomma en lösning på sätt som föreslagits i motionerna. Det är detta vi har velat förhindra, eftersom det egentligen är en enkel sak att införa en bestämmelse i arbetarskyddslagens 7 § med innebörd att personaltransporter omfattas av denna lag.

Alla parter är ju eniga i denna fråga, både arbetarskyddsstyrelsen och remissinstanserna i stort, utom Föreningen skogsbrukets arbetsgivare som an-

ser lagbestämmelser onödiga. Skogs- och lantarbetsgivareföreningen säger sig för sin del vara beredd att acceptera en lagstiftning liksom också Svenska skogsarbetareförbundet. Det föreligger heller inte några större erinringar från annat håll mot att arbetarskyddslagen kompletteras på denna punkt.

Men vi tvekar om arbetarskyddsstyrelsens yttrande skall tolkas på det sätt som utskottsmajoriteten gjort. Vi är inte ens övertygade om att styrelsen verkligen menat vad som här sagts. Jag tror att både skogsyrkesinspektionen och arbetarskyddsstyrelsen lika gärna skulle önska att en lagbestämmelse tillskapades på vilken de skulle kunna stödja sina åtgärder.

Vi har också i vår reservation yrkat att riksdagen skall rekvirera lagtexten i skrivelse till Kungl. Maj:t och påpekat att detta bör ske utan dröjsmål och utan att avvakta den allmänna översyn av lagen som utskottet begär.

Vi anser nämligen att det är tillräckligt att vi haft ett olagligt tillstånd och en felaktig lagtolkning i skogsbruket under minst 15 år, då samma förhållanden beträffande transporter varit rådande. Nu bör äntligen detta rättas till utan att man väntar ytterligare några år tills den allmänna översynen blir klar.

Jag ber, herr talman, att än en gång få yrka bifall till reservationen.

Herr förste vice talmannen STRAND (s):

Herr talman! Jag vill erinra om att det inte finns någon meningsskiljaktighet mellan reservanterna och utskottets majoritet. Vi anser också att förhållandena skall rättas till snarast möjligt men tar fasta på vad arbetarskyddsstyrelsen har anfört, att de kan rättas till genom anvisningarna. Arbetarskyddsstyrelsen uttalar att skogsyrkesinspektionen enligt styrelsens mening bör kunna anvisa arbetsgivare att tillse, att fordonen är väl uppvärmda och ventilerade, att tillfredsställande sittplatser

Om tillämpning av arbetarskyddslagen på personaltransporter

finns och att arbetsredskap och bränsletankar kan transporteras i utrymme, som är helt avskilt från passagerarutrymmet, eller på släpvagn.

Såvitt jag förstår har arbetarskyddsstyrelsen samma uppfattning som vi, att läget hittills varit otillfredsställande och att man skall sörja för att det blir bättre.

Skogsindustriernas arbetsgivare anser att det har blivit mycket bättre genom att man tydligen har förbrukat det gamla transportmaterialet och skaffat nytt. Förr eller senare måste arbetsgivarna byta ut de gamla bilarna, och får de nu en tillsägelse från arbetarskyddsstyrelsen så bör det kunna ske lika snabbt som man kan tänka sig en ändring i själva lagen.

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp):

Herr talman! Till utskottets talesman skulle jag vilja säga att lika väl som materialet för transporter behöver förnyas tror jag att lagtexten behöver förnyas. Jag vidhåller sålunda min avslutning till reservationen.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande vardera punkten av utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan.

Sedermera gjorde herr talmannen enligt de rörande punkten A förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Wanhainen* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter givna varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 58 punkten A, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Wanhainen* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 66;

Nej — 48.

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Därefter bifölls på gjord proposition utskottets hemställan i punkten B.

Föredrogos ånyo tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 40, i anledning av motioner om fortsatt giltighet av vissa skogsservitut;

nr 41, i anledning av motioner om obligatorisk kontroll av hastighetsmätare å motorfordon; och

nr 42, i anledning av motion om lagstiftning mot trafikfarlig bilförsäljning.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

På framställning av herr talmannen beslöts att handläggningen av återstående ärenden på föredragningslistan skulle uppskjutas till morgondagens sammanträde samt att de anslag, som utfärdats till det pågående sammanträdet fortsättande på aftonen, skulle nedtagas.

Tillika beslöts, på framställning av herr talmannen, att på föredragningslistan för morgondagens sammanträde statsutskottets utlåtande nr 109 och bevillningsutskottets betänkande nr 42 i nu nämnd ordning skulle uppföras näst efter första lagutskottets utlåtande nr 37.

Anmälades och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 230, till Konungen i anledning av proposition med förslag till lag med särskilda bestämmelser om ändring i kommunindelningen jämte följdmotioner.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 240, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen framlagda för-

slag angående det statliga utvecklingsbiståndet jämte motioner;

nr 241, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1969/70 till byggnadsarbeten samt inredning och utrustning av lokaler vid universitet, högskolor m. m.; ävensom

nr 242, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående professur i historia, särskilt stads- och kommunhistoria, vid universitetet i Stockholm.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 17.13.

In fidem

K.-G. Lindelöw

/Solveig Gemert